

NEAR-2014 Олон улсын форум

Нэгэн Зүүн хойд Ази, Нэгэн хамтын нийгэмлэг

- Сорилт ба боломжууд

Илтгэл, хурлын материалын эмхэтгэл

2014 оны 8 дугаар сарын 27-29, ОХУ-ын Хабаровск хязгаар

Зохион байгуулагч

Зүүн Хойд Азийн бүс нутгийн Засаг захиргаадын
холбооны Хэрэг эрхлэх газар

ОХУ-ын Хабаровск
хязгаарын Захиргаа

Ивээн тэтгэгч

Гадаад харилцааны яам

Европын мужуудын холбоо

REGIONS OF
CLIMATE ACTION
Олон улсын байгууллага
Холбооны байгууллага

ОХУ-ын Шинжлэх ухааны
Академийн Дорно дахины
судлалын институт

NEAR-2014 Олон улсын форум

Нэгэн Зүүн хойд Ази, Нэгэн хамтын нийгэмлэг

- Сорилт ба боломжууд

Илтгэл, хурлын материалын эмхэтгэл

2014 оны 8 дугаар сарын 27-29, ОХУ-ын Хабаровск хязгаар

Зохион байгуулагч

Зүүн Хойд Азийн бүс нутгийн Засаг захиргаадйн холбооны Хэрэг эрхлэх газар

ОХУ-ын Хабаровск хязгаарын Захиргаа

Ивээн тэтгэгч

Гадаад харьцааны яам

ОХУ-ын Шинжлэх ухааны Академийн Дорно дахины сурвалжны институт

Хөтөлбөр

Thursday, Aug 28, 2014 Russia Khabarovsk State Change International Conference

TIME	Хөтөлбөр	
09:00 ~ 09:30	Бүртгэл	
09:30 ~ 10:25	Нээлтийн ажиллагаа	
	Нээлтийн үг	Ким Жэ Хю Холбооны ерөнхий нарийн бичгийн дарга
	Мэндчилгээ	Вячеслав Шпорт Хабаровск хязгаарын захирагч
	Мэндчилгээ	Ли Ин Сон Гёнсанбүг мужийн захирагчийн орлогч
	Нээлтийн илтгэл	Жон Тэ Иг Солонгосын дипломат харилцааны нийгэмлэгийн тэргүүлэгч
	Тусгай илтгэл	Мишель Сабан “R20” (Уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг ОУБ)-ын тэргүүлэгч
10:25~10:30	Видео танилцуулга үзэх	
10:30~10:40	Дурсгалын зураг авахуулах	
10:40~10:50	Coffe Break	
10:50~ 11:00	Санамж бичиг байгуулах (NEAR – R20 байгууллагын хооронд)	
11:00~12:30	1-р хэсэг : “Евро Ази ба Зүүн хойд Азийн бүсийн хөгжлийн уялдаа”	
	Хурал даргалагч	Левинтал Хабаровск хязгаарын Захирагчийн 1-р орлогч
	Speaker	Сон Вон Юн БНСУ-ын Инчоны их сургуулийн Зүүн хойд Ази, худалдааны тэнхмийн багш
		Д. Шүрхүү Монгол улсын Шинжлэх ухааны академийн Олон улс судлалын хүрээлэнгийн захирал
	Хэлэлцүүлэг	Ли Дэ Мин БНХАУ-ын Хэйлонжан мужийн “Дүннин Хуашин” группын захирал
		Имамүра Широко Япон улсын Тояамагийн их сургуулийн Алс Дорнодын бүсийн судалгааны төвийн дарга
		Горюнов ОХУ-ын ШУА-ийн Алс Дорнодын судалгааны институтийн дэд захирал

12:30~14:00	Өдрийн хоол
14:00~15:30	2-р хэсэг : “Зүүн тэнгисийн бүсийн хөгжлийн шинэ хөдөлгөгч хүчийг эрэлхийлэх нь”
Хурал даргалагч	Минакир Оросын Шинжлэх ухааны академийн Алс Дорнодын бүсийн эдийн засаг судлалын хүрээлэнгийн захирал
Илтгэгч	Вү Хао Хятадын Жилинь их сургуулийн Зүүн хойд Ази судлалын институтийн орлогч захирал, Мимүра Мицухиро Японы Зүүн тэнгисийн эргийн эдийн засгийн судалгааны институтын судалгааны хэлтсийн орлогч дарга
Хэлэлцүүлэг	Вон Дүн Үг Солонгосын “Дунг-А” их сургуулийн олон улс судлалын тэнхимийн багш Ж.Батгөр МУИС-ын Олон улсын харилцааны сургуулийн багш Калашников.В.К Хабаровск хязгаарын захирагчийн орлогч
15:30~15:50	coffee break
15:50~16:00	Promotional Video
16:00~17:30	3-р хэсэг : “Уур амьсгалын өөрчлөлт ба Зүүн хойд Азийн үйл ажиллагаа”
Хурал даргалагч	Жун Юн Сон БНСУ-ын Гурё их сургуулийн Хүнс, нөөц, эдийн засаг судлалын тэнхмийн багш
Илтгэгч	Пак Хуан Иль “Самсунг” эдийн засгийн судалгааны газрын ахлах судлаач, Бернхард Зелигер “Ханс Зайдел” сангийн Солонгос дахь төлөөлөгчийн газрын төлөөлөгч
Хэлэлцүүлэг	Чэн Инзы Хятадын Жилинь их сургуулийн Зүүн хойд Ази судалгааны институтийн багш, Окимүра Тадаши Японы Шиманэ мужийн их сургуулийн нэгдсэн бодлогын тэнхимийн багш Тулохонов.А.К ОХУ-ын парламентийн Дээд танхимын Холбооны зөвлөлийн гишүүн, ОХУ-ын Шинжлэх ухааны Академийн сурвалжлагч гишүүн
17:30~17:35	Хаалтын ажиллагаа

Хурал монгол, орос, англи, япон, хятад, франц хэлээр явагдана.

Дараалал

Нээлтийн ажиллагаа

Нээлтийн үг	Ким Жэ Хю	9
Холбооны ерөнхий нарийн бичгийн дарга		
Мэндчилгээ	Вячеслав Шпорт	11
Хабаровск хязгаарын захирагч		
Мэндчилгээ	Ли Ин Сон	12
Гёнсанбүг мужийн захирагчийн орлогч		
Нээлтийн илтгэл	Жон Тэ Иг	14
Солонгосын дипломат харилцааны нийгэмлэгийн тэргүүн		
Тусгай илтгэл	Мишель Сабан	18
“R20” (Уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг ОУБ)-ын тэргүүлэгч		

I хэсэг - “Еврази ба Зүүн хойд Азийн бүсийн хөгжлийн уялдаа”

“Евразийн санаачлага ба Умардын шинэ бодлого”	23
Сон Вон Юн	Инчон их сургуулийн Зүүн хойд Ази худалдааны тэнхимийн багш
“ЕвроАзийн санаачлага ба Монголын коридор: Боломж, хэтийн төлөв, сорилт”	26
Д.Шүрхүү	Монгол улсын Шинжлэх ухааны академийн Олон улс судлалын хүрээлэнгийн захирал

II хэсэг - “Зүүн тэнгисийн эргийн хөгжлийн шинэ хөдөлгүүрийг эрэлхийлэх нь”

Хятадын “Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын тэргүүлэх бүс” байгуулах болон “Зүүн тэнгисийн эдийн засгийн бүс”-ийг уялдаатай хөгжүүлэх боломж	41
Вү Хао	Жилинь их сургуулийн Зүүн хойд Ази судалгааны институтийн дэд захирал
“Зүүн тэнгисийн бүсийн хамтын ажиллагааны давуу талыг онцлох нь”	52
Мимүра Мицухиро	Японы Зүүн тэнгисийн эдийн засгийн судалгааны институтийн судалгааны хэлтсийн дарга

III хэсэг - “Уур амьсгалын өөрчлөлт ба Зүүн хойд Азийн бүсийн үйл ажиллагаа”

“Уур амьсгалын өөрчлөлтийн аюул ба түүнтэй тэмцэх нь”	65
Пак Хуан Ил	“Самсунг эдийн засгийн судалгааны институтийн судалгааны ахлах мэргэжилтэн
“Хятад, Орос, Солонгосын “Алтан гурвалжин” байгаль орчны хамтын ажиллагаа”	70
Бернхард Селигер	Ханс Зайдел сангийн Солонгос дахь Төлөөлөгчийн газрын төлөөлөгч

НЭЭЛТИЙН АЖИЛЛАГАА

НЭЭЛТИЙН ҮГ

Ким Жэ Хю
Холбооны ерөнхий нарийн бичгийн дарга

МЭНДЧИЛГЭЭ

Вячеслав Шпорт
Хабаровск хязгаарын захирагч

МЭНДЧИЛГЭЭ

Ли Ин Сон
Гёсанбүг мужийн захирагчийн орлогч

НЭЭЛТИЙН ИЛТГЭЛ

Жон Тэ Иг
Солонгосын дипломат харилцааны
нийгэмлэгийн тэргүүлэгч

ТУСГАЙ ИЛТГЭЛ

Мишель Сабан
“R20” (Уур амьсгалын өөрчлөлтийн
эсрэг ОУБ)-ын тэргүүлэгч

Нээлтийн үг

Ким Жэ Хю

ЗХАБНЗЗХ-ны Ерөнхий нарийн бичгийн дарга

Эрхэм хүндэт Хабаровск хязгаарын захирагч Вячеслав Шпорт,

Кёнсанбүг мужийн захирагч Ким Гуан Юн,

БНСУ-ын дипломат харилцааны нийгэмлэгийн тэргүүлэгч Жон Тэ Иг,

Дэлхийн уур амьсгалын өөрчлөлтийн орон нутгийн захиргаадын байгууллага (R-20)-ын Удирдах зөвлөлийн дарга Мишель Сабан,

Юуны өмнө ЗХАБНЗЗХ(NEAR)-оос зохион явуулж буй Олон улсын форумд оролцохоор энд хүрэлцэн ирсэн бүх хүмүүст баяр хүргэе.

Түүнчлэн энэ удаагийн форумыг амжилттай зохиоход харамгүй дэмжлэг тусалцаа үзүүлсэн ОХУ-ын Хабаровск хязгаарын захиргаа болон бусад холбогдох байгууллагуудын хүмүүст чин сэтгэлийн талархал илэрхийлье.

Энэхүү форум нь тус Холбооноос зохион явуулдаг гол чухал арга хэмжээний нэг бөгөөд Холбооны гишүүн болох Зүүн хойд Азийн 6 улсын орон нутгийн төлөөллүүд, төр захиргаа, олон улсын байгууллагын нэртэй эрдэмтэн судлаачид, төлөөлөл оролцдог.

Тус “Олон улсын форум”-ыг 2007 оноос хойш Зүүн хойд Азийн хөгжилтэй холбоотой төрөл бүрийн сэдвээр зохион явуулж ирсэн бөгөөд энэ жил 6 дахь удаа зохиогдож байна.

Олон эрдэмтэн судлаачид 21-р зууныг “Азийн зуун” хэмээж буй бөгөөд тэрхүү Азийн төвд нь дэлхийн эдийн засгийн гуравдагч тэнхлэг болох Зүүн хойд Ази голлох үүрэгтэй байна. Энэ удаагийн форумыг “Нэгэн зүүн хойд Ази, Нэгэн хамтын нийгэмлэг” хэмээх сэдвээр зохиох ба шинээр гарч буй асуудал болох “Евро-Азийн нэгдэл”, “Зүүн тэнгисийн бүсийг хөгжлийн шинэ хөдөлгөгч хүч болгох нь”, “Уур амьсгалын өөрчлөлтийн талаарх бүсийн хэмжээний үйл ажиллагаа” зэрэг дэд сэдвээр бидний өмнө тулгарч буй оролдлого ба боломжийн талаар хэлэлцэх юм.

Зүүн хойд Азийн бүс дэлхийн тайзанд гарч ирсэн нь бахархууштай ч бүсийн дотоодод удаан хугацааны турш бугшсан болон шинээр гарч ирж буй бэрхшээл асуудлууд байгааг үгүйсгэх аргагүй юм.

Бүсийн геополитикийн сөргөлдөөнийг арилгахын тулд зөвхөн улс хоорондын төдийгүй орон нутгийн засаг захиргаадын харилцаа, хамтын ажиллагаа өнөө үед ихээр шаардагдаж байна. Зүүн өмнөд Азид Зүүн Өмнөд Азийн улсуудын Холбоо (ASEAN) нь 1967 онд анх байгуулагдснаасаа

хойш олон асуудлыг даван туулсаар, ирэх 2015 оноос бүсийн хамтын нийгэмлэгийг байгуулж байгаа нь Зүүн хойд Азид үлгэр жишээ болж байна.

Сөргөлдөөнийг арилгахын тулд юуны өмнө харилцан итгэлцлийг сэргээх нь чухал. Дэлхийн 2-р дайнаас хойш Европ тивд улс хоорондын харилцан итгэлцэл ихээр алдагдсныг эргэн сэргээхийн тулд хамгийн их зөрчил, сөргөлдөөнтэй байсан Франц, Герман хоёр улсын орон нутгийн захиргаадын хооронд 1000 удаа нөхөрлөлийн харилцааны гэрээ хэлцэл байгуулах зорилго тавьж, үүндээ ч хүрсэн бөгөөд энэ бүхэн нь тус 2 улсын хоорондын харилцан итгэлцлийг сэргээхэд ихээр нөлөөлсөн юм.

Зүүн хойд Азийн бүсийн дотоод сөргөлдөөнийг арилгахад ч ялгаагүй төр засаг хоорондын хамтын ажиллагаанаас илүүтэйгээр орон нутгийн засаг захиргаад хоорондын харилцаа, хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэх шаардлагатай. Одоогийн байдлаар Өмнөд Солонгос-Хятад-Япон 3 улсын хооронд нийт 1059 удаагийн нөхөрлөл хамтын ажиллагааны гэрээ хэлцэл байгуулагдаж, идэвхтэй харилцаж байгааг бахархан тэмдэглэж хэлэх нь зүйтэй юм.

Мөн Зүүн хойд Азийн бүсийн улс орнуудад түүх, соёлын хувьд адил төстэй шинж байгаа хэдий ч ёс заншил, сэтгэлгээ, улс төр эдийн засгийн тогтолцооны хувьд ихээхэн ялгаатай. Бүс нутгийн хамтын нийгэмлэгийг бий болгож чадсан тохиолдолд Зүүн хойд Ази нь дэлхийн аль ч бүс нутгаас илүүтэй хөгжилд хүрнэ гэдэгт итгэж байна. Зүүн Хойд Азийн төвд “Зүүн хойд Азийн газрын дундад тэнгис” гэж хэлж болох Зүүн тэнгис (The East Sea/Sea of Japan) орших ба Солонгосын хойг нь газарзүйн хувьд Европын газар дундын тэнгисийн эрэг дэхь Итали улстай зүйрлэж болохуйц байршилд байгаа бөгөөд тийм ч учраас олон үүрэг гүйцэтгэж байгаа гэж хэлж болно.

Эцэст нь энэ удаагийн форумаар дамжуулан нэртэй эрдэмтэн судлаач та бүхнийг эдийн засгийн хувьд өөр хоорондоо харилцан шүтэлцээ холбоо ихтэй Зүүн хойд Азийн бүсийн хөгжилд ач холбогдол болохуйц санал бодол, олон төрлийн зорилт туршлагаасаа хуваалцаж, мэргэн ухаанаа уралдуулахыг хүсээд энд хүрэлцэн ирсэн та бүгдэд эрүүл энх, сайн сайхныг хүсье.

Баярлалаа.

Мэндчилгээ

В.И.Шпорт

ОХУ-ын Хабаровск хязгаарын захирагч ноён

Эрхэм нөхөд өө!

Зүүн Хойд Азийн бүс нутгийн Засаг захиргаадын холбооны Олон улсын форумд оролцогчид та бүхэнтэй Орос улсын Алс Дорнодын нийслэл Хабаровск хотод уулзан мэндчилж байгаадаа чин сэтгэлээсээ баяртай байна.

Юуны өмнө 1995 оны 9 дүгээр сард Зүүн Хойд Азийн бүс нутгийн Засаг захиргааны холбооны 3 дугаар бага хуралдаан манай Хабаровск хотод болж байсныг тэмдэглэн хэлэхийг хүсэж байна. Чухам энэ хуралдаанаар Зүүн Хойд Азийн бүсийн орнуудын олон улсын холбоо, тус холбооны Хэрэг эрхлэх газар болон гишүүн орон нутгуудыг зохицуулах зөвлөлийн үйл ажиллагааны талаарх гол гол асуудлуудыг хэлэлцэж баталсан билээ.

Түүнчлэн 2002 онд тус Холбооны 4 дүгээр Бүгд хурал Хабаровск хязгаарт зохиогдож байсан бол 2004 онд Хабаровск хязгаарын санаачлагаар Холбооны Хилийн хамтын ажиллагааны салбар хороо байгуулагдсан билээ.

Өнөөдөр энэ Холбооны гишүүд, хуралд оролцогчид та бүхэн манай мужид дахин зочилж, эргэн уулзалдаж байгаадаа бид баяртай байна.

Бидний зүгээс “Зүүн Хойд Азийн бүс нутгийн Засаг захиргаадын холбоо”-ны Хэрэг эрхлэх газар болон холбооны Ерөнхий нарийн бичгийн дарга ноён Ким Жэ Хютай тогтмол ойр холбоотой хамтран ажиллаж, энэхүү форумын агуулга, хөтөлбөрийг аль болох үр дүнтэйгээр зохион явуулахыг хичээсэн юм.

Форумын үр дүнд Зүүн Хойд Азийн орон нутгийн захиргаадын хүчийг бататгаж бэхжүүлснээр бүс нутгийн хувьд тулгарч буй шинэ сорилтуудыг даван туулахад үр нөлөө үзүүлэх бодит арга замыг хамтдаа олж, нэгдсэн шийдэлд хүрнэ гэдэгт миний хувьд итгэл төгс байна.

Та бүхнийг форумын үйл ажиллагаанд идэвхитэй оролцож, Зүүн Хойд Азийн улс орнуудын ирээдүйн хөгжил, сайн сайхныг бэхжүүлэхийн төлөө тавьсан зорилтууддаа хүрэхийг чин сэтгэлээсээ хүсэн ерөөе

Мэндчилгээ

Ли Ин Сон

БНСУ-ын Гёнсанбүг мужийн захирагчийн орлогч

Эрхэм хүндэт Хабаровск хязгаарын захирагч Шпорт Вячеслав тэргүүтэй гишүүн орон нутгуудын төлөөлөгчид өө !

“R20” байгууллагын удирдах зөвлөлийн дарга Мишель Сабан,

Эрхэм зочид төлөөлөгчид өө!

Өнөөдөр Алс Дорнодын Хабаровск хотод ЗХАБНЗЗХ-ын Олон улсын форумыг зохион явуулах болсонд туйлын баяртай байна.

Энэ удаагийн Олон улсын 6-р форум нь Зүүн хойд Азиас дэлхий рүү, Зүүн хойд Азийн энхтайван ба хөгжил цэцэглэлтийн эрин үеийг эхлүүлэхийн төлөө та бүхнийг оюун бодлоо уралдуулах талбар болох юм.

Өөрөөр хэлбэл “Нэгэн Зүүн хойд Ази, Нэгэн хамтын нийгэмлэг”-ийн үйл хэргийн төлөөх оролдлого зүтгэл, боломж бололцоог эрж судлах талбар болно гэдэгт найдаж байна. Энэ нь үнэхээрийн бахархалтай хэрэг гэж бодож байна.

ЗХАБНЗЗХ байгуулагдаад 18 жил өнгөрчээ. Анх 4 улсын 29 орон нутаг Гёнсанбүг мужийн Гёнжү хотноо чуулж тус Холбоог байгуулж байсан бол өдгөө 6 улсын 72 орон нутгийг гишүүнээр эгнээндээ элсүүлсэн, Зүүн хойд Азийг төлөөлөх олон улсын байгууллага болсон. Тус Холбоо нь Зүүн хойд Азийн бүсийн нийтлэг сонирхол бүхий асуудлыг нарийн хэлэлцэж шийдвэрлэхийг зорьсон нийт гишүүн орон нутгуудын идэвхтэй оролцоо, дэмжлэгийн ачаар өдийг хүрсэн гэж бодож байна.

Хүндэт гишүүн орон нутгийн төлөөлөгчид өө!

Дэлхийн хэмжээнд Зүүн хойд Азийн бүсийн үүрэг, хариуцлага өдрөөс өдөрт нэмэгдэж байна.

Зүүн хойд Ази нь одоо дэлхийн түүхэн гол дүр болж, хүн төрөлхтний хөгжил дэвшлийг авч явах цаг үеийн ихээхэн үүрэг хариуцлагын эзэн болж байна. Энэ бүс нутаг нь Хойд Америк, Европын хамтаар дэлхийн эдийн засгийн нэгэн тэнхлэг болж байгаа бөгөөд хязгааргүй нуугдмал хүч, хөгжих өргөн боломжтой, дэлхийн аль ч бүс нутагтай харьцуулахад давуу талууд ихтэй юм.

Бүсийн өвөрмөц онцлог, олон янзын шинжийг зүй зохистой хослуулснаар шинэ Зүүн хойд Азийн эрин үеийг нээх болно гэж бодож байна. Зүүн хойд Ази нь дэлхийн гол тайз болохын тулд хамтдаа оршин тогтнох, хамтын ажиллагааны зарчмыг баримтлах хэрэгтэй. Үүний тулд эн тэргүүнд орон нутгийн захиргаадын хичээл зүтгэл чухал. Учир нь улс орны төр, засгийн газрыг бодвол харьцангуй ойлголцоход чөлөөтэй орон нутгийн захиргаадын хооронд нийгэм, эдийн

засгийн харилцааг тогтоон хөгжүүлэхэд хялбар төдийгүй ингэснээрээ интеграцичлалын суурийг тавьж чадах юм.

Тус Холбоо нь өнгөрсөн 18 жилийн турш Зүүн хойд Азийн хамтын хөгжил дэвшлийн төлөө тогтмол үйл ажиллагаа явуулж ирсэн бөгөөд Зүүн хойд Азийн хувьд тус Холбооны үүрэг хариуцлага өдрөөс өдөрт нэмэгдэнэ гэдэгт итгэлтэй байдаг.

Гишүүн орон нутгийн төлөөлөгчид өө!

Зүүн хойд Азид өөрчлөлт гарч эхэлсэн байна. Еврази, Номхон далай, Хойд туйлын зам зэрэг газарзүйн онцлог нь бидэнд шинэ боломжуудыг авчрах хүчин зүйлүүд юм.

Дэлхий нийтийн асуудал болох уур амьсгалын өөрчлөлттэй холбогдуулан Хойд туйлын замыг нээх нь Зүүн хойд Азид нэн ач холбогдолтой.

Гёнсанбүг муж энэ мэт олон улсын нөхцөл байдлын дагуу Зүүн тэнгисийн эрэгт түшиглэсэн Хойд бүстэй худалдаа, газар тариалан, далайн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл, боомт, эрчим хүч, аялал жуулчлал зэрэг салбарт хамтын ажиллагааг өргөжүүлэхийг хичээж байна.

Тус Холбооны Хэрэг эрхлэх газар байрлаж буй Гёнсанбүг мужийн Пухан хот ба Оросын Приморийн хязгаар хооронд тогтмол зорчигч тээвэрлэж байна. Ёнылман боомт ба Владивосток боомтын хоорондын ложистикийн зам нээгдсэн.

Одоо мөрөөдөл төдий байгаа ч хожим Солонгосын хойг ба Япон, Орос, Хятадыг эх газрын төмөр замаар холбох нь Зүүн хойд Азийн бүсийн хамтын хөгжил дэвшилд хүргэх юм.

Энэ цаг үеийг манлайлагч эрхэм нөхөд өө!

Ганцаараа туулсан замаас олуулаа хамтдаа туулсан зам илүү баялаг, түүхтэй байдаг гэдэг.

Би бүх зүйлийг учрал хувь тавилангаар бүтдэг гэдэгт итгэдэг.

Тиймээс өнөөдөр та бүхэнтэй уулзсандаа туйлын бахархалтай байна. Энэ эрхэм учралыг нандигнах болно.

Эцэст нь биднийг халуун дотноор хүлээн авсан Хабаровск мужийн захирагч болон алс холоос хүрэлцэн ирсэн та бүгдэд эрүүл энхийг хүсье

Баярлалаа.

Нэгдэж буй Зүүн хойд Азийн орнуудын бүс нутгийн сорилт болон боломж

Жон Тэ Иг

Солонгосын гадаад харилцааны нийгэмлэгийн ерөнхийлөгч

Зүүн Хойд Азийн бүс нутгийн Засаг захиргаадын холбооноос зохион байгуулж буй "Нэгэн Зүүн хойд Ази, нэгэн хамтын нийгэмлэг" сэдэвт олон улсын форум уулзалтанд илтгэл тавих болсондоо туйлын баяртай байна.

Ялангуяа энэ 2014 он нь Орос улс руу Солонгосчууд шилжин суурших болсны 150 жилийн нүүр үзэж байгаа, мөн 1884 онд Эртний Жусон улс Орос улстай анх Гадаад худалдааны найрамдлын гэрээ байгуулсны 130 жилийн ойн баяр тохиож байгаа ихээхэн утга учиртай жил билээ.

Олон үйл явдал давхацсан түүхэн ач холбогдолтой жилд зохион байгуулагдаж буй энэхүү олон улсын форумаар Зүүн Хойд Азийн орнуудын бүс нутгийн хөгжил цэцэглэл, найрамдалт харилцаанд ихээхэн хувь нэмэр оруулах олон арга замын талаар ярилцан зөвшилцөнө гэж найдаж байна.

Мөн 2014 онд Дэлхийн 1-р дайн анх дэгдсэнээс хойш яг 100 жил өнгөрч байгаа жил юм. Дэлхийн 1-р дайн нь урьдны хүчирхэг орон байсан Английн эсрэг Германы цэргийн хүчнийхний өдөөсөн дайн байсан бөгөөд дайны дараагаар дэлхийн улс орнууд олон улсын холбоо, нийгэмлэгийг байгуулах болж, улмаар цэргийн зардлыг дэлхий даяараа багасгаж, ардчилсан бодлогын зарчмын дагуу Зүүн Европ, Дундад Азийн олон орнуудыг тусгаар тогтноулснаар дайн дажин дэгдэх явдлыг багасгах гэж оролдож эхэлсэн. Энэ мэтээр дэлхийд энх тайвныг цогцлоон бүтээхийн төлөөх тэмцэл хөдөлгөөн өнгөрсөн зуун жилийн турш хийгдсээр ирсэн ч дэлхийн өнцөг булан бүрт дайны гал оволцсоор л байгаа билээ.

Украины байдал нэн хурцдаж, Дундад Азийн орнуудад өрнөж байгаа сунитшийтүүдийн мөргөлдөөн, мөн Израйль-Палестины мөргөлдөөн зэрэг нь 21-р зуунд томоохон дайн дажин болж даамжрах магадлалтай болохыг харуулж байна.

Зүүн Хойд Азийн орнуудад тулгарч буй сорилт

Ялангуяа Зүүн Азийн орнуудад сэтгэл зовоосон олон асуудлууд өрнөсөөр л байгаа билээ. Хятад улс үсрэнгүй хөгжиж, цэргийн хүчиндээ оруулж буй их хэмжээний хөрөнгө оруулалт нь АНУ-н дэлхийн стратегийн бодлоготой зөрчилдөхөд хүргэж байгаа төдийгүй “Шинээр үүсч бий болж буй хүчирхэг орнуудын хоорондын санал бодлын зөрчилдөөн нь дайныг өдөөхөд хүргэдэг” гэсэн “Фукидидийн онол”-ыг үнэн болохыг батлахад хүргээд байна. Япон мөн адил эдгээр асуудлуудад хариу арга хэмжээ авахын тулд өнгөрсөн хугацаанд тагталтсаар ирсэн далайн цэргийн хүчиндээ ихээхэн анхаарах болж, Рүбикон мөрнийг гатлаад байна. Дээр нь нэмээд цөмийн зэвсэг үйлдвэрлэгч орон болох Хойд Солонгос улсын зүгээс, цөмийн зэвсгээсээ тагталзахыг уриалж байгаа Өмнөд Солонгосын болон бусад орнуудтай харилцаа муудах болсон нь Зүүн Хойд Азид мөргөлдөөн үүсэх шалтгааныг бий болгоод байна.

Дэлхийн эдийн засгийн Здахь том тэнхлэг хэмээн олон улсын анхаарал татах болсон Зүүн хойд Азийн орнуудын олон улс дахь чиг хандлага нь дээр дурдсанчлан улс хоорондын газар нутгийн маргаан, түүхийн асуудал, цэргийн хүчний нэмэгдэл зэргээс болж тогтворгүй болоод байна. Мөн бүс нутгуудын тэнцвэргүй хөгжил, насжилт, байгаль орчны асуудал зэргээс болж аюулгүй байдалд ч сөрөг үр нөлөөг үзүүлэх болоод байна.

Түүнчлэн газрын тос, хий, занарын хий зэрэг байгалийн эрчим хүчний нөөцийг эзэмшихийн төлөөх улс хоорондын өрсөлдөөн хурцдах болсон төдийгүй дэлхийн цаг уурын дулаарлаас шалтгаалан зарим бүс нутгууд

ундны усны хомстолд өртөх болж, далайн хар салхинаас үүдэлтэй гамшигт өртөх болсон газруудын тоо ч нэмэгдсээр байна. Тиймээс олон улсын эмх цэгцтэй байдал, энх тайван, аюулгүй байдалд нөлөөлөх болсон эдгээр асуудлуудыг шийдвэрлэхийн тулд сайтар бэлтгэгдсэн арга хэмжээ, урьдчилсан хамгаалалт нэн шаардлагатай болоод байна.

1990 онд ЗХУ задарч, хагас зууны турш үргэлжилсэн зүүн барууны хүйтэн дайн дуусгавар болсноор дэлхий нийтээрээ хүйтэн дайнаас тагталзах болсон билээ. Дэлхийн олон улсууд өнгөрсөн түүх, нөхцөл байдалдаа баригдалгүйгээр ирээдүйнхээ төлөө гар бие оролцож, хамтран ажиллах, улмаар шинэ Азийг цогцлоон бүтээх талаар харилцан ярилцах болсон. Гэвч 21-р зуунд Зүүн Азийн орнуудын өнгөрсөн эринд гарч байсантай адил үл ойлголцол, зөрчилд дахин хүрэх болсны шалтгаан нь улс орнууд дайнаас тагталзан энх тайвныг эрэлхийлэх байр суурь нэмэгдэхийн хажуугаар хүчирхэг орнуудын нөлөөлөл ихсэх болсон 2 талт асуудалтай холбоотой юм.

Өнөөдрийн 21-р зуунд олон улс дахь Зүүн хойд Азийн орнуудын хэтийн чиг хандлагыг ажиглаж үзвэл хүчирхэг орнуудын зүгээс эрх ашгийн төлөөх хамтын ажиллагаа, өрсөлдөөн улам нэмэгдснээр 2 талт асуудлыг улам хурцагтахад хүргэх хандлагатай болоод байна. Зүүн хойд Ази нь дайнаас тагталзан даяаршлын эрин үеийг нэгэн шинэ боломж хэмээн хүлээн зөвшөөрч хамтын хөгжлийг бий болгох уу, эсвэл сүр хүчний нөлөөнд автан “шинэ хүйтэн дайн”-ы үе рүү шилжих үү гэсэн том шийдвэрийн өмнө тулгараад байна. Энэхүү форум уулзалтанд хүрэлцэн ирсэн орнууд энх тайван, хөгжил цэцэглэлийн төлөө хамтран ажиллахад гар бие оролцон гэдэгт гүнээ итгэж байна.

Зүүн Хойд Азийн орнуудын хувьд дээр дурдсанчлан хамтран ажиллах тал дээр дутмаг зүйл ажиглагдаж байгаа ч гадаад худалдаа явуулдаг улс гэсэн утгаараа ижил төстэй талуудтай тул эдийн засгийн тал дээр харилцан бие биедээ түшиглэх хандлагатай байдаг билээ.

Солонгосын ерөнхийлөгч Пак Гын Хэ эдийн засгийн салбарт улс орнууд хоорондоо түшиглэх хандлагатай болж байгаа хэдий ч улс төр, гадаад харилцаа, аюулгүй байдлын тал дээр харилцан үл ойлголцох болсон нь Зүүн хойд Азийн орнуудын нөхцөл байдлыг парадокс хэмээн дүгнээд үүнийг даван туулах арга зам бол Зүүн хойд Азийн орнуудын найрамдалт харилцаа хэмээн онцлон тэмдэглэсэн билээ.

Зүүн хойд Азийн орнуудын найрамдалт харилцаа, хамтын ажиллагаа амжилттай хэрэгжих эсэх нь одоохондоо бүрхэг байгаа билээ. Хамтын ажиллагааны хэтийн чиг хандлага тогтвортой бус байгаа нь бидний хувьд томоохон “сорилт” бөгөөд эдийн засгийн харилцан түшиглэсэн байдал нь харин бидний хувьд томоохон “боломж” болох юм.

Зүүн хойд Азийн орнуудыг нэгдсэн нэг бүс нутаг болгон хөгжүүлэх бодит арга замыг хайж олох нь нэн чухал юм. Түүнчлэн "газар нутаг болон улс төрийн эрхийг хүлээн зөвшөөрөх", "Зөрчил мөргөлдөөнийг тайван байдлаар шийдэх", "Олон улсын хуулийг хүндэтгэх" зэрэг Зүүн хойд Азийн орнуудын 3 талт зарчмыг баримтлах нь чухал юм.

Хамтран хөгжих боломж

Зүүн хойд Азийн орнууд нь улс төр, эдийн засаг, соёл, нийгмийн салбарт хамтран ажиллах болоод удаж байна. Европын “Хелсинкийн процесс” нь улс төрийн арга замаар бүс нутгийн тогтвортой байдалд хувь нэмэр оруулсны нэгэн адилаар Зүүн хойд Азийн бүс нутгийн засаг захиргааны холбоо (NEAR) нь улс төрийн асуудлыг хамтын ажиллагаараа дамжуулан эерэгээр шийдвэрлэх ёстой.

Төмөр зам, байгаль орчин, эрчим хүч, соёлын салбар дахь хамтын ажиллагаа амжилттай хэрэгжиж байж л улс төр дэхь хамтын ажиллагаа ч мөн идэвхжих болно. Дахин цохон тэмдэглэхэд газар нутаг болон улс төрийн эрхийг нь хүлээн зөвшөөрөх, мөргөлдөөнийг энхийн замаар шийдвэрлэх, олон улсын хуулийг хүндэтгэх гэсэн 3 зарчмыг энэ бүс нутаг дахь юулгүй байдлын тогтолцоог бүрдүүлэхтэй холбогдуулж нэн тэргүүнд ашиглах ёстой юм. Бүс нутгуудын хамтын ажиллагаа бүрэлдэн тогтохын тулд улс хоорондын харилцан ойлголцон нэн чухал бөгөөд энэхүү харилцан ойлголцыг бодитой болгох шаардлагатай юм.

Түүнчлэн бодит амьдрал дээр улс хоорондын эдийн засаг, соёл, улс төрийн нэгдмэл байдал шийдвэрлэгдэж байж л бүс нутгуудын нэгдмэл аюулгүй байдал хангагдах боломжтой юм. Европын туршлагаас харахад ч ийм байна. Тиймээс бүс нутгийн нэгдмэл байдлыг нэмэгдүүлэхийн тулд төв засгийн газар болон орон нутгийн засгийн газруудын харилцаа, хамтын ажиллагаа нэн тэргүүнд амжилттай хэрэгжих шаардлагатай.

Зүүн хойд Азийн орнуудын ижил болон ялгаатай талуудыг нэгтгэн, нэгэн бүс нутаг болгон хөгжүүлэхэд хамгийн тохиромжтой цаг үед бид ирээд байна. Ийм чухал цаг үед зохион байгуулагдаж байгаа энэхүү олон улсын форум уулзалтаар бид бүхний өмнө тулгараад байгаа “Сорилт болон боломж”-ынхоо талаар тодорхой ярилцаж, бүс нутгийн хамтын хөгжил, найрамдалт харилцааг бий болгох арга замыг хайж олно гэдэг гүнээ итгэж байна. Сүүлийн үед Зүүн хойд Азийн орнуудад уян хаган чиг хандлага ихээхэн ажиглагдах болсон билээ.

Саяхан Солонгосын ерөнхийлөгч Пак Гын Хэгийн Засгийн газраас Ази, Европын орнуудыг холбон эдийн засгийн нэгдсэн байдлыг бий болгох, улмаар үүнд БНАСАУ-ын оролцоог нэмэгдүүлснээр Зүүн хойд Азийн төвд орших Солонгосын хойгийн асуудлыг шийдвэрлэх зорилго бүхий “Евро-Азийн санаачлагыг”-г санал болгосон.

Ерөнхийлөгч Путин ч мөн адил Ази, Европыг холбосон “Евразийн эдийн засгийн холбоо (EEU: Eurasia Economic Union)”-г байгуулах тушаал гаргасан төдийгүй Орос болон Азийн орнуудын хамтын ажиллагааг идэвхжүүлэх “Шинэ зүүний бодлого (New East Politic)”-г хэрэгжүүлэхээ зарлаад байна. Зүүн хойд Азийн орнуудын төв болон орон нутгийн засгийн газрууд нь эдгээр хоёр бодлогын дундах зөвшилцлын гол цэгийг олоход дор бүрнээ өөрсдийн үүргээ сайтар биелүүлэх шаардлагатай юм.

Энэхүү боломжийг ашиглан Зүүн хойд Азийн орнуудын хамтын ажиллагааг идэвхжүүлэхтэй холбогдуулан өөрийн хувийн бодлоо та бүхэнтэй хуваалцахыг хүсэж байна.

Солонгос улсын зүгээс, Зүүн хойд Азийн орнуудын хамтын ажиллагаа нь Солонгосын хойгийн энх тайван, хөгжил цэцэглэлд нэн чухал үүрэгтэй хэмээн дүгнэж байгаа билээ. Энэхүү чухал нөхцөл байдалд Оросоос Зүүн хойд Азид үзүүлэх үүргээ нэмэгдүүлвэл олон талын аюулгүй байдлын хамтын ажиллагааг бий болгоход ихээхэн нөлөөлөх юм. Орос улс нь Хятад улстай стратегийн хамтын ажиллагаатай төдийгүй Хойд Солонгостой мөн адил хамтран ажилласаар ирсэн орны хувьд энэ бүс нутагт энх тайванг цогцлоон бий болгоход нэн чухал үүрэг гүйцэтгэх юм. Энэ бүс нутаг дахь аюулгүй байдал хурцдаж байгаа явдал нь алслагдсан хязгаар нутгуудынхаа эдийн засгийг хөгжүүлэх гэсэн Оросын бодлогод сөрөг үр дагавар авчирч болзошгүй гэсэн утгаараа ч Орос улсын зүгээс энэ асуудалд улам илүү нухацтай хандах ёстой юм.

Солонго, Орос 2 улсын хувьд Зүүн хойд Азийн олон талт аюулгүйн хамтын ажиллагааны төлөө хамтран ажиллах хангалттай шалтгаанууд бий. Ингэхийн тулд нэн тэргүүнд энэ хоёр улс маань Зүүн хойд Азийн орнуудын хамтын ажиллагааны хэгийн төлөвийн талаар харилцан ойлголцож, улмаар бие биендээ туслах нь чухал юм. Зүүн хойд Азийн энх тайвны тогтолцооны талаар харилцан ярилцаж, ямар тал дээр хамтран ажиллахаа шийдэн бие биедээ итгэх итгэлийг бий болгох нь нэн тэргүүнд хийгдэх ёстой зүйл юм. Бид мөн адил Оростой Солонгосын хойгийн зам тээвэр, эрчим хүчний салбар дахь хамтын ажиллагаагаа нэмэгдүүлэхэд анхаарах ёстой.

Солонгос, Орос 2 улс нь ‘Евразийн төлөвлөгөө’ болон “Оросын алслагдсан бүс нутгийг хөгжүүлэх төлөвлөгөө”-нд хамтран ажиллах болсон ба улмаар энэхүү харилцан ойлголцлоо ашиглаж чадвал хоёр улсын хамтын ажиллагаа нэг шатаар ахих төдийгүй Зүүн хойд Азийн орнуудын найрамдалт харилцаанд дэвшлийн нэгэн шинэ хуудсыг нээх болно.

Үүнээс гадна Зүүн хойд Азийн орнуудад хамтын ажиллагааны олон санал санаачлагууд өрнөж байгааг дурдах нь зүйтэй хэмээн бодож байна.

Япон улс нь Оростой газар нутгийн маргаантай байгаа хэдий ч Сибирийг хөгжүүлэх төсөлд оролцох сонирхолтой байгаагаа илэрхийлээд байгаа билээ. Хятадын Зүүн хойд бүс нутгууд нь Оросын зарим бүс нутгуудтай эдийн засгийн тал дээр хамтран ажиллах тухай ярилцаж байгаа билээ.

БНАСАУ-аас үүсэх эрсдлийг үл тоон, Нажин боомтыг хөгжүүлэх тал дээр Хятад, Орос- БНАСАУ хоорондын 3 талт хамтын ажиллагааг явуулж байгаа бөгөөд бараа тээвэрлэлт болон эрчим хүчинд суурилсан БНХАУ-БНСУ-БНАСАУ-ын 3 талт хамтын ажиллагааг сонирхож байгаагаа илэрхийлээд байна.

Түүнчлэн улс орнуудын эрх ашигт нийцсэн үйл явдлын нэг бол орон нутгуудын засгийн газрын хамтын ажиллагаа хөгжин цэцэглэх болсон явдал бөгөөд энэ нь цаашдаа улс орнуудын хамтын ажиллагаанд эерэгээр нөлөөлөх төлөвтэй байна. Тиймээс энэ удаагийн форумаар Зүүн хойд Азийн орнуудын орон нутгийн засгийн газруудын хамтын ажиллагаа улам идэвхжиж, улмаар асуудлыг шийдвэрлэх бодит арга зам, санал бодлуудыг дэвшүүлэн гаргаасай хэмээн миний хувьд хүсэж байна.

Орон нутгийн засаг захиргааны хамтын ажиллагааны нь улс хоорондын хамтын ажиллагааг сайжруулахад асар их үүрэг гүйцэтгэх болсон билээ. Эрсдэл болон боломжтой нэгэн зэрэг нүүр тулж учраад байгаа энэ цаг үед Зүүн хойд Азийн орнуудын засгийн газар болон орон нутгийн засаг захиргааны хамтын ажиллагааг нэмэгдүүлэхийн тулд NEAR Холбооны Хэрэг эрхлэх газраас 6 дахь удаагийн “NEAR-2014 олон улсын форум”-ыг Оросын Хабаровск хотод зохион байгуулах шийдвэр гаргасан нь ихээхэн утга учир, ач холбогдолтой хэрэг болж байна хэмээн дүгнэж байна.

Эцэст нь хэлэхэд 2014 онд Зүүн хойд Азийн бүс нутгийн Засаг захиргааны холбоо нь Оросын Хабаровск мужтай хамтран зохион байгуулж байгаа энэ олон улсын форум уулзалтаар Зүүн хойд Азийн орнууд нэгдсэн нэг бүс нутаг болон хөгжих үндэс суурь тавигдана гэдэгт баг итгэлтэй байгаагаа дурдаж хэлэхийг хүсэж байна.

Илтгэл тавьж буй мэргэжилтнүүд болон энэхүү форумыг зохион байгуулсан хүмүүстээ баярласнаа дахин илэрхийлье. Баярлалаа.

Тусгай илтгэл

Мишель Сабан

“R20” (Уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг Олон улсын байгууллага)-ын тэргүүлэгч

Эрхэм ноёд, хатагтай нараа,

Та бүхэнд энэ өдрийн мэндийг хүргэе. Миний бие “R20” уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг олон улсын байгууллагын-ын тэргүүлэгчийн хувьд NEAR холбооноос зохион байгуулж буй ОУ-ын форумд оролцож байгаадаа тун таатай байна. Мөн форумд оролцож буй гишүүний хувьд 2015 онд зохион байгуулагдах “Road to Paris” бага хурал болон энэ оны 10-р сард R20-с зохион байгуулах “Олон улсын орон нутгийн уур амьсгалын өөрчлөлт” сэдэвт чуулга уулзалтыг амжилттай зохион байгуулахад чухал ач холбогдолтой орон нутгийн оролцооны тухай асуудлуудыг хэлэлцэхийг эрмэлзэж байна.

“COP21” (Climate Conference in Paris 2015, “Парис хотын уур амьсгалын өөрчлөлт-2015” сэдэвт бага хурал) –бага хурлыг Франц улсад зохион байгуулахаар болсон. Энэ хурлын ач холбогдлыг гишүүд Та бүхэн сайн мэдэж байгаа гэдэгт итгэлтэй байна. Удахгүй уур амьсгалын эсрэг “Киотогийн протокол” хэрэгжих хугацаа нь дуусах гэж буй бөгөөд IPCC-ын гэрээний дахин боловсруулах гэж байна. Гэхдээ уур амьсгалын өөрчлөлттэй холбоотой хэлэлцээрүүдийн үйл явц ахицгүй болсныг бид зүгээр хараад суулгүйгээр, шаардлагатай арга хэмжээнүүдийг авч ажиллахад хүчин зүтгэж ирсэн.

Цаашид уур амьсгалын өөрчлөлтийн асуудал дээр улс орнууд дан ганцаараа ажиллах бус, дэлхийн улсууд нийтгээрээ хамтран ажиллаж буйгаа харуулах хэрэгтэй.

Орчин үеийн ОУ-ын байгууллагууд нь төрийн болон төрийн бус байгууллагуудын нэгдэл байдгийн хувьд эдгээр байгууллагуудын идэвхтэй оролцоог бид маш их чухалчилж үздэг. Чухам ийм системийг бүрдүүлж байж дэлхийн орон нутаг, хот сууринд шинэ, боловсронгуй бодлогыг хэрэгжүүлэх боломж нээгдэнэ. Миний хувьд уг систем нь дэлхийн нийт улс оронд ашиг тустай болохыг батлан хэлж чадах байна. “Дурбаны платформ” (Durban Platform) ч мөн үүнтэй ижил шалтгаанаар батлагдсан юм.

Дээрх шаардлагын дагуу R20 байгууллага нь ногоон эдийн засгийг хөгжүүлж, дэлхийн орон нутаг, хот сууринг нэг чигт нэгтгэн, эх дэлхийн хувь заяаны шийдэл болсон уур амьсгалын сөрөг өөрчлөлтийн эсрэг хамтдаа тэмцэхийг уриалж байгаа. Бид 2050 он хүртэл өмнөх технологи дээр үндэслэн нүүрс хүчлийн хийн хэмжээг бууруулахын зэрэгцээ, тогтвортой эрчим хүчний бодлого боловсруулах хөтөлбөрийг хөхүүлэн дэмжиж, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай мэргэжилтэн бэлтгэн гаргаснаар ногоон эдийн засаг хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх юм.

R20 бага хурлын дарга миний бие дээрх асуудлаас үүдэн уг үйл ажиллагаанд оролцох шалтгаан болсон юм. Мөн R20-ыг үндэслэн байгуулагч Калифорни мужийн экс амбан захирагч Арнольд Шварцнеггер ч мөн тогтвортой эрчим хүчнийг бий болгох ажилд хүчин зүтгэж буй билээ.

R20 байгууллага нь Уур амьсгалын эсрэг Копенгагены байгууллага задарсны дараагаар, 2010 онд байгуулагдсан. Манайх дэлхийн орон нутгийн захиргаад болон төрийн бус байгууллагуудыг гишүүнээр эгнээндээ нэгтгэсэн байгууллага бөгөөд нүүрс хүчлийн хий бага ялгаруулдаг, сэргээгдэх эрчим хүчний төсөл боловсруулж, хэрэгжүүлэх зорилготой юм.

Манай байгууллага дээр дурдсан төсөл, хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхийн тулд дэлхийн орон нутгийн байгууллагын удирдлагуудтай хэлэлцээр байгуулж байгаа. Энэ нь дэлхийн орон нутгууд ногоон эдийн засаг системд шилжихэд чиглэгдсэн хамтын ажиллагааны систем юм. Манайх өнөөдрийн байдлаар 500-гаад бүс нутагт хамтын ажиллагааны хэлэлцээрийн дагуу технологийн салбарын 50 гаруй мэргэжилтэн, Ногоон эдийн засаг сүлжээ(Green Finance Network)-

ний харъяа 105-н хөрөнгө оруулагчидтай түншлэлийн холбоо тогтоон ажиллаж байна.

Дээр дурдсан төсөл, хөтөлбөрүүд нь орон нутаг, компани, төрийн болон төрийн бус байгууллагын хөрөнгө оруулалтаар хэрэгжих бөгөөд R20-с холбогдох байгууллагуудын байнгын тасралтгүй үйл ажиллагаа, цаашдын хөгжил дэвшлийг дэмжих бодлого боловсруулж, хэрэгжүүлэхэд бүх хүчээ дайчлан ажиллах болно.

Манай байгууллага нь Франц улсын гадаад харилцааны яамны сайд Laurent Fabius-ын дэмжлэгтэйгээр “Олон улсын уур амьсгалын өөрчлөлт” сэдэвт чуулга уулзалтыг 2014 оны 10-р сарын 11, 12-нд Парис хотноо зохион байгуулахаар болж, холбогдох бэлтгэл ажлыг хангаж байна. Энэ удаагийн чуулга уулзалт нь 2015 онд зохион байгуулагдах “Парис хотын уур амьсгалын өөрчлөлт(COP 21)” сэдэвт бага хурлыг амжилттай зохион байгуулахад шаардлагатай асуудлуудыг хэлэлцэх бэлтгэл ажил юм.

“Дэлхийн уур амьсгалын өөрчлөлт” чуулга уулзалтаар улс орны удирдах байгууллагаас эхлээд жижиг аж ахуйн нэгж хүртэл хэн бүхэн биелүүлэх боломжтой хэрэгжихэд хамгийн хялбар, шалгарсан бодлогыг дэвшүүлэх зорилго бүхий юм. Түүнчлэн энэ чиглэлээр эрдэмтэн судлаачид болон ард иргэдийн оролцоог идэвхжүүлэхэд хүчин чармайх болно.

Мөн энэ завшааныг тохиолдуулан 18-30 насны залуучуудын хүрээнд мэргэжлийн сургалт зохион байгуулах зорилго бүхий “ОУ-ын явуулын сургалт” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж эхэлсэнээ та бүхэнд мэдэгдэхэд таатай байна. Уг хөтөлбөр нь ирээдүйд “Ногоон хөгжил” хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай мэргэжилтэн бэлтгэх зорилготой бөгөөд “Дэлхийн уур амьсгалын өөрчлөлт” сэдэвт чуулга уулзалтын үеэр эрчимтэй хэрэгжиж эхлэх болно.

Түүнчлэн “Ногоон эдийн засаг” хөтөлбөрийн хүрээнд шинэ мэргэжил үүсэн бий болж, тогтвортой бодлого хөтөлбөрүүд дэвшигдэхийг баталж байна.

Энэ удаагийн чуулга уулзалтаар нь “Road to Paris 2015” бага хуралд байгууллага, компаниудын дэвшүүлсэн бодлогыг танилцуулж, таниулахад бүх хүчээ дайчлах болно. “Road to Paris” бага хурал нь “COP21” чуулга уулзалтыг амжилттай зохион байгуулах ажилд төрөл бүрийн эерэг үр дүн гарахад хүргэх бэлтгэл ажил болно хэмээн үзэж байна. Түүнчлэн гишүүдийн дэвшүүлэх бүх санал, төслүүд ямар саадгүйгээр хэрэгжихийг эрмэлзэж байгаагаа илэрхийлье.

Бид бүгдээрээ “COP21” чуулганы үйл ажиллагаа ямар нэгэн саад бэрхшээлгүйгээр, амжилттай явагдахад нэгэн сэтгэлээр хүчин зүтгэж, та бидний өмнө тулгарч буй асуудлуудыг шийдвэрлэх хэрэгтэй. Манай байгууллагын зүгээс багийн ажиллагааг сайжруулах үүднээс “Дэлхийн уур амьсгалын өөрчлөлт” чуулга уулзалт явагдах товлөгдсөн өдөр хүртэл чуулга уулзалтанд оролцох гишүүд өөр хоорондоо харилцах боломж бүхий орон зайг бий болгохыг зорьж буй.

Цаашид бид ORU-FOGAR ((Forum of regional governments and global associations of regions) , Мехикогийн тунхаг (The Mexico City Pact), “Хотуудын хөгжлийн нэгдсэн сан” (FMDV- Global fund for cities development), Дэлхийн орон нутгийн хороо, ICLEI (International Council of Local Environmental Initiative), Европын мужуудын холбоо (AER), ЗХАБНЗХолбоо (NEAR) зэрэг байгууллагуудтай идэвхитэй хамтран ажиллах болно. Мөн “Уур амьсгалын өөрчлөлт” хэлэлцээрт Парис хотын уур амьсгалын өөрчлөлтөнд эерэг үр дүнд хүрэх бодлогыг тусгахад хүчин зүтгэх болно.

Өнөөдөр “Киотогийн протокол”-ийн асуудлаас илүүтэйгээр Парист зохион байгуулагдах “Дэлхийн уур амьсгалын өөрчлөлт” чуулга уулзалтад анхаарлаа хандуулах цаг үе юм. Бид бүгдээрээ хүчээ нэгтгэн, өөдрөг үзлээр хандахыг та бүхэнд уриалж байна.

Энэ танхимд хуран цугласан форумд оролцогч Та бүхэн бол Дэлхийн уур амьсгалын өөрчлөлтийн асуудлыг шийдвэрлэх чадвартай, өөдрөг үзэлтнүүд юм. “Одоо бол өнгөрсөн үеийн зөв бурууг шүүх цаг биш, харин үйл хөдлөлөөрөө хийж бүтээх цаг үе юм. Одоо энэ цаг мөчид ч өөрчлөгдөн хувирч буй Дэлхийн уур амьсгалыг зүгээр хараад суулгүй, Бид бүгдээрээ хамтран хөдлөх цаг болоод байна. Ингээд бүгдээрээ 10-р сарын 10,11-нд Парис хотод болох “Дэлхийн уур амьсгалын өөрчлөлт”чуулга уулзалтын үеэр уулзацгаая!”

Анхаарал тавьсанд Та бүхэнд баярлалаа.

I-р хэсэг

Евроази ба Зүүн хойд Азийн бүсийн хөгжлийн уялдаа

Илтгэгчид

“Евразийн санаачлага ба Умардын шинэ бодлого”

Сон Вон Юн - Инчон их сургуулийн Зүүн хойд Ази худалдааны тэнхимийн багш

“ЕвроАзийн санаачлага ба Монголын коридор: Боломж, хэтийн төлөв, сорилт”

Д.Шүрхүү - Монгол улсын Шинжлэх ухааны академийн Олон улс судлалын
хүрээлэнгийн захирал

Хэлэлцүүлэг

**“Евро Азийн санаачлага ба Хятад, Оросын газар тариалангийн хамтын ажиллагааг гүнзгийрүүлэн
хөгжүүлэх нь”**

Ли Дэ Мин - Хэйлонжан мужийн “Дүннин Хуашин” группын захирал

“Еврази : Хамтын ажиллагаа-Үл гүйцэлдэх бодол уу, эсхүл үл эвлэрэл үү”

Имамүра Хироко - Тояама их сургуулийн Алс Дорнодын бүсийн судалгааны төвийн дарга

Илтгэл 1

Еврази ба Зүүн Евразийн санаачлага ба Умардын шинэ бодлого

Сон Вон Юн

Инчоны их сургуулийн Зүүн хойд

Ази, Олон улсын худалдааны факультетийн багш

2013 оны 10 сарын 18-ны өдөр БНСУ-ын ерөнхийлөгч Пак Гын Хэ “Евразийн эрин үе дэхь олон улсын хамтын ажиллагаа” сэдэвт бага хурал хийж, “Евразийн санаачлага” буюу харилцаа хамтын ажиллагааг идэвхжүүлэн, хамтдаа хөгжин дэвших нэгэн Евразийг бий болгохыг санал болгосон билээ. Энэ нь Евразийн эх газрыг “Нэгэн эх газар”-тай холбохын тулд юуны өмнө “Торгоны хурдны зам (SRX: Silk Road Express)”-тай холбох, түүний дараагаар “Хойд туйлын зам”-ыг нээн Евразийн эрчим хүчний сүлжээг байгуулснаар дэлхийд хамгийн том, эдийн засгийн зах зээлийг бүрэлдүүлнэ гэсэн санаа юм.

Зураг 1. Пак Гын Хэ ерөнхийлөгчийн “Евразийн санаачлага”(2013. 10.18)

Эх сурвалж : Дун-А Илбу сонин

БНСУ-ын дипломат харилцаанаас хол байсан Евразийг чухалд үзэх үе одоо тулгаран ирээд байна. Тус улсын “Поско”, “Хьондай Сан Сон”, “Корэйл” гэсэн 3 компани концерциум байгуулан Хойд Солонгос-Орос хооронд буюу Транс-Солонгосын төмөр замыг Транс-Сибирийн төмөр замуудыг хооронд нь холбох Нажин-Хасан чиглэлийн төмөр замын туршилтын жишиг төсөлд оролцох болсон. Энэ төслийн ажлаар оны 7-р сар хүртэл 2 ч удаа газар дээр нь очиж судалгаа хийсэн бөгөөд худалдааны боломжийн судалгааг хийж дуусахын зэрэгцээ ачаа бараа дамжуулалт, усан тээврийг эхлүүлэх болно. Ингэснээр Хойд Солонгост шууд бус, дам байдлаар хөрөнгө оруулалт хийгдэж, 5сарын 24-ны хориг арга хэмжээнээс хойш тасраад байгаа Хойд, Өмнөд Солонгосын эдийн засгийн хамтын ажиллагааг тойруу замаар хэдий ч үргэлжлүүлэх завшаан болсон ба өнгөрсөн хугацаанд зөвхөн хэлэлцэх төдий л байсан Хойд-Өмнөд Солонгос-Оросын гурван талт хамтын ажиллагааг анх удаа бодитоор хэрэгжүүлэх эхний алхмыг тавилаа.

Гэхдээ л “Еврази санаачлага” нь одоогоор зөвхөн уриалсан санаа төдий байна. Төсөөлөл, төлөвлөгөө амжилттай болох эсэх нь уг төсөөллийн хэр бодитой эсэх, холбогдох бүсийн улсуудын хэр идэвхитэй оролцох, тохиролцооны үндсэнд түүнийгээ хэрхэн үйл хэрэг болгох вэ гэдгээс шалтгаална. Тиймээс ч одоохондоо “Төлөвлөгөө” гэхээс илүүтэй үнэндээ “Санаачлага” төдий байгаа юм. БНСУ нь хөгжил, соёл иргэншлийн чиглүүлэгчийн хувьд Еврази чухамдаа ямар утга агуулах вэ гэсэн энэ асуудлын талаар дотооддоо маргаантай хэвээр байна. Гэсэн хэдий ч энэ мэт хүчин зүйлийг эс тооцон, Өмнөд Солонгосын дипломат харилцааны түүхэнд анх удаа бөгөөд албан ёсоор “Еврази”-ийг Солонгосын дипломат харилцааны хүчин зүйл болгож стратегийн хамтын ажиллагааны талбар гэж үзэж байгаад “Евразийн санаачлага”-ын утга учир оршино. Евразийн зүүн захад байрлах Солонгосын хойгийн хуваагдсан улс орны зүгээс тус тивийн гол улс орнуудад хандаж “Евразийн эдийн засгийн хамтын нийгэмлэг”-ийг байгуулах үйл явцыг түргэсгэх мессэжийг өгсөн нь гүнзгий утга учиртай хэрэг юм.

Гэхдээ бодит байдалд хэтрүүлэг хэрэггүй. Хүйтэн дайн, Солонгосын хойгийн хуваагдлын уршгаар арлын орны хувь тавилангаас аврагдах аргагүй байсан Өмнөд Солонгос нь “Еврази”-ний нэг бүрэлдэхүүн гэдгээ нотлон харуулахын тулд зайлшгүй давах нэг даваа байна. Тэр нь Хойд Солонгос гэгч хамтын ажиллагааны “тусгаарлагч”-ийг даван гарч Орос, Монгол, Хятад зэрэг хойд зүгийн улсуудтай ойртох явдал юм. Ерөнхийлөгч Пак Гын Хэ Евразийг “Энхтайван оршин тогтнох эх газар” болгох санал тавихдаа “Евразийг Номхон далайгаар холбох гүүр бол Солонгосын хойг бөгөөд тус Хойгийн энх тайван байдал нь дан ганц Еврази төдийгүй бүх дэлхийд энх тайван тогтооход зайлшгүй шаардлагатай хүчин зүйл юм” гэж онцлон хэлээд “Ачаа тээвэрлэлт, эрчим хүч, хүний харилцаа гэх мэт хамтын ажиллагааны тухай олон асуудлыг Хойд, Өмнөд Солонгосын тогтвортой байдал ба Хойд Солонгосын шинэчлэл, нээлттэй байдалгүйгээр шийдэхэд бэрх юм” гэсэн. Тиймээс ч нэн тэргүүнд тулгарч буй асуудал бол Хойд Солонгостой харилцааг хэвийн болгох бодит арга, хувилбарыг гаргах явдал юм.

Ийм учраас Өмнөд Солонгос “Умардын шинэ бодлого”-оо түргэвчлэх хэрэгтэй. Евразийн бүсийн хамтын ажиллагаанаас Өмнөд Солонгос-Оросын эдийн засгийн хамтын ажиллагаа гол чухал үүрэг гүйцэтгэнэ. Тэрхүү зорилт, стратегийг нэг үгээр илэрхийлэх нь “Шинэ Умардын бодлого” юм

Тэгвэл одоогийн “Шинэ Умардын бодлого” өмнөхөөс юугаараа ялгаатай вэ?

Нэгдүгээрт, “Шинэ Умардын бодлого”-д Умард нь өнгөрсөн үеийн ойлголтын хүрээ (Хуучин социалист системт бүс)-нээс хальж, Солонгосын хойгтой хил залгаа болон ойр оршиж буй Монгол, Орос, Хятад зэрэг Евразийн эх газарт орших Төв Азийн орнуудыг хамрах орон зайн ойлголт юм.

Хоёрдугаарт, “Шинэ Умардын бодлого”-ын зорилт нь өмнөх үе шиг Хойд Солонгосыг зөнд нь орхих юмуу ивээлдээ авах, эсхүл шахалт үзүүлэх бус харин бүсийн улс хооронд төрөл бүрийн аргаар хоёр талт, олон талт хамтын ажиллагааг өрнүүлэх замаар Хойд Солонгосыг шинэчлэл, нээлттэй байдал руу татах ба үүгээр дамжуулан Хойд Солонгосын тогтолцоог үе шаттайгаар, урт удаан хугацаанд өөрчлөхөд орших юм.

Үнэн хэрэг дээрээ “арлын орон” болох БНСУ нь Хойд, Өмнөдийн хил заагийг давж, Умардын улсуудтай ойртсоны үндсэн дээр Сибирь, Алс Дорнодод хөл тавих нөхцлийг бүрдүүлж чадна. “Шинэ Умардын бодлого” нь Евразид гарах гарц юм. Энэ бодлого амжилттай болсноор л манай орны хувьд Еврази руу гарах зам нээгдэнэ.

“Шинэ Умардын бодлого” нь басхүү Өмнөд Солонгосын улсын стратегийн асуудал ч болох юм.

Нэгдүгээрт, Тэнгис ба эх газрыг холбох гүүрийн хувьд Солонгосын хойгийн геополитикийн шинжийн давуу талыг ашиглан, Умардын улсуудтай гурван талт, дөрвөн талт гэх мэт олон талын хамтын ажиллагааг явуулж хил дамнасан “Умардын эдийн засгийн хамтын ажиллагааны бүс”-ийг байгуулснаар Өмнөд Солонгосын эдийн засгийн хамрах хүрээг өргөжүүлэх болно.

Хоёрдугаарт, хуваагдмал тогтолцоог даван туулах болон Солонгосын хойгийн эдийн засгийг явуулах стратегийг илтгэнэ. Умардын хамтын ажиллагааны нуугдмал хүчийг нэмэгдүүлэхийн тулд Хойд, Өмнөд Солонгосын хоорондын хурцадмал байдал, сөргөлдөөнийг эвлэрэл, хамтын ажиллагааны харилцаагаар өөрчлөх парадигмийн өөрчлөлт хэрэгтэй. Энэ ч утгаараа “Умардын Шинэ бодлого” нь нэгдлийн бодлого юм. Ийнхүү “Умардын Шинэ бодлого”-той уялдуулан Оросын харилцааг авч үзэхэд энэ нь чухамдаа Хойд Солонгос-Өмнөд Солонгос-Оросын гурван талт хамтын ажиллагааг хэрэгжүүлэхтэй шууд холбоотой.

Хойд Солонгос-Өмнөд Солонгос-Оросын гурван талт хамтын ажиллагаа нь “Шинэ Умардын бодлого”-ын гол хүчин зүйл бөгөөд түүнийг бодитоор хэрэгжүүлэхэд дөхөм болох юм. Солонгос-Оросын хооронд эдийн засгийн хамтын ажиллагааг үсрэнгүй хөгжүүлснээр Өмнөд Солонгосоос Орос улсад хийх хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлнэ. Харин Хойд-Өмнөд-Оросын 3 талт хамтын ажиллагааг эхлүүлэхийн тулд, Орос Солонгос хоёр улсын хооронд газарзүйн хувьд тусгаарласан орон зайг даван туулахад ихээхэн зүтгэл хэрэгтэй. Транссибирийн төмөр зам-Транс Солонгосын төмөр замыг хооронд нь холбосноор “Торгоны төмөр зам” байгуулах, Хойд Солонгос-Өмнөд Солонгос-Оросыг байгалийн хий тээвэрлэх хоолойгоор холбох (PNG), Солонгос-Оросыг эрчим хүчээр холбох төслүүд нь чухамдаа дээр дурьдсанг утга санааг агуулсан 3 том мега төсөл юм. Эдгээр асуудлыг судлахад зөвхөн эдийн засгийн ашиг хонжоогоор хандах бус, гео стратегийн болон гео-эдийн засгийн шинжтэй, улсын ашгийг нэмэгдүүлэх хүртэл өргөн хэмжээнд харгалзан үзэж хандах хэрэгтэй. Мөн төслийн онцлогийн хувьд энэ 3 том мега төсөл нь логик шинжтэй, эргэлтийн бүтэц тогтолцоонд байгаа бөгөөд уг төслүүдийг нэгэн зэрэг явуулах нь хамгийн зүйтэй.

Эдгээр 3 мега төсөл нь Орос улсын хувьд “Шинэ Умардын бодлого”-ыг хэрэгжүүлэнгээ хөгжлөөр хоцрогдсон Алс Дорнодын бүсийг хөгжүүлэхэд нэн чухал ач холбогдол бүхий зам тээвэр, эрчим хүчний салбарыг шинэчилж, үр ашгийг нэмэгдүүлэх асуудалтай нягт холбоотой юм. Тиймээс эдгээр төслүүдийг зөвхөн Солонгосын хойгийн хүрээгээр хязгаарлалгүй, Солонгосыг Алс Дорнод, Сибирьт хөл тавих, цаашлаад Евразийн эх газарт хөл тавих нөхцөл болгон ашиглах арга шаардлагатай. Түүнчлэн цөмийн асуудалтай холбоотой нөхцөл байдал удаан хугацаанд үргэлжлэх тохиолдолд ч Өмнөд Солонгос-Оросын бодит хамтын ажиллагааг бэхжүүлж, хамтаар ирээдүйн зорилтын талаар хэлэлцэх хэрэгтэй.

Цаашид Алс Дорнод дахь Өмнөд Солонгос ба Оросын эдийн засгийн хамтын ажиллагаа улам идэвхжин гүнзгийрэх юм. Учир нь Өмнөд Солонгос нь Алс Дорнодын байгалийн арвин баялаг, тэр тусмаа эрчим хүч, загас болон ойн нөөцийг ихээр сонирхдог. Мөн Алс Дорнодын зах зээлд Өмнөд Солонгос улс нь цаашид удаан хугацаанд импортын гол харилцагчийн нэг байх нь гарцаагүй. Нөгөө талаар Алс Дорнодод Өмнөд Солонгос-Оросын эдийн засгийн хамтын ажиллагааг хамгийн үр ашигтайгаар явуулж болох арга бол, Алс Дорнодод байгалийн нөөц боловсруулах гэх мэт экспорттой холбоотой томоохон төслүүдэд түлхүү идэвхитэйгээр хөрөнгө оруулалт хийж хөл тавих явдал юм.

Эн тэргүүнд Алс Дорнодын түлш эрчим хүчний салбарт хоёр орны хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх хэрэгтэй юм. Үүнээс гадна орчин үеийн (шинэчлэх) стратегитэй холбоотой салбарт төрөл бүрийн хэлбэрээр хамтын ажиллагааг явуулах боломжтой. Боловсруулах аж үйлдвэрийг хөгжүүлэхийн тулд том хэмжээний хамтарсан хөрөнгө оруулалтын төсөл явуулах, шинжлэх ухаан, технологийн хамтын ажиллагаа ба тэргүүний дэвшилтэй бүтээгдэхүүний чиглэлээр харилцаа явуулах зэргийг энд дурдаж болно. Өмнөд Солонгосын компаниуд Алс Дорнодод модон материал боловсруулах үйлдвэр байгуулах, ажиллуулах, Анчин тэнгисийн био нөөцийг боловсруулах, дэвшилтэт органик газар тариалангийн компани байгуулах зэрэг төслүүдэд оролцох нь нэн ирээдүйтэй төсөл болно гэж хэлж болно.

Мөн сүүлийн үед өргөжиж буй жижиг дунд аж үйлдвэрийн хамтын ажиллагаанд илүү анхаарах хэрэгтэй.

Илтгэл 2

Евразийн санаачлага ба Монголын коридор: Боломж, хэтийн төлөв, сорилт

Д.Шүрхүү

Монгол улсын Шинжлэх ухааны академийн

Олон улс судлалын хүрээлэнгийн захирал

Товч агуулга. Газарзүйн байрлал, эрдэс баялаг, эрчим хүчний нөөц, бүс нутгийн хөгжлийн хандлагаас харахад Монгол Улс нь Евразийн өргөн уудам орон зайд тээвэр логистикийн чухал зангилаа боомт/hub болох маш өргөн боломж, хэтийн төлөв харагдаж байна. Энэ бол Монгол Улсын хөгжлийн эрэлт хэрэгцээ, геополитик-аюулгүй байдлын хүчин зүйлстэй уялдан гарч ирсэн амин чухал асуудал юм. БНСУ-ын Ерөнхийлөгч Пак Гын Хэгийн 2013 оны 10-р сард дэвшүүлсэн Шинэ Евразийг хамтран цогцлоон байгуулах санаачлага нь Евразийн тээвэр логистикийн төв, тодруулбал Ази-Европ, Төв ба Зүүн хойд Азийг хамгийн дөт замаар холбох, дамжин өнгөрөх чухал суваг/коридор болох Монгол Улсын стратегийн зорилттой яв цав нийцэж байна. Энэхүү илтгэлд БНСУ-ын Евразийн санаачлага болон Монголын бүс нутгийнхаа тээвэр логистикийн төв болох стратегийн зорилттой хэрхэн уялдаж байгаа, хэрэгжих боломж, хэтийн төлөв, тулгарч буй саад бэрхшээл, сорилтуудыг хоёр талын болон олон талт хамтын ажиллагааны хүрээнд харуулахыг хичээлээ.

Түлхүүр үгс : Монгол Улс, Евразийн санаачлага, тээвэр, логистик, хөгжил, аюулгүй байдал, боомт, төмөр зам

1. Евразийн санаачлагын ЗХА-ийн хамтын ажиллагаанд үзүүлэх эерэг нөлөө

Дэлхийн эдийн засаг, улс төрд сүүлийн жилүүдэд эрс өөрчлөлтүүд гарч байна. Эдийн засгийн хөгжлийн төв, зах зээл дэлхийн бөмбөрцгийн баруун хэсгээс зүүн хэсэг рүү шилжиж эхэллээ. Өөрөөр хэлбэл эрчим хүчний хүчирхэг нийлүүлэгч болох ОХУ, дэлхийн хамгийн том зах зээл, хоёр дахь хүчирхэг эдийн засаг болох БНХАУ, технологийн шинэчлэлийн тэргүүн эгнээнд явж буй Япон, БНСУ оршин буй Ази, Номхон далай, түүний дотор Зүүн Хойд Азийн бүс XXI зууны дэлхийн хөгжлийн хувь заяаг тодорхойлж, бас түүний гол хөдөлгөгч хүч болж байна. Мөн эрдэс баялгийн том ордуудаа нээн ашиглахыг эрмэлзэж буй Монгол Улс, өөрийн байр суурь, аюулгүй байдлаа баталгаажуулах, хөгжлийн шинэ гарцаа хайж буй Хойд Солонгос зэрэг бүс нутгийн бусад орнуудын бодлого, үйл ажиллагаа ч анхаарал татаж байна.

Гэхдээ хөгжил, зах зээл төвлөрч буй Ази, Номхон далай болон Евразийн бүсэд эсрэг тэсрэг хоёр үйл явц нэгэн зэрэг өрнөж байгааг онцлон тэмдэглэх хэрэгтэй. Эерэг чиг хандлага бол улс орнууд зах зээлээ нээх, тээвэр логистикийн нэгдмэл сүлжээнд орох сонирхол эрс нэмэгдэж буй явдал юм. Хоёр болон олон талт чөлөөт худалдааны хэлэлцээр, нээлттэй, хөгжлийн бүсүүд, үндэстэн дамнасан эрчим хүч, зам тээврийн том төслүүд үүний нотолгоо юм. Товчоор хэлбэл аливаа эдийн засаг илүү нээлттэй, олон талт харилцаанд орж, эрчим хүч, зам тээврийн дэд бүтцийн нэгдмэл сүлжээг байгуулах нь өртөг зардлаа бууруулж, өрсөлдөх чадвараа сайжруулах хамгийн сайн арга зам хэмээн олон улс орнууд ойлгон чухалчлах болжээ.

Үүний зэрэгцээ зах зээл, геостратегийн орон зайд ноёрхлоо тогтоох, эрдэс баялгийн найдвартай эх сурвалжтай болохын төлөө их гүрнүүдийн хооронд төдийгүй нягт хамтран ажиллах ёстой бүс нутгийн орнуудын хооронд ч зөрчил сөргөлдөөн ширүүслээ. Евразийн баруун хэсэгт Украиныг тойрсон хямрал, зүүн хэсэгт Хятад-Япон-Солонгос, Хятад-Зүүн өмнөд Азийн орнуудын хооронд өрнөж буй газар нутгийн маргаан, их гүрнүүдийн зүгээс дэвшүүлж буй TPP, RCEP, Евразийн эдийн засгийн холбоо зэрэг санал санаачлагуудыг тойрсон өрсөлдөөн үүний илрэл юм. Ийм сөрөг үйл явц том гүрнүүдийн хоорондох зөрчил тэмцлийг хурцатгаад зогсохгүй жижиг орнуудыг ч байр сууриа илэрхийлэх, шийдвэр гаргахад төвөгтэй нөхцөл байдал руу түлхэж байна. Энэ нь өмнөх эерэг нээлттэй, хамтран ажиллах чиг хандлагыг сааруулж, их гүрнүүдийн хооронд “худалдааны болон үзэл суртлын “хүйтэн дайн”-ыг өдөөж, жижиг орнуудыг төвийг сахисан, идэвхигүй, хүлээнэх байр суурь руу шилжихэд хүргэж байна.

Иймд Зүүн Хойд Азийн орнууд бүс нутгийн чөлөөт худалдааг алхам алхамаар өргөжүүлж, эдийн засгийн нэгдмэл орон зайг бататгах замаар Европын холбоо шиг том зах зээлийг байгуулах уу, эсвэл таслагдмал, зөвхөн хоёр талын харилцааны явцуу хүрээлэлдээ хүлэгдсэн хэвээр үлдэж, эрх ашгийн төлөөх хурц өрсөлдөөнд татагдан орох эсэхээ шийдвэрлэх тун хариуцлагатай цаг үед тулж ирээд байна.

Орос, Хятад хоёр эдийн засгийн хөгжлийн хурдны бууралтаа сааруулах, Япон, Өмнөд Солонгос зах зээлээ өргөтгөх шинэ арга боломжийг эрэлхийлэх, Хойд Солонгос эдийн засгийн хөгжилдөө түлхэц өгөх өөрийн нөхцөлдөө зохицсон шинэтгэл хийх, Монгол Улс уул уурхайдаа түшиглэсэн эрчимтэй хөгжлийн замд орохын тулд зам тээврийн дэд бүтцээ эрс шинэчлэх зайлшгүй шаардлагатай тулгарч байна.

ЗХА-ийн орнуудын ихэнх удирдагчид шинээр буюу дахин сонгогдсон бөгөөд сүүлийн үед тэдний зүгээс бүс нутгийн хамтын ажиллагааг цоо шинэ шатанд гаргах сонирхол татахуйц санал санаачлагууд гарч эхэлж байна. Юуны өмнө БНСУ-ын Ерөнхийлөгч Пак Гын Хэгийн дэвшүүлсэн хамтдаа хөгжин цэцэглэсэн, тайван амгалан, шинэ Евразийг цогцлоон байгуулах “Евразийн санаачлага”-ыг онцлон дурдмаар байна.¹ БНСУ-ын ерөнхийлөгч 2013 оны 10-р сард Сөүл хотноо болсон “Евразийн эрийн үеийн глобал хамтын ажиллагаа” сэдэвт олон улсын хурал дээр хэлсэн үгэндээ шинэ Евразийг бүтээн байгуулахдаа зах зээл, дэд бүтцийн нэгдмэл орон зайг бий болгох, орчин үеийн техник технологийг өргөнөөр ашиглан, нэмүү өртөг бүтээх, ЗХА-д итгэлцэл, энх тайвныг бэхжүүлэх талаар хамтран ажиллах гэсэн хэд хэдэн чиглэлүүдийг санал болгосон нь дэлхий нийтийн анхаарлыг ихэд татсан билээ. Евразийн санаачлагын хамгийн сонирхолтой чиглэл бол Евразийг дэлхийн хамгийн том нэгдсэн зах зээл болгох зам тээвэр, эрчим хүчний нэгдсэн сүлжээ байгуулах санал юм. Солонгосын хойгийг Европтой төмөр зам, авто зам, усан замаар холбох буюу Өмнөд Солонгосын Пусан хотоос Хойд Солонгос, Орос, Хятад, Төв Азиар дамжин Европ хүрэх буухиа торгоны замыг 2-3 коридор үүсгэн байгуулах саналыг Солонгосын тал дэвшүүлсэн юм. Дэлхийн хэмжээний эрчим хүчний үйлдвэрлэгч ба хэрэглэгчид зэрэгцэн оршдог, эрчим хүчний уламжлалт болон шинэ баялаг нөөц бүхий бүс нутгийн давуу талыг түшиглэн Евразийг нэлэнхүйд нь хамарсан цахилгаан эрчим хүч, нефь, хий дамжуулах эрчим хүчний нэгдсэн сүлжээг байгуулахын төлөө харилцан ашигтай хамтран ажиллахыг уриалсан нь бүс нутгуудын орнуудын нийтлэг сонирхлыг хөндөж байна. БНСУ-ын төрийн тэргүүн Евразид дэлхийн хэмжээний асар том худалдааны сүлжээг байгуулсанаар тээвэр, түгээлтийн зардал буурч, үнэ тогтворжих боломж бүрдэх бөгөөд ингэснээр далайд гарцгүй эх газрын орнуудаас эхлээд хөгжлийн хурд нь эрс буурч буй Хятад, Солонгос, Япон хүртэлх бүх эдийн засгийг түргэтгэнэ хэмээн үзжээ. Евразийн санаачлагыг амжилттай хэрэгжүүлэх үндсэн нэг нөхцөл бол Солонгосын хойгт итгэлцлийг бэхжүүлэх, ЗХА-ийн энх

¹ 2013 Eurasia Initiative, Global Cooperation in the Era of Eurasia, <http://www.kiep.go.kr/eng/publications>

тайвны төлөө бүх нийтээр хамтран ажиллах явдал хэмээн санаачлагч тал үзэж байна. Итгэлцлийг бий болгох нь мэдээж цөмийн асуудлыг хэрхэн шийдэхээс хамаараад зогсохгүй, “хоёр Солонгос, Орос”, “хоёр Солонгос, Хятад”-ын 3 талт хамтын ажиллагааг идэвхтэй явуулахаас хамаарах ажээ.

Пак ерөнхийлөгчийн Евразийн санаачилгыг ихэнх орнууд нааштай хүлээж авсан, хэрэгжих нэлээд үндэслэл байгаагийн илрэл бол бүс нутгийн орнуудын хоёр болон олон талт харилцаа нэлээд идэвхижсэн явдал юм. Юуны өмнө ОХУ–ын дорно зүгт хийж буй эдийн засгийн дипломат бодлогын идэвхижлийг дурдмаар байна. ОХУ энэ оны 5-р сард бараг 10 шахам жил үргэлжилсэн БНХАУ-тай байгалийн хий нийлүүлэх гэрээг байгууллаа. 30 жилийн хугацаанд 400 тэрбум долларын өртөг бүхий байгалийн хий нийлүүлэх гэрээ нь дэлхийн практикт хамгийн том гэрээ болсон ажээ. Харин ОХУ-ын дараагийн тэлэлт байгалийн хийн дэлхийн хамгийн том импортлогч болох Япон руу чиглэж буй бөгөөд ирэх 9-р сард Японтой эрчим хүчний томоохон гэрээ хэлэлцээ байгуулахаар бэлтгэж байна.

Харин ОХУ-ын эрчим хүчний зах зээлээр дорно зүгт тэлэх бодлогод зах зээл, аюулгүй байдлын аль аль талаас харгалзан үзвэл Солонгосын хойг онцгой чухал байр суурь эзэлдэг. Гэхдээ ОХУ-ын гадаад бодлогын шинэлэг хандлага бол хоёр Солонгостой тус тусад бус гурвалсан форматаар хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх чиглэл нэлээд үр дүнд хүрэх төлөвтэй байна.

Өмнөд Солонгос нь ОХУ-ын Ази дахь худалдааны 3 дахь том түнш бөгөөд 2012 оны эцсийн байдлаар хөрөнгө оруулалтын хэмжээ 1.9 тэрбум доллар хүрсэн ажээ.² ОХУ–ын ерөнхийлөгч В. Путин Евразийн санаачилга дэвшүүлсэний дараа буюу 2013 оны 11–р сард БНСУ-д төрийн айлчлал хийж, Солонгосын хойгийг ОХУ-ын Алс Дорнод, Сибирьтэй төмөр зам, хийн хоолой, цахилгаан дамжуулах шугамаар холбох түүхэн тохиролцоог хийсэн юм. /The Look East Policy of President Putin and the Eurasia Initiative of President Park/ Ерөнхийлөгч Путины Дорно зүгт тэлэх бодлого нь Пак ерөнхийлөгчийн дэвшүүлсэн Евразийн санаачилгатай ихэд нийцэж, хоёр орны хооронд 2008 онд тогтоосон стратегийн /a strategic cooperative partnership/ түншлэлийн харилцааг шинэ шатанд гаргах, Солонгосын хойг дамнасан эрчим хүч, дэд бүтцийн том төслүүд бодит ажил хэрэг болоход чухал түлхэц өгөх ажээ.

ОХУ-Хойд Солонгосын худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагаа сүүлийн жилүүдэд эрс идэвхижлээ. Мэдээллийн Interfax агентлагийн эх сурвалжаас үзэхэд 2014 оны 6-р сард Владивосток хотод хуралдсан Орос-Хойд Солонгосын засгийн газар хоорондын комиссын хурлаар хоёр орны худалдаа, хөрөнгө оруулалтын чиглэлээр нэлээд олон чухал арга хэмжээг авахаар тохиролцсон байна. Үүний дотор худалдаанд рублиэр тооцоо хийх, Оросын хөрөнгө оруулагчдад нэн таатай нөхцөл олгох асуудлууд багтсан ажээ. Алс Дорнодын хөгжлийн сайд А.Галушка Хятад болон бусад ямар ч орны хөрөнгө оруулагчид олж авч чадахгүй тийм таатай нөхцөлийг Хойд Солонгосын тал бидэнд олгосон хэмээн мэдэгдэв. Тэрбээр цааш өгүүлэхдээ, хоёр тал 2013 онд 112 сая долларын хэмжээнд буй худалдааны эргэлтийг ойрын үед 400-500 сая, цаашдаа 1 тэрбумд хүргэхээр зорьж байна”гэв.³

БНХАУ-ын дарга Си Зиньпин 2014 оны 7-р сард Солонгосын хойгт хийх анхны айлчлалаа уламжлал болсон Хойд Солонгост бус БНСУ-д хийсэн нь нэг талаар Евразийн санаачлага, Чөлөөт худалдааны хэлэлцээр зэрэг эдийн засгийн ашиг сонирхолтой, нөгөө талаар Хойд Солонгост үзүүлэх геополитикийн даралт шахалттай холбоотой хэмээн гадаадын экспертүүд дүгнэсэн билээ.

2. Монголын коридор: боломж, хэтийн төлөв, сорилтууд

² Russia to boost economic ties with South Korea, English.news.cn 2013–11–13

³ Russia and North Korea deepen ties, <http://www.nknews.org/2014/06/russia-and-north-korea-deepen-ties/>

Хэдийгээр Солонгосын хойгийн цөмийн хямралын асуудал шийдвэрлэгдээгүй, Дорнод Хятадын тэнгис дэх газар нутгийн маргаан намжаагүй боловч дээр дурдсан ЗХА-ийн бүс нутагт хоёр болон олон талт худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагаанд ахиц дэвшил гарч буйг Монгол Улс тив дамнасан зам тээврийн сүлжээгээ өргөтгөх боломж нэмэгдэж байна хэмээн үзэж байна. Сүүлийн үед Монгол Улс хөрш орнууд буюу ОХУ, БНХАУ, БНСУ, Япон, БНАСАУ-тай эрчим хүч, тээвэр, логистик, дамжин өнгөрөх чиглэлээр ихээхэн идэвхитэй яриа хэлэлцээ явуулж байна. Ялангуяа энэ оны 8, 9–р сард Хятад, Оросын төрийн тэргүүн нарын Монгол Улсад хийх дээд хэмжээний айлчлалд Монголын тал ихээхэн ач холбогдол өгч байна. Энэхүү дээд хэмжээний уулзалтаар хоёр их хөрш Монгол Улсад уул уурхайн бүтээгдэхүүнээ гуравдагч орны зах зээлд хүргэхэд чухал ач холбогдолтой, дамжин өнгөрөх, далайн боомтуудад хүрэх таатай нөхцөл олгох талаар түүхэн тохиролцоонд хүрнэ хэмээн ихээхэн найдлага тавьж байна.

Монгол Улсыг бүс нутгийн нэгдсэн сүлжээнд холбох, далайд гарцтай болгох, үүний тулд эн тэргүүнд хоёр хөрштэй идэвхитэй хамтран ажиллах шаардлага урган гарч ирсэн юм. Монгол Улсын хувьд сүүлийн 2 жилд далайд гарцгүй, зам тээврийн дэд бүтцийн хоцрогдолын улмаас гадаад худалдаагаа өргөтгөх, хөрөнгө оруулалтыг татахад учирдаг хүндрэл бэрхшээл улам лавшран гүнзгийрсэний зэрэгцээ нүүрс, төмрийн хүдэр зэрэг экспортын гол бүтээгдэхүүний үнэ огцом буурсаны улмаас валют санхүүгийн хямралын шинж тэмдгүүд илэрч эхэллээ. Монголын статистикийн хорооны мэдээгээр манай гадаад худалдаа 2011 онд 11.4 тэрбум ам.долларт хүрч байсан бол 2013 онд 10.6 тэрбум хүртэл буурчээ.⁴ Гадаад худалдааны хэмжээ, ялангуяа экспортын хэмжээ буурахад манай гол гол экспортын бүтээгдэхүүний тоо хэмжээ, үнэ огцом буурсан явдал ихээхэн нөлөө үзүүлсэн юм. Тухайлбал сүүлийн жилүүдэд Монголын экспортод тэргүүлэх байранд орж эхэлсэн нүүрсний экспортын тоо хэмжээ 2013 онд 2.3 сая тонноор /18.2 сая тн./, үнийн дүн 800 сая ам доллараар /1.1 тэрбум доллар/ буурчээ.⁵ Монголын Эдийн засгийн хөгжлийн яам, Монгол банкны мэдээлсэнээр Гадаадын шууд хөрөнгө оруулалт 2012 онд 4.4 тэрбум долларт хүрч байсан бол 2013 онд 2 дахин буурч 2.2 тэрбум, 2014 оны эхний хагаст дахин 70% буурсан ажээ.⁶

Монголын төр засаг сүүлийн 5 жилд төмөр зам, автозам, цахилгаан эрчим хүч дамжуулах сүлжээгээ ихээхэн өргөтгөх чиглэлээр томоохон төсөл, хөтөлбөрүүд дэвшүүлсэн бөгөөд эхний үр дүнгүүд гарч эхэллээ.

Монгол Улсын нутаг дэвсгэр өргөн уудам, эрчим хүч, зам тээврийн сүлжээ төдийлөн хөгжөөгүй, их хэмжээний хөрөнгө оруулалт шаардлагатай тул бүс нутгийн сүлжээнд тодорхой үе шатуудыг дамжин холбогдох төлөв байдал ажиглагдаж байна. Эхний ээлжинд дотоодын сүлжээгээ өргөтгөн, зарим гол аж үйлдвэрийн төв, томоохон уурхайнуудаа хилийн боомтуудтай авто зам, төмөр замаар холбох шаардлагатай. Дараагийн шатанд хөрш хоёр орны эрчим хүч, зам тээврийн сүлжээнд найдвартай холбох, үүний тулд хилээр нэвтрэх боомтуудаа тогтон, шалган нэвтрүүлэх хүчин чадлаа сайжруулан, дэг журам, үнэ тарифаа тохирох хэрэгтэй. Харин хоолойн тээвэр, хэт өндөр хүчдэлийн шугам барих ажил төлөвлөлт, хэлэлцээний түвшинд яригдаж байгаа болно. Монгол Улсын хувьд 1, 2-р шатны түвшинд буюу автом замаа хилийн боомтууд руу тавих ажил нэлээд эрчимтэй явж байгаа бол төмөр зам, эрчим хүчний шугамаар холбогдох ажил өмнө зүг рүү дөнгөж эхлэл төдий байна. Монголын засгийн 2016 онд бүх аймгийн төвийг нийслэл Улаанбаатар хоттой, гол гол хилийн боомтуудыг хатуу хучилттай автозамаар холбож дуусгах зорилт дэвшүүлэн ажиллаж байна. /Зураг №1/

⁴ Monthly bulletin of statistics, NSO, Mongolia, 2013 December, p–83

⁵ Monthly bulletin of statistics, NSO, Mongolia, 2013 December, p–88

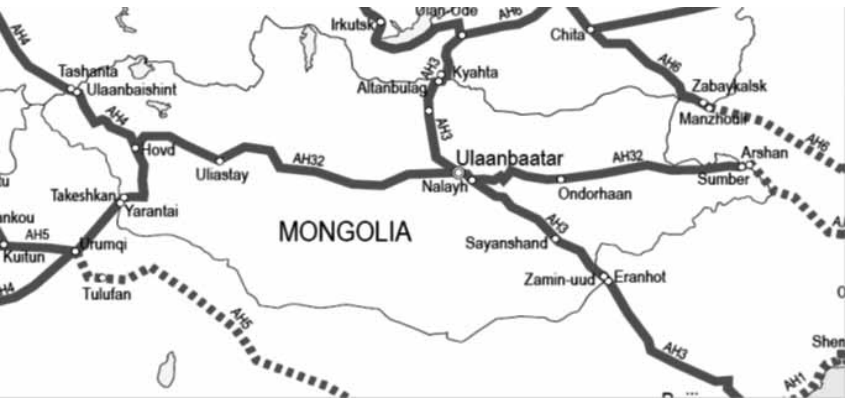
⁶ FDI to Mongolia declines by 70%, <http://ubpost.mongolnews.mn/?p=11168>

(Зураг №1)

Мөн ойрын 3-4 жилийн дотор Монгол Улс Азийн автозамын сүлжээнд АН4 (Улаанбайшинт-Ярант), АН3 (Алтанбулаг-Замын-Үүд), АН32 (Ховд-Сүмбэр) 3 чиглэлээр өндөр хурдны автозамаар холбогдох төлөвлөж байна. (Зураг 2)

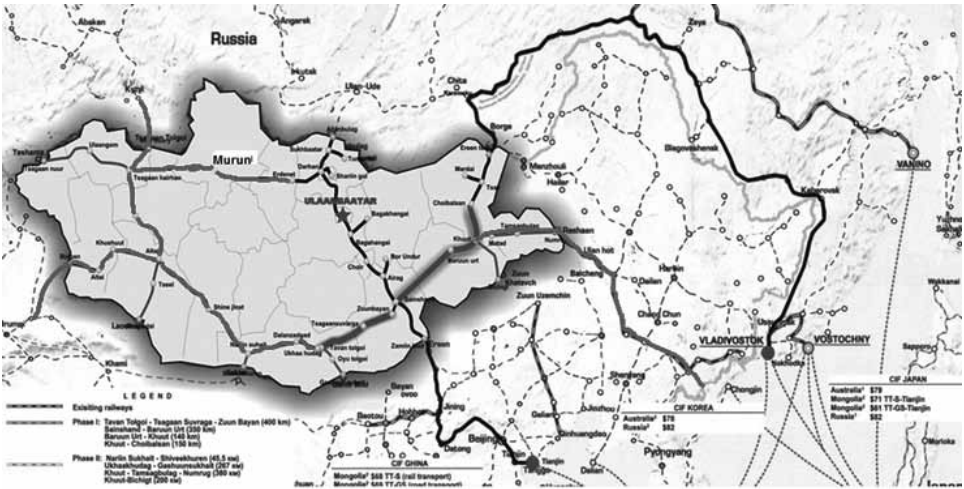
Монгол Улс Азийн автозамын сүлжээнд холбогдох чиглэлүүд

(Зураг №2)

Уул уурхайн салбар эдийн засгийн хөгжлийн гол хөдөлгөгч болж буй өнөө үед Монгол Улсын зам тээврийн сүлжээнд төмөр замын үндэсний сүлжээг ихээхэн хэмжээгээр өргөтгөн, хөрш хоёр оронтой дамжин өнгөрөх тээврийн асуудлаа зохих хууль журмын дагуу зохицуулах нь өдрөөс өдөрт тулгамдсан зорилт болоод байна. Хэдийгээр 2010 онд “Төрөөс төмөр замын тээврийн талаар баримтлах бодлого”-ыг баталж, тодорхой үе шаттайгаар (зураг 3) шинэ төмөр замын бүтээн байгуулалтыг эхлүүлсэн боловч төмөр замын цариг тойрсон бизнесийн болон геополитикийн шинжтэй маргаан, хөрөнгө оруулалтын асуудлыг зохистой шийдэж чадаагүйн улмаас шинэ төмөр замын бүтээн байгуулалтын ажил зогсонги байдалд ороод байна.

Монголын төмөр замын бүтээн байгуулалтын төлөв байдал

(Зураг №3)

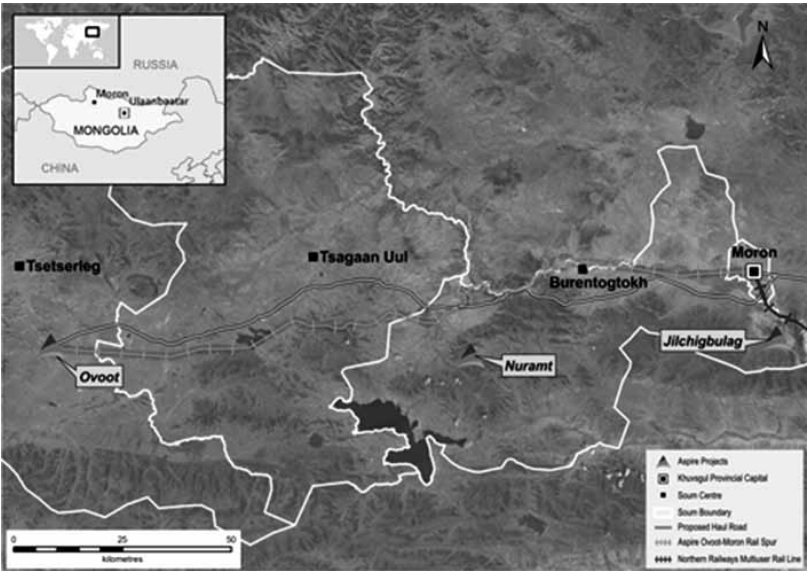
Дээрх маргааныг нэг тийш шийдвэрлэх, төмөр замын бүтээн байгуулалтыг түргэвчлэх үүднээс Монголын засгийн газар 2014.06.18-нд “Төрөөс төмөр замын тээврийн талаар баримтлах бодлого”-ын хэрэгжилтийг хангах зарим арга хэмжээний тухай Улсын Их Хурлын/парламентын/ тогтоолын төсөл өргөн барилаа.

Тогтоолын төсөлд БНХАУ-тай Засгийн газар хоорондын хэлэлцээр байгуулж, Монгол-Хятадын хилийн төмөр замын боомтын болон Монгол Улсад ашиглуулах БНХАУ-ын далайн боомтын тоог тус тус нэмэгдүүлэх, БНХАУ-ын нутгаар дамжин өнгөрөх төмөр замын тээврийн нөхцөлийг урт хугацаанд тохирох, тухайлбал, төмөр замын чиглэл, тариф, тээвэрлэх ачааны доод хэмжээ, татвар, холбогдох бусад асуудлыг хэлэлцээрт тусгах тухай заалт оруулжээ. Мөн цариг, шинэ төмөр замын чиглэлийн асуудлыг дараахь байдлаар шийдвэрлэхээр тогтоолын төсөлд оруулжээ. Үүнд:

БНХАУ-тай Засгийн газар хоорондын дээрх хэлэлцээр байгуулсан нөхцөлд Тавантолгой–Гашуунсухайт, Сайншанд–Замын-Үүд, Хөөт–Бичигт чиглэлийн төмөр замын шинэ шугамыг 1435 мм-ийн царигтай, Арц суурь–Эрдэнэт, Тавантолгой–Сайншанд–Баруун-Урт–Хөөт–Чойбалсан, Хөөт–Нөмрөг чиглэлийн төмөр замын шинэ шугамыг 1520 мм-ийн царигтай барихаар тусгажээ.

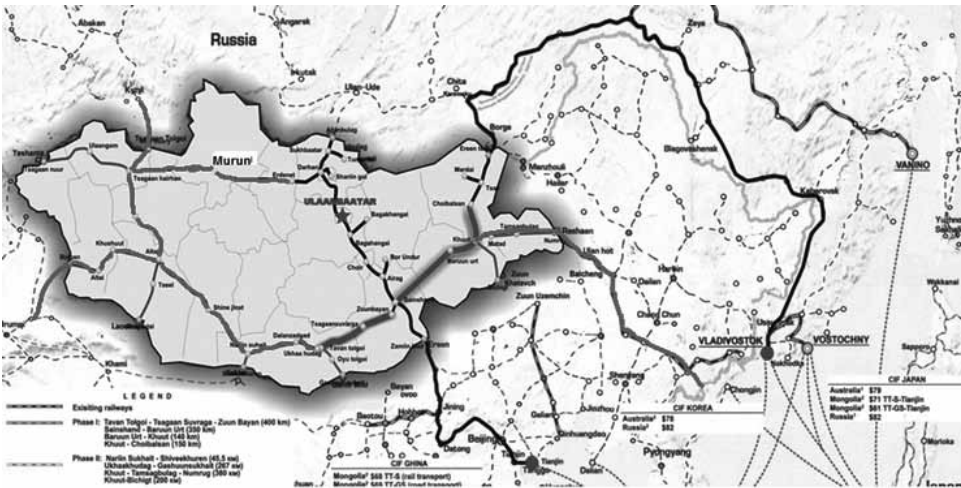
2010 онд батлагдсан бодлогын баримт бичигт тусгагдаагүй Арц суурь–Эрдэнэт гэсэн шинэ чиглэл энэхүү тогтоолын төсөлд орж ирсэн нь Австралийн Aspire Mining Ltd компани Монгол хойд хэсэгт нүүрсний орд газрыг ашиглахтай холбогдуулан төмөр зам барихаар төлөвлөж буйтай холбоотой ажээ. Үүнээс гадна ОХУ Тува дахь Элегестийн нүүрсний том ордоос олборлосон нүүрсээ Монголын нутгаар дамжуулан Хятад болон өөрийн Алс Дорнодын боомт руу татах сонирхлоо илэрхийлээд байна. (зураг 4)

Овоотын уурхайгаас Мөрөн хүтэл барих төмөр замын шугам

(Зураг №4)

Шинэ төмөр замын бүтээн байгуулалтын шинэчлэгдсэн чиглэл

(Зураг №5)

Хэрэв дээрх тогтоол батлагдан, төмөр замын бүтээн байгуулалт хэрэгжсэн тохиолдолд Монгол Улс төмөр замын босоо 3 тэнхлэг, хэвтээ 1-2 тэнхлэгээр бүс нутгийн төмөр замын сүлжээтэй холбогдох боломж нээгдэнэ. Энэ тохиолдолд БНСУ-ын дэвшүүлж буй Евразийн санаачлагын Монголын коридор дараахь байдлаар төсөлөгдөж байна. (Зураг 6). Өмнөд Солонгосоос гарсан галт тэрэг Монголын нутгаар түргэн шуурхай дамжин өнгөрөхдөө хойд зүгт ОХУ руу 2 чиглэл, баруун зүгт буюу БНХАУ руу 1 чиглэлээр нэвтрэх боломж бүрдэх ажээ. Энэ 3 чиглэл харьцангуй дөт, түргэн шуурхай коридор болох бүрэн боломжтой юм.

Евразийн буухиа галт тэрэгний Монголын коридор

(Зураг №6)

Гэхдээ Евразийн санаачлага дэвшүүлэх үедээ БНСУ-ын ерөнхийлөгчийн тэмдэглэсэнчлэн бүс нутгийн том зах зээл, зам тээврийн нэгдсэн сүлжээ байгуулах хамгийн чухал хүчин зүйл, сорилт бэрхшээл бол Солонгосын хойгийн цөмийн зэвсгийн асуудлыг нэн даруй шийдвэрлэх явдал юм. Хойд Солонгосыг олон улсын зах зээлийн хүрээнд татан оролцуулж, улс төр, аюулгүй байдал, бизнесийн хариуцлагатай тоглогч болгох нь цөмийн хямралаас гарах бас нэг шийдэл байж болох юм. Монгол Улсын төр засгийн зүгээс ЗХА-д итгэлцлийг бэхжүүлэх, аюулгүй байдлын механизмыг тогтоох үүднээс янз бүрийн санал санаачилга, дипломат алхамуудыг хийж буй бөгөөд үүний тодорхой жишээ бол Ерөнхийлөгч Ц. Элбэгдорж «Улаанбаатарын яриа хэлэлцээ» хэмээх Зүүн хойд Азийн орнуудын хамтын ажиллагааны механизм бий болгох санал дэвшүүлсэн билээ. Энэхүү санаачилга нь зөвхөн төр засгийн түвшинд төдийгүй, парламент, орон нутаг, бизнес-эдийн засгийн байгууллагууд, ард иргэдийн хоорондын найрсаг харилцааг хөгжүүлэхэд чиглэж байгаа юм. Монголын ерөнхийлөгчийн санаачилга бол Евразийн санаачилгын Энхтайван, итгэлцлийг бэхжүүлэх зорилттой нягт уялдаж байгаа тул манай хоёр улс энэ чиглэлээр нягт хамтран ажиллах өргөн боломж, үйл ажиллагаагаа уялдуулан зохицуулах шаардлага аль аль нь байна.

Товч дүгнэлт

Монгол Улсын хөгжил дэвшил, эдийн засгийн аюулгүй байдлын эрх ашиг хамгийн найдвартай, хямд, түргэн шуурхай, орчин үеийн төмөр зам, авто зам, эрчим хүчний дотоодын сүлжээг дэс дараатай өргөтгөх, хөрш хоёр орны нутаг дэвсгэрээр дамжин өнгөрөх таатай нөхцлийн бүрдүүлэх, олон улсын тээвэр логистикийн төвүүд, орчин үеийн боомтуудыг байгуулах шаардлага жилээс жилд нэмэгдсээр байна. Үүний тулд Монгол Улс газрын тос боловсруулах үйлдвэр, дулааны болон нар салхины станцууд, нүүрс боловсруулах, хийжүүлэх төслүүд, төмөр зам, авто замын төслүүд болон хоёр хөрштэйгээ хамтран транзит тээврийн “2 хоолой 3 шугам” санаачилга дэвшүүлээд байна.

Яг энэ мөчид БНСУ-ын ерөнхийлөгч Пак Гын Хэ “Евразийн санаачлага”-ыг дэвшүүсэн нь Монгол-Солонгосын хооронд зам тээвэр, эрчим хүчний салбарт олон чиглэлээр хоёр болон олон талт хэлбэрээр нягт хамтран ажиллах таатай нөхцөл бололцоог бүрдүүлж байна.

Мөн түүнчлэн Монгол Улс ОХУ, БНХАУ-тай дээрх чиглэлүүдээр хамтын ажиллагаагаа идэвхижүүлж байгаа нь бас манай улсын хөгжил, ялангуяа гадаад зах зээлд хүрэх, эдийн засгаа тогтвортой хурдацтай хөгжүүлэхэд эерэг нөлөөг үзүүлж байна.

Хэдийгээр цариг, байгалийн саад бэрхшээл, дамжин өнгөрөх бололцоо, эрх зүйн зохицуулалт, үнэ тариф, их гүрнүүдийн эрх ашгийн өрсөлдөөн гэх мэт нэлээд асуудал, сорилт бэрхшээлүүд оршсоор буй боловч харилцан ойлголцол, итгэлцлээ бэхжүүлэн, эрх ашгаа харилцан харгалзах, давуу талуудаа ашиглах талаар хамтран ажиллах өргөн боломж нээлттэй байна.

Хэрэв бид геополитик, геозэдийн засгийн амаргүй сорилтуудыг амжилттай даван туулж зам тээвэр, логистик, зах зээлийн нэгдсэн сүлжээг бүтээн байгуулж чадвал ЗХА-ийн төдийгүй дэлхий дахины хөгжил, аюулгүй байдалд шийдвэрлэх үүрэг гүйцэтгэхийн зэрэгцээ манай бүс нутгийн олон улсын тавцанд эзлэх байх суурь, нөлөө ч эрс өсөн нэмэгдэх болно.

Хэлэлцүүлэг 1

“Евро Азийн санаачлага ба Хятад, Оросын газар тариалангийн хамтын ажиллагааг гүнзгийрүүлэн хөгжүүлэх нь”

Ли Дэ Мин

Хэйлонжан мужийн
“Дүннин Хуашин” группын захирал

Хятад, Оросын газар тариалангийн хамтын ажиллагаа нь өнө эртний түүхтэй юм. 19-р зууны сүүлээр Оросын Алс Дорнодын өмнө зүгт олон хятад тариачдыг дайчлан газар тариалан эрхлүүлсэн бөгөөд 1950-аад онд ЗХУ-ын төрөөс мэргэжилтнүүдээ Хятадын Хэйлонжан мужид илгээн тухайн үед Хятадад хамгийн том улсын сангийн аж ахуй байсан “Ү-Ы”-ын зураг төслийг гаргах болон барихад туслуулсан. Сүүлийн үед Оросын Алс Дорнодыг хөгжүүлэх болон Хятадын “Жу Ү Чү Чүй(走出去): гадагш гарна” хэмээх хөгжлийн стратегийн дагуу Хятадын хөрөнгөөр Орост газар тариалангийн хөрөнгө оруулалт, хамтын ажиллагааг явуулахад анхаарч байна.

Статистик судалгаанаас үзэхэд өнөөгийн байдлаар Хятадын Хэйлонжан мужийн 150 гаруй компани Орос улсад газар тариалангийн чиглэлээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа бөгөөд нийт тариалангийн талбай 500,000 га, үр тариа үйлдвэрлэлийн хэмжээ 1,7 сая тоннд хүрч байна. 2012 оны 10 дугаар сард Хэйлонжан мужийн Ардын засгаас Орост газар тариалан эрхлэх компаниудийг дэмжихийн тулд “Орост үйл ажиллагаа явуулах газар тариалан, аж үйлдвэрийн нийгэмлэг”-ийг байгуулсан. Тус нийгэмлэг байгуулагдснаар Хятад-Оросын газар тариалангийн салбарын хамтын ажиллагааг явуулахад дүрэм журмыг гарган мөрдүүлж, мөн харилцан ашигтай, хамтдаа хөгжих стратегийг гарган, мэдээлэл харилцаа, конвеншн сурталчилгаа, харилцан ашигтай хамтын ажиллагааны чиглэлээр голчлон үйл ажиллагаа явуулж байна. Одоогийн байдлаар 100 гаруй компани тус нийгэмлэгийн гишүүнээр элссэн бөгөөд голдуу Оросын Алс Дорнодод газар тариалан эрхэлж байна. Гол төлөв шар буурцаг, эрдэнэ шиш, цагаан будаа тариалалт болон мал аж ахуй, боловсруулалтын үйл ажиллагаа явуулж байна. Эдгээр нь нийт 399000 га-д тариалан эрхэлж буй бөгөөд Орос дахь Хятадын тариалангийн талбайн 82 хувийг Хэйлонжан мужийн компаниуд дангаар түрээсэлж буйн хувьд Хятад, Оросын газар тариалангийн хамтын ажиллагааны гол хөдөлгөгч хүч болж байгаа юм. Тэр дундаа “Дүннин Хуашин” группийн хөрөнгө оруулалтаар байгуулсан Хятад-Орос (Приморийн хязгаар)-ын орчин үеийн газар тариалан аж үйлдвэрийн хамтарсан дүүрэг нь одоогийн байдлаар хоёр талын газар тариалангийн төслөөс хамгийн өргөн далайцтай нь

болж байна. Шинээр ажлын байр бий болгосон байдал, сүүлийн 3 жилд 1.5 тэрбум рублийн татвар төлсөн зэргээрээ нийгмийн хариуцлагатай компани болж Оросын төр засаг ард иргэдийн талархал дэмжлэгийг авч байна.

Хятад, Оросын газар тариалангийн хамтын ажиллагаа нь хоёр талд аль алинд нь сайн талтай бөгөөд ирээдүйд ч өргөн цар хүрээтэй хөгжих боломжийг харуулж байна. Нэгдүгээрт, бодлогын хувьд ашигтай. Хятад, Орос улсын төрийн тэргүүнүүд хамтран “Хятад-Оросын Алс Дорнод болон Зүүн Сибирийн бүсэд хамтран ажиллах төлөвлөгөө”-нд гарын үсэг зурсан бөгөөд газар тариаланг хөрөнгө оруулалт, хамтын ажиллагааны чиглэлийн эн тэргүүнд тавьсан. 2014 онд “Хятад-Оросын хамтарсан мэдэгдэл”-д газар тариалангийн хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх болон хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний худалдаа, газар тариалангийн үйлдвэрлэлд хөрөнгө оруулах нөхцлийг сайжруулах талаар дурдсан. Мөн 2013 онд Орос улс нь Алс Дорнодод газар тариалангийн чиглэлийн олон улсын хамтын ажиллагаа чухал болохыг агуулсан “Алс Дорнод болон Байкалийн бүсийн нийгэм эдийн засгийг хөгжүүлэх улсын төлөвлөгөө”-г гаргасан.

Хоёрдугаарт, газарзүйн хувьд ашигтай. Орос, Хятадын хилийн шугамын урт 4000км үргэлжлэх ба Хэйлонжан мужтай хиллэх шугам нь 3000км-т хүрнэ. Хэйлонжан муж нь Оросын Амур муж ба Еврейн автономит тойрог, Хабаровск хязгаар, Приморийн хязгаар, Забайкаль хязгаартай залгаа оршдог ба хилийн 15 боомттой холбогдох ба байгалийн төстэй нөхцөл, уур амьсгал зэрэг газар зүйн давуу талтай.

Гуравдугаарт. Хэйлонжан муж нь Хятадын хамгийн том бүтээгдэхүүн үр тариа үйлдвэрлэлийн бааз газрын хувьд БНХАУ-ийн түүхэнд анх удаа газар техникжсэн газар тариаланг нэвтрүүлсэн.

Хятад, Оросын бүсийн газар тариалангийн хамтын ажиллагаа явуулах болон бүтээлчээр хөгжүүлэх, чанар түвшнийг сайжруулахын тулд “Хэйлонжан мужийн Орос дахь газар тариалан аж үйлдвэрийн нийгэмлэг”-ийг байгуулаад буй Хятад, Орос (Приморын хязгаар)-ын орчин үеийн газар тариалан аж үйлдвэрийн хамтын ажиллагааны бүсэд нийгэмлэгийн гишүүн компаниуд нь Оросын Алс Дорнодын Еврейн автономит тойрог, Амур муж, Забайкаль хязгаар, Хабаровск хязгаар зэрэг нутгуудад Хятад, Оросын засгийн дэмжлэгээр газар тариалан аж үйлдвэрийн хамтарсан бүсийг шинээр байгуулахад анхаарч байна. Энэ нь Хятадын газар тариалан хөрөнгө оруулалтын компанийг татах ба Хятад, Оросын газар тариалангийн хамтын ажиллагааны жишиг бүсийг байгуулан Евразийн бүсийн хүнсний аюулгүй байдал ба Хятад Оросын өнө мөнхийн нөхөрлөлийн харилцаанд хувь нэмэр оруулах юм.

Хэлэлцүүлэг 2

“Еврази : Хамтын ажиллагаа-Үл гүйцэлдэх бодол уу, эсхүл үл эвлэрэл үү”

Имамүра Хироко

Тояама их сургуулийн Алс
Дорнодын бүсийн судалгааны төвийн дарга

Хятад улс нь өнөөгийн байдлаар хөрш зэргэлдээ улсуудтайгаа эдийн засгийн харилцааг идэвхтэй өрнүүлж байна. Нэн ялангуяа Хятадын баруун хойд бүсэд “Баруун хойд бүсийн их бүтээн байгуулалт” явуулж, харилцааг идэвхжүүлэхийг эрмэлзэж байна. Дэлхийд 2-рт орох хүчирхэг эдийн засагтай улсын хувьд хөрш зэргэлдээ улсуудтай эдийн засгийг харилцаагаа бэхжүүлэх нь зайлшгүй хэрэг ч зарим тохиолдолд хэтэрхий яаравчилж байна уу гэсэн сэтгэгдэл төрж байна. Хөрш зэргэлдээ улсуудтай эдийн засгаар харилцах нэг хэрэгсэл нь “Торгоны замын эдийн засгийн бүс” юм. Энэ нь энгийн нэг зам дагасан үйл ажиллагаа бус, эдийн засгийн үйл ажиллагаа юм. Тухайлбал Хятад улс нь Казахстантай Шинжаан Уйгурын ӨЗО-ны Калыгазийн хилийн бүсийг хамарсан эдийн засгийн хамтарсан бүсийг байгуулах талаар 2005 онд тохиролцоонд хүрснээр эдийн засгийн харилцаагаа идэвхжүүлж байна. Гэхдээ нөгөө талаар энэ нь хятад (漢族) үндэстнээс өөр үндэстэнтэй хилийн хамтын ажиллагааг явуулна гэсэн үг юм. Мөн Хятадад Төв Азийг дайрч Европоор гарах зам ч бий болж болох бөгөөд 2013 оны 4 сард Сычуан мужийн Чендү хотыг Польштой холбох төмөр зам баригдсан. Чендү хотод Зүүн хойд Азиас галт тэрэг ирж болох ба Зүүн өмнөд Азиас Европ хүртэл эх газраар холбох юм. Түүнээс гадна Хятад улс нь Африктай эдийн засгаар харилцах замыг нээх зорилт тавиад байна. Мөн “Далайн Торгоны зам” буюу Хойд туйлын зам ба Зүүн тэнгисийн замыг ч сонирхож байгаа.

Нөгөөтэйгүүр Орос улс нь Казахстан, Беларустай гаалийн татварын холбоотон болж цаашид холбоотон улсыг улам бүр өргөжүүлж “Евразийн холбоо”-г байгуулах чиглэлтэй байна. Европын Холбооны байр суурьнаас харахад Орос улс нь хуучин ЗХУ-ыг дахин сэргээхийг эрмэлзэж байгаа юм биш биз, энэ тохиолдолд энэ нь Зүүн Европ, Бальтын 3 улс, Украин руу аажмаар нөлөөллөө нэмэгдүүлж, “Зүүний түншлэл”-ийг чухалчилж байсан Европын Холбооны хувьд шинэ аюул заналхийлэл болох юм. Украйны асуудлаас үүдэн Орос, Европын Холбооны хоорондын зөрчилдөөн хурцдаж байна. Украйны асуудлаар бодит байдалд төлөөлсөн дайн (Proху war) ч гарч байна.

Мөн 2001 онд Хятад, Орос, Казакстан, Узбекистан, Киркизстан, Таджикистан 6 оронд Шанхайн хамтын ажиллагааны байгууллага байгуулагдсан. Худалдааг идэвхжүүлэх дэд бүтцийг зохион байгуулах, мөнгө санхүү, газар тариалангийн хамтын ажиллагаа зэрэг эдийн засгийн хамтын ажиллагааг голчлон явуулж буй бөгөөд террорист халдлагатай ч хамтран тэмцэхэд ч анхаарч байна. Хятад улс нь Оростой 4000км шугамаар хиллэх ба өөр хоорондоо мөргөлдөөнтэй үе ч байсан, эдгээр улсын хооронд 40 гаруй жил идеологийн зөрчилдөөн ч оршин тогтнож байлаа. Гэсэн хэдий ч 1990

оноос хойш Си Зын Пиний засаг гарснаас хойш хүний эрхийн асуудлаар Европ, Америкийн зэмлэл хүртэж буй адилхан улсын хувьд тус хоёр улс хоорондоо эрс дотносохыг хичээж байна.

Энэ байдал нь Хятад, Орос хамтын ажиллагааг бэхжүүлж байгаа ч Хятад энэ бүсэд нөлөөлөл хүчээ бэхжүүлэх юм бол Хятад, Орос хоорондоо ахин сөргөлдөх магадлалтай. Тэгвээс Европын Холбоо ч хөндлөнгөөс оролцож, Хуучин ЗХУ ба улс орныг тойрсон 3 талт тэмцэл ч гарч болох юм.

Солонгос улс ч мөн ялгаагүй “Евразийн санаачлага”-ыг баримталж Евразийн гүүр(Land Bridge)-ийн үүрэг гүйцэтгэхийг зорьж байна. Үүний тулд Хойд Солонгосын асуудлаас эхлүүлээд аюулгүй байдлыг хангах, хөрөнгө мөнгөний асуудлыг даван туулах зэрэг шийдэх шаардлагатай асуудал их ч энэ нь тээврийн хөгжлийг хурдасгах болно. (1980-аад онд Хятадын Дайлэн Евразийн эх газрын гүүр болохыг хичээж байсан ч түүнээс хойш 30 жилийн хугацаа өнгөрсөн хэдий ч одоог хүртэл ч хэрэгжиж чадаагүй байна. Энэ мэтээр бодит ажил болгон хэрэгжүүлэх нь туйлын хэцүү).

Япон улс ч мөн ялгаагүй газарзүй улс төрийн чухал байршилд буй бөгөөд террорист дайны гол цэг болохын хувьд Төв Азийн улсуудыг дэмжиж байна. Төв Азийн орнуудыг тусгаар тогтносноос хойш нийт 3 тэрбум долларын мөнгөн дэмжлэг үзүүлсэн бөгөөд 2014 онд Киргизд иений зээл олгосон. Япон ба Төв Азийн орнуудын харилцаа Хятадтай харьцуулахад бага ч Японы энэ үйл ажиллагаа Хятадын анхаарлыг ихээр татаж байна. Хятад улс нь хөрш зэргэлдээ улсуудтай димпломат харилцаатайн хувьд ASEAN-ий төв хаалга, Төв Азийн арын хаалга болно. Хятад улс болон ASEAN-ы орнуудын харилцаанаас жишээ дурьдахад эдгээр талуудын хооронд 2010 оноос эдийн засгийн хамтын ажиллагааны үндсэн хэлэлцээр хийгдэж эхлэн худалдаа, хөрөнгө оруулалт нэмэгдэж байгаа ч нөгөө талаар Вьетнам, Филиппин зэрэг орнуудтай үүссэн маргааныг шийдвэрлэж чадаагүй байна. Мөн Япон, Америкийн хувьд төв хаалганы тэнд дайн гарч байхад арын хаалганы тэнд Япон улс хүчээ өргөтгөн зузаатгана гэж үзэн Хятадаас холуур байна. Хятадад арын хаалганд ойрхон нутагт үндэстний асуудал гарч байна.

Одоо “Торгоны зам”-ын зорилго нь энхтайвныг эрхэмлэсэн эдийн засгийн зам болоход оршиж байгаа боловч харилцагч талуудын тэнцвэртэй байдал алдагдах юм уу эсвэл аль нэг тал нь өөрсдийн үзэл бодлоор зөвхөн нэг талыг баримтлахад л тэрхүү энхтайван нь талаар болох бөгөөд одоо ч хэдийнээ тийм байдалд хүрээд байна. Нөөц баялаг, үндэстний асуудал улам бүр ээдрээтэй болж байна.

Нөөц баялаг боловсруулахад хөрөнгө оруулах, дэмжлэг үзүүлэхдээ тухайн орон нутгийн хүн хүчийг хөлслөн нутгийн эдийн засагт хувь нэмэр оруулж байх ёстой. Тэгж байж л “Хятадын мөрөөдөл” гадаадад биеллээ олоно. Хятад төвт “Торгоны зам” гэж байгаа ч энэ зарчмаас буцах аргагүй юм. Тээвэрлэлтийн хувьд маргаан гарвал мөн л ажил зогсонги байдалд орно. Дипломат харилцааны бодлогод орон нутгийн нөлөө, оролцоо бага байдаг. Гэсэн хэдий ч улс орноос хальж тухайлбал хил залгаа орших газартай харилцан ойлголцох нь улс орноо нэг алхам урагшлуулах, цаашлаад тус Холбооны үйл ажиллагааг нэг шат ахиулахад чухал үүрэг хүлээх болно.

Япон улс нь энэ бүсэд дэмжлэг тусалцаа үзүүлснээр харилцагч орнуудтай сөргөлдөж болохгүй. Тэрхүү байдлыг арилгах, сааруулахад дэмжлэг үзүүлэх нь чухал болов уу.

II-р хэсэг

Зүүн тэнгисийн бүсийн хөгжлийн шинэ хөдөлгүүрийг эрэлхийлэх нь

Илтгэгчид

Хятадын “Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын тэргүүлэх бүс” байгуулах болон “Зүүн тэнгисийн эдийн засгийн бүс”-ийг уялдаатай хөгжүүлэх боломж Вү Хао - Жилинь их сургуулийн Зүүн хойд Ази судалгааны институтийн дэд захирал

“Зүүн тэнгисийн бүсийн хамтын ажиллагааны давуу талыг онцлох нь” Мимүра Мицухиро-Японы Зүүн тэнгисийн эдийн засгийн судалгааны институтийн судалгааны хэлтсийн дарга

Хэлэлцүүлэг

«Чанчунь – Цилинь – Түмэн голын тэргүүлэх бүс» байгуулах болон “Зүүн тэнгисийн эдийн засгийн бүс”-ийг хөгжүүлэх тухай асуудлаарх БНСУ-ын үзэл бодол Вон Дүн Үг- Солонгосын Дунг-А их сургуулийн Олон улс судлалын тэнхмийн багш

“Зүүн тэнгисийн бүсийн хамтын ажиллагааны талаар” Ж. Баттөр- МУИС-ын Олон улсын харилцааны сургуулийн багш

Илтгэл 1

Хятадын “Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын тэргүүлэх бүс” байгуулах болон “Зүүн тэнгисийн эдийн засгийн бүс”-ийг уялдаатай хөгжүүлэх боломж

Вү Хао

Жилинь их сургуулийн Зүүн хойд Ази судлалын институтийн дэд захирал

2009 оны 8 сарын 31-ний өдөр Хятадын Засгийн газраас Жилинь мужийн Чанчүн, Жилинь, Түмэн голыг эн тэргүүнд хөгжүүлэх “Хятадын Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх төлөвлөгөө (Цаашид төлөвлөгөө гэх)”-г баталсан. Энэ нь Хятадын Засгийн газар баталсан хилийн бүсийг хөгжүүлэх анхны төлөвлөгөө болохын зэрэгцээ Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх нь Хятад улсын стратеги болсон анхны явдал юм. Төлөвлөгөөг баталснаар Хятад улс энэ бүсийг байгуулах явцдаа Зүүн хойд Азийн бүсийн хамтын ажиллагаанд оролцох чухал завшаан болсон. Энэхүү илтгэлд Хятадын Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын тэргүүлэх бүсийг байгуулах болон “Зүүн тэнгис”-ийн бүсийн хамтын ажиллагааны боломжийн талаар анхан шатны анализ хийсэн тухай дараах зүйлийг ярих болно. Үүнд

- Хятадын Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын тэргүүлэх бүсийг байгуулсны гол үр дүн
- Тус бүсийг байгуулах нь “Зүүн тэнгисийн бүсийн эдийн засаг(Түмэн голын бүс)-ын үйл ажиллагаанд үзүүлэх нөлөө
- Зүүн тэнгисийн бүсийн эдийн засаг(Түмэн голын бүс)-д тулгарч буй гол асуудал
- Дүгнэлт болон санал

I. Хятадын Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын манлайлах бүсийг байгуулсны гол үр дүн

Хятадын Засгийн газар төлөвлөгөөг баталснаас хойш дээрх бүсийг байгуулснаар олон үр дүн гарч байна.

1. Эдийн засгийн хурдацтай өсөх хандлага

2010 онд хятадын эдийн засгийн байдал олон улсын санхүүгийн хямралын сөрөг нөлөөнөөс гарч хурдацтай хөгжих хандлага ажиглагдаж байна.Жилинь муж ба Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын нээлттэй тэргүүлэх бүсийн эдийн засгийн үйл ажиллагаа нь хятадын өнөөгийн байдалтай үндсэндээ тохирох ч эдийн засгийн далайц ба голлох бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл, санхүүгийн ашиг орлогын талаасаа бол Хятадын дотоодын дундаж түвшнийг давсан.

Жилинь мужийн ДНБ өмнөх оны үетэй харьцуулахад 13.7% өссөн бөгөөд 10.3% болох Хятадын нийт өсөлтийн хувьтай харьцуулахад 3.4% өндөр өсөлттэй байна.

Жилинь мужийн ДНБ нь улсын ДНБ-ний 60.3%-ийг эзэлж байна. Нөгөөтэйгүүр эдгээр газрын өсөлтийн хурд харилцан адилгүй бөгөөд Яньбяний өсөлтийн хурд 17.2% байгаа нь Жилинь мужийн өсөлтийн хурдтай харьцуулахад 3.5%-иар илүүгийн зэрэгцээ хамгийн өндөр хувьтай байна. ДНБ-ий өсөлтийн 15.3% байгаа нь Жилинь мужийн дундажтай харьцуулахад 1.6% өндөр гарсан бөгөөд Жилинь хот 12.3% буюу Жилинь мужийн

дунджаас доогуур байлаа.

Сүүлийн үед Жилинь мужийг хамруулсан Хятадын Зүүн бүсийн эдийн засаг хэсэг хугацааны турш зогсонги байдалд байсан. 2014 оны эхэн хагаст Ляонин муж ба Жилинь мужийн эдийн засгийн өсөлт тус тус 7.2%, 7.0%, Хэйлонжан муж 4.1% байсан.

Зүүн хойд бүсийн эдийн засгийн өсөлтийн хурд буурсан нь Засгийн газар ба холбогдох яам тамгын газрын анхаарлыг татаж Хятадын “Хөгжил шинэчлэлийн хороо”-ноос үүнтэй холбогдуулан нарийвчилсан судалгаа хийж эхэлсэн бөгөөд шинээр бодлогын чанартай арга хэмжээ авахаар зэхэж байна. Энэ нь Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын бүсийн эдийн засгийг хөгжүүлэх мөн гол бүсийг хөгжүүлэхэд шинэ боломж завшаан болох юм.

2. Гол дэд бүтцийн байгуулалт

Хятадын Засгийн газраас “Төлөвлөгөө”-г баталснаас хойш Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын нээлттэй тэргүүлэх бүсийн дэд бүтцийг байгуулах алхмыг хурдасгаж нэлээд ажил хийсэн. 2010 оны 9 сард Чанчүн ба Хүнчүнийг холбох хурдны зам тавигдсан бол 2011 оны 1 сард Чанчүн-Суньюан-Байчен-Шитоужинзыг холбох хурдны зам нээгдсэн. Мөн 1 цаг 48 минут зарцуулагдаж байсан Чанчүн-Жилиний чиглэлийн хурдны галт тэрэг 30 минутаар багасган 2010 оны 12 сараас Чанчүн, Жилиний чиглэлд явж эхэлсэн.

Жилинь, Хүнчүний чиглэлд хурдны галт тэрэг явуулах бэлтгэл ажил хийгдсэн бөгөөд 2011 оны 10 сар гэхэд зам тавих ажил эхэлсэн. Мөн 2009 оны 6 сард Чанчүний Рунжя онгоцны буудал барьж эхэлсэн ба одоо барилгын явцыг харахад төлөвлөж байсан хугацаанаас өмнө барьж дуусах төлөвтэй байна.

2010 оны 10 сард Жилинь мужийн Ардын засаг ба Хятадын Төмөр замын яам Жилиньд төмөр зам барих ажлыг түргэсгэх талаар зөвшилцсөн ба Жилинь мужийн Төв Зүүн хэсгийн хотын бүсийн төмөр замын сүлжээ байгуулахаас авахуулаад том хэмжээний бүтээн байгуулалтын төслийг явуулахаар болсон.

Чанчүн, Жилинийг хийн хоолойгоор холбох төсөл ч мөн шуурхай явагдаж байгаа бөгөөд оны сүүл гэхэд баригдаж дуусах төлөвтэй байна. Ийнхүү Жилинь мужийг бүхэлд хийн хоолойгоор холбох төсөл одоо хэрэгжих түвшинд хүрсэн. 2010 оны 11 сараас Дүн Хуа усан цахилгаан станц барьж эхэлсэн бөгөөд удахгүй ашиглалтад орох гэж байна.

Түүнчлэн Түмэн, Чанбай, Шагоуцы, Гүчэнли 4 боомтыг ч улсын зэрэглэлийн боомт болгосон.

3. Аж үйлдвэрийг хөгжүүлэх том төсөл

Жилинь мужийн Ардын засгаас гаргасан “Төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэх арга зам”-д дэд бүтцийг хөгжүүлэх 100 гаруй төсөл орсон бөгөөд тусгай дүүрэг байгуулах тухай асуудал ч орсон. Энэ мэт төсөл ба тусгай дүүрэг байгуулах зорилт нь стратегийн хульд шинээр гарч ирж буй аж үйлдвэрийг хөгжүүлэхийн төлөө бөгөөд тэрхүү аж үйлдвэрээр уламжлалт аж үйлдвэрийг шинэчлэхийг зорьж байгаа юм.

Төлөвлөгөөний хэрэгжилтээр Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын нээлттэй тэргүүлэх бүсийн аж үйлдвэрийг хөгжүүлэх зорилт улам тодорхой боллоо. Өөрөөр хэлбэл улсаас заасан гол чухал дэд бүтэц ба бүсийн давуу байдалд үндэслэн бүсийн хөгжилд хувь нэмэр болохуйц био, мэдээлэл, шинэлэг материал, сэргээгдэх шинэ эрчим хүч, сэргээгдэх эрчим хүч автомашин, Чанбайгийн брэнд бүтээгдэхүүн зэргийг стратегийн шинэ аж үйлдвэр гэж үзэн хөгжүүлэх зорилт тавьсан байгаа юм. “Вольксваген” компани нь энэ бүсэд жилдээ 150000 автомашин үйлдвэрлэх, “Тоёота” SUV 200.000 машин угсрах дамжлага GM-ийн 100.000 машин угсрах дамжлага, “Ичи Жилинь”(奇瑞, FAWMC)-ий 400.000 машин угсрах дамжлага, нэмэлт үйлдвэрлэл хийх боломжтой үйлдвэрийг барьж эхлээд байна. “Жихуа” групп тос цэвэршүүлэх байгууламжийг шинэчлэн сайжруулснаар жилд 10 сая тонн тос цэвэрлэх боломжтой болж, ашиглалтад орсон. “Дачэн” групп жилдээ 1 сая тонн аж үйлдвэрийн зориулалттай

спирт үйлдвэрлэх байгууламжийг эхний шатанд амжилттай барьж байна. Төмөр замын аж үйлдвэрийн бүсийн 1-дүгээр шатны барилгын ажил дууссан бөгөөд одоо үйлдвэрлэл явуулж эхэлсэн. Жи Эн Рүн группын 3 сая тонн ган төмөр хүчин чадал бүхий үйлдвэрлэх байгууламжийг барьж, төлөвлөсний дагуу 2011 оны сүүлээс үйлдвэрлэл явуулж эхэлсэн.

4. Олон улсын коридор

Олон лусын коридор байсан хэдий ч учир дутагдалтай, Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд саад болж байсан. Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын манлай нээлттэй бүсийг байгуулах явцад Жилинь мужийн захиргаанаа энэ асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд олон талаар арга замыг судалсан. Сүүлийн 2 жилийн зүтгэлээр төмөр зам, автозам, агаарын зам, далайн замын олон улсын коридор байгуулахад амжилт олсон. Хойд Солонгос ба Оросын хэлэлцээрээр Хятад-Түмэн гол-Хойд Солонгосын Намян Түмэн гол-Оросын Хасаныг холбох олон улсын төмөр замын туршилт тээвэрлэлтийг энэ жилд эхлүүлэх төлөвтэй байна. Мөн Хятад-Орос ачаа бараа тээвэрлэлтийн талаарх гэрээ хэлцэл байгуулаад байна.

2010 оны 3 сард Хятад улсын гаалийн ерөнхий газраас Яньбян Жусоны ӨЗО Хойд Солонгосын Чонжин боомт ба Нажин боомтоор дамжин Хятадын дотоодын ачаа барааг олон улсад тээвэрлэхийг албан ёсоор баталсан. Мөн оны 8 сард удаан судалсны эцэст Хойд Солонгосын Нажин боомт ба Шанхайн хооронд нүүрс тээвэрлэлт хийж эхэлсэн ба Хятадын Хүнчүн, Хойд Солонгосын Нажин боомт, Хятадын Зүүн тэнгисийн эргийн боомтын ачаа барааг олон улсад тээвэрлэх зам нээгдсэн.

Хүнчүний Чан Ри далайн тээврийн корпораци Нажин боомтын 1-р зогсоолыг барих ажлыг дуусгаад байгаа бөгөөд холбогдох боомтын техник, төхөөрөмжийг худлалдан авах болон суурилуулан тавьж, усан онгоц түрээсэлсэн. Хятадын талаас хариуцаж буй Хойд Солоносын Вонжонни хуурай газрын боомт(Хойд Солонгос, Хятадын хилийн гааль)ба Нажин боомтыг холбох замыг засварлаж байна.

2011 оны 8 сард Хүнчүн хотод Хятадын Хүнчүн, Оросын Камесовая төмөр замын 10 сая тн олон улсын шилжүүлэн ачих байгууламжийг барьж эхэлсэн. Мөн Хятад Оросын төмөр замын яам ба Хятадын Жилинь, Оросын Приморийн хязгаарын захиргаа, бусад орон нутгийн жижиг нэгж, хувийн хэвшил зэрэг хоёр талын хамтын зүтгэлээр Хүнчүн-Камесоваягийн чиглэлийн төмөр зам 2011 онд дахин тээвэрлэлт хийж эхэлсэн.

II. Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын тэргүүлэх бүсийг байгуулснаар Их Түмэн бүс (Зүүн тэнгисийн эдийн засгийн бүс)-ийн хамтын ажиллагаанд үзүүлэх нөлөө

Энэ асуудлын талаар тодорхой ойлголт өгөхийн тулд эхлээд Их Түмэн бүс (Great Tumen Region, GTR) ба Зүүн тэнгисийн газарзүйн хилийг тодорхой болгох хэрэгтэй. GTR нь “Их Түмэн” санаачлага (Great Tumen Initiative(GTI)-аас үүссэн “Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх төсөл”-өөс өргөжин гарсан юм. 1991 онд НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрөөс албан ёсоор гаргасан. Энэ бүс нь нэгдүгээрт, Яньци, Оросын Владивосток, Хойд Солонгосын Чонжин энэ 3 хотыг холбох гурвалсан бүсийг хэлэх ба 10000 км2 талбайг хамарна. Хоёрдугаарт, Түмэн голын бага хэмжээний бэлчир бүс болох Хятадын Хүнчүн, Оросын Зарубино, Хойд Солонгосын Нажин 3 хотыг холбох гурвалсан бүс 1000км2 газрыг “Түмэн голын бүс” гэж үздэг. Түмэн голын бүсийг томоор авч үзсэн, багаар авч үзсэн ч бодит байдал дээр Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх гэдэг нь Түмэн голын адаг бэлчирийн Хятад, Хойд Солонгос, Оросын хилийн бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхийг хэлж байгаа юм. 2005 онд Хятадад зохиогдсон “Жилинь-Зүүн хойд Азийн хөрөнгө оруулалт, худалдааны анхдугаар үзэсгэлэн”-гийн хугацаанд Түмэн голыг бүсийг хөгжүүлэлт, зохицуулалтын хорооны 8-р хурал болон хэлэлцээрийн хорооны хурал болсон. Улс орны тэргүүн нар 1995 онд Нью-Йорк дахь НҮБ-ын төвд үзэглэсэн

гэрээний хугацааг 10 жилээр сунгахын зэрэгцээ хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх цар хүрээг Хятадын Зүүн хойд зүгийн 3 муж (Ляонин, Жилинь, Хэйлонжан) ба Өвөрмонголын Зүүн хэсэг, Хойд Солонгосын Насон эдийн засаг, худалдааны тусгай бүс, Монголын зүүн бүс, Өмнөд Солонгосын Зүүн тэнгисийн гол боомт хот, Оросын Приморын хязгаараар өргөтгөн тэлсэн бөгөөд Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагааг “Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх платформ байгуулах” шинэ шатанд хүргэсэн.

Энд яригдаж буй “Зүүн хойд Ази” нь голдуу Өмнөд Солонгост “Зүүн хойд Ази” гэгдэх ба харин Японд “Японы тэнгис” гэгддэг Зүүн тэнгисийг тойрсон бүс нутгийг (pan-east sea circle) хамруулдаг, энэ томъёолол нь Зүүн хойд Азийн бүсийн хамтын ажиллагааг судалдаг Өмнөд Солонгосын эрдэмтдийн байнга хэрэглэдэг ухагдахуун бөгөөд илтгэгч миний зүгээс нарийн оновчтой тодорхойлолтыг гаргаж хараахан чадаагүй байгаа. Ерөнхийдөө Зүүн тэнгис (Японы тэнгис)-ийг тойрсон бүсийг хэлэх бөгөөд Хятадын зүүн хойд 3 муж, Оросын Приморын хязгаар, Хойд Солонгос, Өмнөд Солонгос, Японыг хамарна гэж бодож байна. Энэ нь “Их Түмэн” бүс ба Зүүн Тэнгисийн бүсийн хамрах хүрээгээр дөхөж байгаа юм. Гагцхүү “Их Түмэн” бүсэд Япон, Хойд Солонгос, Өмнөд Солонгосыг бүхэлд нь хамруулж авч үзэхгүйд л ялгаа гарч байна. Энэ илтгэлд Хятадын Чанчүн-Жилинь-Түмэн тэргүүлэх бүсийг байгуулах нь “Их Түмэн” бүсийн хамтын ажиллагаанд үзүүлэх нөлөөний талаар ярих болно.

1. “Их Түмэн бүс” (Зүүн Тэнгисийг тойрсон бүс)-ийн гол бүрэлдэхүүн хэсэг болох Жанчүн-Жилинь-Түмэн тэргүүлэх бүс

Газарзүйн байрлалд Жанчүн-Жилинь-Түмэн голын тэргүүлэх бүс нь “Их Түмэн бүс”-ийн гол нутаг юм. Түүгээр зогсохгүй Жанчүн-Жилинь-Түмэн голын тэргүүлэх бүсийг байгуулахаар яригдаж буй олон улсын хамтын ажиллагааны төсөл нь “Их Түмэн” голын бүсийн хамтын ажиллагааны гол

агуулга ч болох юм.

Олон улсын их гарц байгуулах: Хятад-Монголыг холбох гарц болон Түмэн голын “Боомт түрээслэн далай руу гарах” төсөл нь Хятадын анхаарлыг ихээр татсан. Одоогийн байдлаар Хойд Солонгос, Орос, Монгол улсуудтай холбогдох асуудлуудыг зөвлөлдөж, зохицуулж байгаа бөгөөд Хятад-Хойд Солонгосыг холбох Түмэн голын зам-гүүр”ийг өргөтгөх ажлыг эхлүүлээд байна. Энэ мэтчилэн олон улсын холбох коридор байгуулах нь их ирээдүйтэй харагдаж байна.

► Эрчим хүч, худалдааны хамтын ажиллагаа : Түмэн голын ай савд олон улсын коридор байгуулах ажил урагштай байгаа бөгөөд ингэснээр Монгол, Орос, Алс Дорнодын нөөц боловсруулалт, ачаа бараа тээвэрлэлт улам хялбар болж, Зүүн хойд Азийн улс орнуудын нөөцийн худалдаа цаашид хөгжино гэж таамаглаж байна.

► Нөөц боловсруулалт : Газрын тос, хийн талын олон улсын хамтын ажиллагаа, шинэ эрчим хүчний эх үүсвэрийг олох, нүүрстөрөгчийн гаралт багатай эдийн засгийн хөгжил нь Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын тэргүүлэх бүсийг байгуулахад чухал болно.

► Иймд Хятад улс Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын тэргүүлэх бүсийг байгуулан Зүүн хойд Азийн эрчим хүчний хамтын ажиллагааг явуулахад шинэ боломжийг олгох юм.

► Улс хоорондын аялал жуулчлалын хамтын ажиллагаа : Аялал жуулчлалын салбар нь тус тэргүүлэх бүсийн чухал салбар юм. Хятад улс тус бүсийг байгуулснаар Зүүн хойд Азийн орнуудтай аялал жуулчлалын хамтын ажиллагааг явуулна.

► Байгаль орчныг хамгаалах хамтын ажиллагаа : Бүсийн байгаль орчныг хамгаалах үйл ажиллагааг бэхжүүлэхтэй холбогдуулан хамтын ажиллагааг явуулах нь Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын тэргүүлэх бүсийн гол зорилт юм. Хятад, Өмнөд Солонгос, Хойд Солонгос, Оросын хилийн бүсээр урсах гол мөрний бохирдлыг арилгах болон Зүүн хойд Азийн бүсийн цөлжилттэй тэмцэх нь эн тэргүүнд хамтран хэрэгжүүлэх ажил юм

► “Их Түмэн” бүсийн хамтын ажиллагааны механизмыг шинэчлэх : Хятад улс нь Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын бүсийн тэргүүлэх бүсэд Зүүн хойд Азийн улс орны тэргүүнүүдийг урин Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагааны асуудлыг хэлэлцэхийг хүсч байна. Бүсийн улс орны тэргүүнүүд тогтмол уулзалдаж, “Их Түмэн” бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхтэй холбогдуулан өөр хоорондоо хамтын ажиллагааг бэхжүүлэхийг хүсье.

2. Хойд Солонгос Зүүн хойд Азийн хамтын ажиллагаанд идэвхтэй оролцоход “Чанчүн-Жилин-Түмэн голын тэргүүлэх бүс”-ийн үүрэг

Нэгэн эрдэмтэн хэлсэнчлэн Зүүн хойд Азийн бүсийн хамтын ажиллагааны явцад Хойд Солонгосын тусгаарлагдмал байдал (North Korean’s isolationism) нь Зүүн хойд Азийн хамтын нийгэмлэгийг бүрэлдүүлэхэд урт хугацааны турш саад тотгор болсон. Тиймээс Хойд Солонгос улсын гадаад харилцааг нээлттэй байлгаж Зүүн хойд Азийн хамтын нийгэмлэгийг хүлээн зөвшөөрүүлэх нь Зүүн хойд Азийн хамтын нийгэмлэгийг байгуулах үйл хэрэгт их чухал болно. (Coong Yong Ahn, 2010) Чанчүн-Жилин-Түмэн голын тэргүүлэх бүс болон Хятадын Зүүн хойд бүсийн эдийн засгийн хамтын ажиллагаа нь Хойд Солонгосын гадаад харилцааны нээлттэй байдалд эерэгээр нөлөөлж байна. Үүнд дараах тодорхой үр дүн гарсан.

Нэгдүгээрт, Хятадын шинэчлэл, нээлттэй байдал нь Хойд Солонгосын эдийн засгийн шинэчлэлд авууштай загвар, жишээ болсон. Ким Жон Илийг нас эцэслэхээс өмнө Хойд Солонгосын өндөр дээд албаны хүмүүс Хятадад удаа дараа айлчилсан ба шинэчлэл, нээлттэй байдлаас хойшхи Хятадын эдийн засгийн бүтээн байгуулалтын амжилт нь Хойд Солонгосын удирдлагуудыг их цочроосон. Тухайлбал, Ким Жон Ил Хятадад айлчлах хугацаандаа “Шинэчлэл нээлттэй байдлын дараах Хятад улс их хурдацтай хөгжиж байна”, “Хятадын коммунист нам ба засгийн газраас авч хэрэгжүүлж буй улсынхаа зүүн хойд бүсийн эдийн засгийг сэргээх болон баруун бүсийг хөгжүүлэх стратеги, орон нутгийн тэнцвэртэй хөгжил, эвлэрлийн нийгэм ба социализмыг байгуулах гэсэн бодлого нь туйлын зөв байжээ” гэж удаа дараа хэлж байсан. Мөн Хятадын туршлагаас суралцан эдийн засгийн харилцаа, хамтын ажиллагааг бэхжүүлж эдийн засгийг хөгжүүлж, ард иргэдийн амьдралыг сайжруулахыг онцлон хэлсэн. Түүнээс гадна Хойд Солонгосоос төрийн өндөр албан тушаалтнуудыг Хятадад илгээн газар дээр нь туршлага судлуулж, сургасан ба Хятадын эдийн засгийн тусгай бүсийг байгуулах, үүнтэй холбогдох хуулийн тогтолцооны талаар голчлон туршлага судлуулсан. Хойд Солонгосын энэ мэт хандлага өөрчлөлт нь удаан хугацааны турш үргэлжилсэн эдийн засгийн хүнд нөхцөлөөс үүдсэн зайлшгүй зүйл хэдий ч, өөрчлөлт шинэчлэл хийхгүй бол одоогийн хүнд хэцүү байдлаасаа гарч чадахгүй гэдгийг тус

улсын удирдагч ч мөн ойлгосон байх.

Хоёрдугаарт, Хойд Солонгосын зүгээс Хятадтай хилийн эдийн засаг, худалдааны хамтын ажиллагааг идэвхитэй хүлээн авч байна. Хойд Солонгос нь Хятадын эдийн засагт ихээр түшиглэж байгаа хэдий боловч удаан хугацааны турш Хятадтай эдийн засгийн хамтын ажиллагаанаас авахуулаад эдийн засгийг хөгжүүлэхэд их идэвхигүй хандаж ирсэн. Хятадаас санал болгосон хилийн бүсийн гүүр, зам, автозам зэрэг дэд бүтцийн ажилд ч наашгүй хандаж байсан бөгөөд тэр ч байтугай Хятадын талаас зохих зардлыг гаргана гэж санал тавихад ч хүлээж авдаггүй байсан. Хятад улс нь Хойд Солонгост түрээслүүлсэн Тяньжин боомт ба Нажин боомтыг өргөтгөхөд их санаа зовж байсан юм. Харин сүүлийн 2 жилийн турш Хойд Солонгос нь барилгын төслийг шуурхай явуулж, урьдныхаас огт өөрөөр хандаж байна. 2010 оны сүүлээр Хятадын Тандүн ба Хойд Солонгосын Шиньжүг холбох Ялу голын гүүр барих ажил эхэлсэн бөгөөд 3 жилийн хугацаанд баригдах уг барилгыг Хятадын талаас 1.7 тэрбум юаны хөрөнгөөр барихаар болсон. Хятадын Ялу голыг нэвтрэх боомт ба Хойд Солонгосын Вонжонни боомтыг холбох завтозамын гүүрийг барьж дуусаад ашиглалтанд оруулсан ба Хятадын тусламж дэмжлэгээр засч эхэлсэн Вонжонни, Нажин боомтын автозамын засварын ажил ч саадгүй явагдсан. Түүнээс гадна Хятад, Хойд Солонгос улс хамтран Хойд Солонгосын төмөр замыг хамтран ашиглах болон Хятадын дотоодод эрэлтэй бүтээгдэхүүнийг боомтоор тээвэрлэх талаар зөвшилцсөн.

Гуравдугаарт, хамгийн анхаарал татаж буй асуудал бол Хойд Солонгосын Насон-Эдийн засгийн тусгай бүс ба Хуангэмпён арал, Вихуаду арлын эдийн засгийн тусгай бүс юм. 1992 онд Нажин-Сонбуны чөлөөт худалдааны бүсийг Хойд Солонгос хамгийн анхлан хөгжүүлсэн бөгөөд тэрхүү хөгжүүлэх явц тийм ч амар байгаагүй. 2010 онд Хойд Солонгосын Нажин хотыг тусгай хот болгон, тус улсын төр засгаас шууд хянаж, “Нажин-Эдийн засаг, худалдааны тусгай бүсийн хууль”-д өөрчлөлт оруулан, гадаадын компаниуд Насон хотын дэлгүүрийн салбараа нээх, оффистой болоход дээд байгууллагаас шалган шүүдэг байсан журмыг цуцалсан. Мөн энэ ондоо Хятад, Хойд Солонгосын төрийн тэргүүнүүд Нажин-Эдийн засаг, худалдааны бүс, Хуангэмпён арал, Вихуа арлын үйл ажиллагаанд хамтран оролцох талаар тохиролцоонд хүрсэн. 2011 оны эхэн хагаст Хойд Солонгосын Нажин боомт ба Хуангэмпён арад холбогдох төслийг эхлүүлэх нээлтийн арга хэмжээ болсон. Урьд нь Хятадын удирдагчид Хойд Солонгостой эдийн засгийн хамтын ажиллагааг явуулахдаа “Төр засгийн удирдлага дор компани үйл ажиллагаанд оролцох” зарчмыг онцолдог байсан бол Хойд Солонгосын Нажин-Эдийн засаг, худалдааны тусгай бүс, Хуангэмпён, Вихуаду арлын үйл ажиллагаанд “Төр засаг чиглүүлж, компани гол хэрэгжүүлэгч нь болох” зарчмыг баримталж байгаа. Энэ бүхнээс үзэхэд Хятадын Засгийн газар компаниудын үйл ажиллагаанд хөндлөнгөөс хэт ихээр оролцохыг хүсэхгүй бөгөөд компаний үүрэг оролцоонд илүү боломж олгож, зах зээлийн эдийн засгийн зарчмаар явуулах гэж зорьж байгааг тодорхой харагдаж байна. Хятад улсын хувьд зах зээлийн эдийн засгийн зарчмаар л Хойд Солонгосын бүсийг хөгжүүлэх асуудал болон дурьдагдаж буй төсөлд оролцож байгаа болохоос Хойд Солонгосын засгийн газрыг орлож байгаа зүйл биш, буцалтгүй тусламжаар хийж байгаа зүйл ч биш юм. Хятадын Засгийн газрын энэ мэт хандлага нь үнэн хэрэгтээ Хойд Солонгост шинэ шаардлагыг тавьж байгаа юм. Өөрөөр хэлбэл энэ 3 газарт Хойд Солонгост тогтолцоогоо шинэчилж, хөрөнгө оруулалтаа хамгаалах хэрэгтэй гэсэн санааг өгч байна. Эс тэгвээс компаниудыг оролцуулахад

хэцүү бөгөөд эцэстээ тусгай бүсийг байгуулах зорилгод хүрэхэд хэцүү болно.

Юутай ч Хятад улсаас хэрэгжүүлж буй тэргүүлэх бүс байгуулах гэх зэрэг шинэчлэл, нээлттэй байдлын бодлого нь Хойд Солонгост ихээр нөлөөлсөн. Энэ нөлөөлөл нь хэдийгээр эхлэл төдий шатанд байгаа ч Хойд Солонгос алсдаа нутгийнхаа нэг хэсгийг “туршилтын бүс” болгож, хэрвээ тэр туршилт нь амжилт олж, шинэчлэл хийгдсэн тохиолдолд эцэстээ “Их Түмэн бүс”-ийн хамтын ажиллагаа, Зүүн Тэнгисийн эргийн бүсийн бүрэлдэхүүнд орохыг үгүйсгэхийн аргагүй. Энэ хандлага нь Зүүн Азийн бүсэд энхтайвныг тогтоох асуудал, Солонгосын хойгийн аюулгүй байдалд их чухал үүрэгтэй болно.

Гэхдээ бидний хамгийн сэтгэл зовоож буй зүйл бол Ким Жон Ын удирдагч болсноос хойш Хойд Солонгосын гадаад, дотоод улс төрийн орчны өөрчлөлтийг урьдчилан таамаглах аргагүй болж тус улс цаашид эдийн засгийн ямар бодлого гаргахыг ч одоогоор дүгнэж хэлэхэд хэцүү байна.

3. Зүүн хойд Азийн бүсийн хамтын ажиллагаанд Орос улсын оролцоонд үзүүлэх “Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын манлай бүс”-ийн нөлөө

Сүүлийн үед Орос улс нь Зүүн хойд Азийн орнуудтай бүсийн хамтын ажиллагаа явуулахыг чухалчилж байна. Зүүн хойд Азийн улс орнуудтай хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх нь Орос улсын хувьд эрчим хүчний эх үүсвэрийн шинэ зах зээлийг нээж, Европ, Америкт хэт их түшиглэх байдлаас гарч чадах арга зам бөгөөд мөн хоцрогдсон Алс Дорнод болон Сибирийн бүсийг хөгжүүлэх боломжийг бүрдүүлэх юм. Оросын Алс Дорнод болон Сибирийн бүс нь ой, эрдэс баялаг, эрчим хүч, далайн бүтээгдэхүүн, аялал жуулчлалын арвин баялаг нөөцтэй ч хүн амын хэт бага нягтаршил, хүн ам нь гадагш их гарсан зэрэг шалтгаанаар хөгжлөөр хоцрогдсон нутаг юм. 2007 онд Оросын засгийн газраас шинээр байгуулсан дэд бүтцийг ашиглан Алс Дорнодын эдийн засгийн хөгжлийг дээшлүүлж, хүн амыг өсгөх зорилго бүхий “2013 он хүртэлх Алс Дорнод-Забайкалийн бүсийн эдийн засаг, нийгмийн хөгжлийн хөтөлбөр”-ийг гаргасан.

Орос, Хятад зэрэг Зүүн хойд Азийн орнуудтай идэвхитэй хамтран ажиллахгүйгээр энэ хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх боломжгүй гэдгийг хэн бүхэн сайтар мэдэж байгаа. Тиймээс ч Хятадын удирдагчид Хятадын зүүн хойд бүс ба Оросын Алс Дорнодын бүсийн хамтын ажиллагааг идэвхитэй санал болгож байгаа юм. 2009 оны 9 сарын 23-ны өдөр Хятад, Орос 2 орны удирдагчид дээрх бүсийн хамтын ажиллагааны хөтөлбөр (2009-2018)-ыг албан ёсоор гаргасан. Энэ хөтөлбөр нь 3 хэсгээс бүрдэх ба тэр дундаа хамтын ажиллагааны тухай 8 хуудас зүйлийг зааж тусгасан. Эдгээрийн агуулга нь боомт, хилийн дэд бүтэц байгуулах болон шинэчлэх, хилийн тээвэрлэлт, тусгай бүсийг байгуулах, ажиллах хүч, аялал жуулчлал, хүмүүнлэгийн салбар, эко байгаль орчныг хамгаалах чиглэлээрх бүсийн хамтын ажиллагааны зарчим зэргийг тусгасан ба энэ хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжих харилцаа хамтын ажиллагааны төсөл хөтөлбөр гэхэд л 100 гаруй болно. Хөтөлбөрийн хавсралтад хоёр талын хөрөнгө оруулалтын 200-гаад төсөл багтана. Үүнд эрдэс баялаг, эрчим хүч, газар тариалан, ой, загас, машин техник, барилга, барилгын материал болон бусад боловсруулах аж үйлдвэрүүд багтсан.

Хятад-Оросын хамтын ажиллагааны энэ төлөвлөгөө хэрэгжсэн тохиолдолд Хятадын зүүн хойд бүс ба Оросын Алс Дорнод, Зүүн Сибирийн эдийн засагт ихээхэн ахиц гарах ба “Түмэн голын бүс”-ийг

хөгжүүлэх хамтын ажиллагаанд тулгарсан олон асуудал хялбараар шийдэгдэнэ.

Гэхдээ энэхүү төлөвлөгөө гараад 5 жил өнгөрсөн ч сэтгэл хүрэх хэмжээний үр дүн гараагүй байна. Хятадын Чанчүн-Жилинь-Түмэн голын бүсийн байгуулалт нь Хятад-Оросын хамтын ажиллагааны төлөвлөгөөг хэрэгжүүлэхэд шинэ завшаан дэмжлэг болсон. Жилинь мужийн зүтгэлээр Хятадын Хүнчүн-Оросын Камесова төмөр замыг сэргээх ажил их ахицтай байгаа бөгөөд бусад холбогдох дэд бүтцийг байгуулах ажил ч урагштай байна.

III. Зүүн тэнгисийн эдийн засгийн бүсийн хамтын ажиллагаанд тулгарч буй асуудал

Одоогийн Түмэн голын бүс (Зүүн тэнгисийн эдийн засгийн бүс)-ийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд хэдэн зүйлийг даван туулах хэрэгтэй.

1. Бүсийн олон төрлийн ээдрээтэй ялгаа ба улс төрийн тогтворгүй байдал

Өнөөгийн байдлаар Зүүн хойд Азийн бүс нь дотооддоо хамгийн их ялгаатай бүсийн нэг. Энэ бүсэд дэлхийн хөгжингүй орнууд ба эдийн засаг нь эрчтэй хөгжиж буй улс, харьцангуй хоцрогдсон хөгжиж буй орнууд зэрэгцэн оршдог. Түүнчлэн улс төр, эдийн засгийн тогтолцоо, соёл уламжлал, хөгжлийн хувьд их ялгаатай байдал нь харилцан ойлголцолд нөлөөлөн хамтын ажиллагааг явуулахад бэрхшээл үүсгэдэг. Урьд өмнийн жишээнээс харахад хамтын ажиллагааны явцын дунд төрөл бүрийн асуудал гарч, эцэс сүүлд нь үйл ажиллагааг бүрмөсөн зогсоох явдал ч гарч байсан. Энэ мэтчилэн Зүүн хойд Азид шийдвэрлэгдээгүй түүхэн асуудал их. Мөн улс хоорондын газар нутаг, тэнгисийн маргаан гарч тэр нь харилцан итгэлцэл, эдийн засгийн хамтын ажиллагаанд ихээр саад болж байна. Улс төрийн аюулгүй байдал, итгэлцлийн харилцаа бүрэлдэхгүйгээр бүсийн энхтайван ба тогтвортой байдлыг хангах боломжгүй бөгөөд “Түмэн голын бүс”-ийн хамтын ажиллагааг ахиулахад энэ бүхэн нь сөргөөр нөлөөлнө.

2. Бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх, зохицуулах байгууллагын дутагдалтай тал

1990 оны эхээр НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрөөс санал болгосноор эхэлсэн “Түмэн голын бүсийг хөгжүүлэх хөтөлбөр”-өөс хойш “Түмэн голын бүсийн олон улсын хөгжлийн төсөл” нь улс хоорондын хамтын ажиллагааны бүтцийг үр ашигтайгаар зохион байгуулж хараахан чадаагүй байна. Одоогоор Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагаа дараах хоёр аргаар явагдаж байна.

Нэгдүгээрт, “Түмэн голын бүсийн хөгжлийн хөтөлбөр” (TRADP) ба “Их Түмэн төсөл” (GPI) болно.

Түмэн голын бүсийн хөгжлийн хөтөлбөр нь НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн “Их Түмэн төсөл”-ийн удирдлага дор үйл ажиллагаа явагддаг. Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх явцад НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрөөс “Их Түмэн төсөл”-тэй уялдуулсан бодлого зохицуулах ажлыг хэрэгжүүлэхэд нэлээдгүй хувь нэмэр оруулсан. 1990-ээд онд НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөр байгаагүй бол энэ хамтын ажиллагааны төсөл нь олон улс болон Зүүн хойд Азийн орнуудын анхаарлыг татахад хэцүү байсан. Мэдээж “Их Түмэн төсөл”-ийн хувьд хөрөнгө мөнгө, үйл ажиллагааны түүхэн туршлага байхгүйгээс Түмэн голын бүсийн гадаад хамтын ажиллагааг явуулах гишүүн орнуудын нийтлэг ойлголтыг бүрдүүлэхэд учир дутагдалтай байсан. TRADP ба GPI-аас Хятад, Орос, Умард Солонгос

(2009 онд гишүүнээс гарсан), Өмнөд Солонгос, Монгол 5 улсын Засгийн газрын дэд сайд нарын зөвлөлийг байгуулсан.

Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх судалгаа болон анхан шатны үйл ажиллагаанд энэ байгууллага ихээхэн чухал үүрэг гүйцэтгэсэн ч хөгжүүлэх үйл ажиллагаа явагдахад бодлого шийдвэрлэх, бүтцийн ажлыг явуулах чадвар зэрэг нь сул зэрэг асуудлууд гарсан.

Хоёрдугаарт, улс орнуудын орон нутгийн захиргааны хамтын ажиллагааны байгууллагаар дамжсан харилцааг дурдаж болно. Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд төрөл бүрийн хамтын ажиллагааны төслийг явуулахад анхан үеийн судалгаа зэрэг ажилд орон нутгийн захиргаад их чухал үүрэг гүйцэтгэсэн. Тэр ч бүү хэл Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагааг орон нутгийн хамтын ажиллагаа гэж үздэг эрдэмтэд олон бий. Гэхдээ улс хоорондын эдийн засгийн хамтын ажиллагаанд гаалийн татвар хөнгөлөх, дамжин нэвтрүүлэх тогтолцоог шинэчлэх зэрэг Засгийн газрын мэдлийн асуудал гардаг тул орон нутгийн захиргааны мэдэл хязгаартай байдаг. (Kee-Ho YANG, 2010)

3. Эдийн засаг, худалдааны үйл ажиллагааг явуулахад гарч буй бэрхшээл

Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд компаниуд гол нөлөөтэй. Засгийн газрын гол үүрэг нь хамтын ажиллагааны орон зайг бий болгож, дэд бүтэц байгуулах, бүсийн хамтын ажиллагааны хөгжлийн хөтөлбөрийг боловсруулах болон бодлого зохицуулах юм. Ихэнх эдийн засгийн хамтын ажиллагааг компаниуд хариуцан явуулж байдаг. Дэд бүтэц байгуулах, эрчим хүч, аялал жуулчлал, ачаа бараа тээвэрлэлт, аж үйлдвэрийн тусгай дүүрэг байгуулах, томоохон аж үйлдвэрийн төсөл зэрэг асуудлууд нь компанийн оролцоогүйгээр хэрэгжих боломжгүй юм. Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагаанд компанийн оролцоог нэмэгдүүлэхийн тулд тухайн газрын хөрөнгө оруулалтын орчныг сайжруулах хэрэгтэй. Түмэн голын бүсийг хөгжүүлэхэд Хятад улсын хувьд материаллаг бааз болон тогтолцоо нь бүрдсэн байгаа хэдий ч Орос, Хойд Солонгосын хувьд тухайн бүс дэхь дэд бүтцээс авахуулаад хуулийн тогтолцооны хувьд хүндрэлтэй. Орос, Хойд Солонгосын автозам, төмөр зам, хилийн боомт, далайн боомт гэх мэт дэд бүтэц нь хоцрогдож хуучирсан, дамжин нэвтрүүлэх хүчин чадал сул. Үүн дээр нь Орос, Хойд Солонгосын дамжин нэвтрүүлэх журам нь олон улсын жишгээс хоцрогдсон, үр ашиг муутай. Энэ мэт орчны саад бэрхшээлүүд нь ачаа бараа тээвэрлэлт болон тухайн улсуудын ард иргэдийн харилцаанд сөргөөр нөлөөлж байна. Энэ бүсийн хууль зүйн тогтолцоо, орчныг сайжруулаагүй цагт компаниудын томоохон хэмжээний хөрөнгө оруулалтыг татахад хэцүүтгээс гадна бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд ч тодорхой амжилт олоход бэрх юм.

4. Ашгийг оновчтой хуваалцах платформ байгуулахад гарах бэрхшээл

Бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх нь тусламжаар хөгжүүлэх үйл ажиллагаанаас огт өөр шинжтэй. Бодит байдалд Хойд Солонгосын Насон эдийн засгийн тусгай бүсийн автозам, боомт зэргийн дэд бүтцийг сайжруулах засах ажлыг тусламжаар хийсэн хэдий ч Хятад улс нь урьдын адил хамтын ажиллагааны төслийг хэрэгжүүлэхдээ “зах зээлийн эдийн засгийн хөрөнгө оруулалт ба ашиг” гэсэн зарчмыг баримталж байна. Хятад, Орос улсууд байгалийн хийн үнийн талаар хоорондоо санал зөрөлдсөн асуудал 10 гаруй жил үргэлжилсний эцэст 2014 оны 5 сард хоёр талд харилцан ашигтайгаар

шийдвэрлэснээр тохиролцоонд хүрсэн. Одоогийн байдлаар Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд ашгийг хуваалцах платформыг бүрдүүлж чадаагүй байна. Энэ асуудлыг судалж шийдвэрлэх хэрэгтэй байна.

IV. Дүгнэлт

Хятадын Чанчунь-Жилинь-Түмэн голын бүсийг хөгжүүлэх стратегийн хэрэгжилт нь “Их Түмэн” голын бүсийн хамтын ажиллагаанд шинэ боломж олгосон хэдий ч талын хамтын ажиллагааг бүхий л талаар явуулахад учир дутагдалтай байсан. Бүсийн хамтын ажиллагааг саадгүй явуулахын тулд улс орнуудын хичээл зүтгэл их хэрэгтэй.

Нэгдүгээрт, улс төрийн итгэлцэл нь эдийн засгийн хамтын ажиллагааг явуулах урьтал нөхцөл болдог. Хятадын шинэчлэл, нээлттэй байдлын төлөөлөл Дэн Сяо Пин амьд сэрүүн байхдаа Зүүн хойд Азийн улс орнууд удаан хугацааны сөргөлдөөнийг арилгахын тулд “Нөхөрлөлийн харилцааг бэхжүүлж, хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх нь цор ганц арга зам” гэсэн байдаг. Бүс нутгийн улсуудын хувьд энхтайван ба аюулгүй байдлыг сахихаас эхлэх хэрэгтэй гэж би бодож байна.

Хоёрдугаарт, Бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхийн тулд зохицуулалт, бүрэлдэхүүн бүтцийг сайжруулах нь чухал юм. Одоогийн дэд сайдын түвшний зөвлөл нь системтэй бус, хэлцэл хийх чадвар сул байна. Улс орнуудын Засгийн газраас “Түмэн голын бүс”-ийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхэд идэвхитэй оролцож, дэмжих хэрэгтэй бөгөөд илүү өндөр дээд албан тушаалын хүмүүсээс бүрдсэн нэгдсэн зөвлөлийг байгуулах хэрэгтэй. Тухайлбал, Хятад, Орос, Хойд Солонгос 3 улс нь “Түмэн голын бүс”-ийн хамтын ажиллагааг зохицуулах хорооноос гадна Хятад, Орос, Умард Солонгосын сайд нарын түвшний хурлын системтэй болвол эдгээр 3 улсын хооронд худалдаа, хөрөнгө оруулалт, хилийн тээвэрлэлт бодит үр дүнтэй явуулах боломжтой болох юм. Түүний зэрэгцээ Хятад, Орос, Хойд Солонгос, Өмнөд Солонгос, Монгол 5 улсын дэд сайд нарын зөвлөлийг “Сайд нарын зөвлөл” болгож, Зүүн Өмнөд Азийн Мекун голын бүсийн хамтын ажиллагааны сайд нарын түвшний хурлын байгууллагаас үлгэр жишээ аван ажиллах хэрэгтэй. “Их Түмэн голын бүс”-ийн хамтын ажиллагааны Засгийн газрын саммит байгууллагыг байгуулах хэрэгтэй.

Гуравдугаарт, Санхүү, эрчим хүч, ачаа тээвэрлэлт зэрэг гол салбарын олон талт болон хоёр талт хамтын ажиллагааг идэвхжүүлэх хэрэгтэй. Түмэн голын бүсийн хамтын ажиллагааг хөгжүүлэх төсөл нь төсөөлж байсан үр дүнд хүрч чадаагүйн учир нь хөрөнгө мөнгөний хүрэлцээгүйгээс шалтгаалсан юм. Үүнтэй холбогдуулан эрдэмтэд “Зүүн хойд Азийн хөгжлийн банк” байгуулах талаар судалгаа хийх шаардлагатай ба энэ нь бүсийн санхүүгийн хамтын ажиллагааны чухал эхлэл болно.

Эрчим хүч нь Зүүн хойд Азийн улсын хөгжилд их чухал үүрэгтэй. Хятад, Өмнөд Солонгос, Япон улсад эрчим хүчний нийлүүлэлтийн тогтвортой эх үүсвэр шаардлагатай байгаа ба Оросоос Зүүн хойд Азийн орнуудад эрчим хүч экспортолж, экспортын зах зээлийн олон эх үүсвэрийг олох хэрэгтэй. Оросын Алс Дорнод болон Сибирь нутаг нь тус улсын нефтийн нөөцийн 72 хувийг эзлэх бөгөөд Зүүн хойд Азийн орнууд руу экспортлоход нефть, хий тээвэрлэх зам богино тул эдийн засгийн үр ашигтай.

Илтгэл 2

Зүүн тэнгисийн бүсийн хамтын ажиллагааны давуу талыг онцлох нь

Мимүра Мицухиро
ERINA байгууллагын
судалгааны хэлтсийн дарга

1. Оршил

Зүүн тэнгисийн бүс нь одоог хүртэл олон талт хамтын ажиллагаагаар дамжуулан хөгжих замыг тууштай эрэлхийлж ирсэн. Гэхдээ баруунд өрнө, дорны хүйтэн дайн дуусгавар болсноос хойш 25 жил өнгөрсөн хэдий ч бүсийн улс төрийн хурцадмал байдал өнөөг хүртэл хэвээр байгаа нь хамтын ажиллагаанд саад тотгор болж байна. Гэвч нөгөөтэйгүүр Хятад-Солонгосын харилцаа, Хятад-Оросын харилцаа, Хятад-Хойд Солонгосын харилцаа, Япон-Оросын харилцаа, Өмнөд Солонгос-Оросын харилцаа, Хойд Солонгос-Оросын харилцаа, Монгол-Оросын зэрэг бүс нутгийн хоёр талт харилцаа нь сүүлийн 25 жилийн хугацаанд ихээхэн өөрчлөлтийг даван туулж, идэвхитэй явагдаж байна.

Бүсийн улс орнуудын эдийн засгийн харилцааг бэхжүүлж улс хоорондын хамтын ажиллагааг олон талт харилцаа болгон өөрчлөхийн тулд эдийн засгийн хувьд ашигтай байх ёстой. Бодит байдал дээр худалдаа хөрөнгө оруулалт, тээвэр санхүү, харилцаа холбоо зэрэг салбарт олон талт хамтын ажиллагаа явуулах замаар эдийн засгийн хамтын ажиллагааны үр дүнг нэмэгдүүлж буй бодит жишээ их байна.

Энэхүү илтгэлдээ Зүүн тэнгисийн эргийн бүс дэхь олон талт хамтын ажиллагааны өнөөг хүртэлх хандлагыг судалж, голлох улсуудын харилцааны талаар дурдах ба бүсийн олон талт хамтын ажиллагаанд саад болж буй хүчин зүйлийг илрүүлэн цаашид энэ хамтын ажиллагааг амжилттай явуулахад шаардлагатай нөхцөл юу болох талаар ярих болно.

2. Зүүн тэнгисийн эргийн олон талт хамтын ажиллагааны хандлага

Энэ бүсэд 1990-ээд оны дунд үеэс “Түмэн голын бүсийг хөгжүүлэх хөтөлбөр”, 2005 оноос “Их Түмэн гол” хөгжүүлэх хөтөлбөр (GTI), бусад НҮБ (UNESCAP)-ийн байгууллагын “Азийн Хурдны замын төлөвлөгөө” тэргүүтэй төрөл бүрийн төслүүд хэрэгжиж байна.

2.1 Түмэн голын ай савыг хөгжүүлэх хөтөлбөр(TRADP)

Түмэн гол (500km) нь Солонгосын хойгийн зүүн хойд хэсэг ба Хятадын Жилинь мужийн хилийн зүүн хэсгийг дайрч Зүүн тэнгис (Японы тэнгис) рүү цутгах олон улсын гол юм. Голын эхээс 15км орчим зайтай адаг хавийн хэсэг нь Орос болон Хойд Солонгосын хилийг бүрдүүлдэг.

Өрнө, Дорны хүйтэн дайн дуусгавар болсноос хойш Зүүн хойд Азийн Хятад, Хойд Солонгос, Орос, Өмнөд Солонгос, Монгол улсуудын харилцааг сайжруулах, эдийн засгийн харилцааг өргөжүүлэх талаар хичээж эхэлсэн.

НҮБ-ын хөгжлийн хөтөлбөрөөс (UNDP) 1991 оны 3-р сард “Түмэн голын бүсийг хөгжүүлэх 5-р төлөвлөгөө” (1992~1996)-г гол төслөөр сонгосон.

Төсөлд хамрагдах газарт Хятадын Хүнчүн, Хойд Солонгосын Нажин, Сонбун, Оросын Хасан, Посэт, Зарубину боомтуудыг холбох бага хэмжээний бэлчир (1,000km2) болох Түмэн голын эдийн засгийн бүс (TREZ; Tumen RiverEconomic Zone)’ ба Хятадын Яньц боомт болон Хойд Солонгосын Чонжин, Оросын Нахотка боомтуудыг холбох их бэлчир (10,000 km2) бүс болох Түмэн голын эдийн засгийг хөгжүүлэх бүс (TREDA; Tumen River Economic Development Area) зэрэг хувилбаруудыг гаргасан.

1993 оноос НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн удирдлага дор “Түмэн голын бүс”-ийг хөгжүүлэх төлөвлөгөөний 1-р үе эхэлсэн бөгөөд тэрхүү төлөвлөгөөний зорилт нь Хойд Солонгос, Орос, Хятад 3 улсын газрыг түрээсэлж, хамтран эзэмших эдийн засгийг тусгай бүсийг байгуулах ажлыг бодитоор хэрэгжүүлэх явдал байсан боловч Хойд Солонгос, Орос улсууд газраа түрээслэхийг эсэргүүцэж, мөн оролцогч улсуудад ч 30 тэрбум долларийн хэмжээнийй асар их хэмжээний хөрөнгө мөнгө гаргах нь бэрхшээлтэй болох зэрэг асуудалтай тулгарсан.

1994 оны 7-р сард Москва хотод болсон “Түмэн голын бүсийг хөгжүүлэх хөтөлбөр”-ийн менежментийн хорооны 4-р хурлаар НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрөөс анх гаргасан саналд нэлээн засвар оруулсан. Түүнээс хойш НҮБ-ын зүгээс бус холбогдох улсууд гардан явуулж, НҮБ-ээс дэмжлэг үзүүлэх хэлбэрээр оролцох болсон.

2000 оны 12 сард Бээжинд болсон “Түмэн голын бүсийг хөгжүүлэх төлөвлөгөөг дахин боловсруулах хурал”-аар төлөвлөгөөг шинэчлэх талаар хэлэлцэж шийдсэн бөгөөд төлөвлөгөөний 3-р үе 2001 оноос хэрэгжиж эхэлсэн.

Гишүүн орнууд хамтын ажиллагааны тогтвортой байдлыг бэхжүүлэх үүднээс улс орнуудын санхүүгийн асуудлыг хариуцаж, холбогдох мэргэжилтнүүдийг НҮБ-ын Хөгжлийн хөтөлбөрийн “Түмэн голын бүс”-ийг хөгжүүлэх газарт илгээсэн. Тус газрын гол үүрэг нь Өмнөд Солонгос, Японыг хамарсан Зүүн хойд Азийн бүсийн тогтвортой хөгжлийг хангахын тулд бодлого гаргах, улс хоорондын саад тотгорыг арилгаж гишүүн орнуудын бодлогыг дэмжихэд оршиж байсан.

2.2 Түмэн голын бүсийн хөгжлийн хөтөлбөр (Greater Tumen Initiative: GTI)

2005 оны 9 –р сарын 2-ны өдөр Түмэн голын бүсийн хөгжлийн зөвлөх хорооны 8-р хурлаар TRADP-ыг “Их Түмэн голын бүсийн хөгжлийн хөтөлбөр” (GTI) болгон өөрчилж, хамрагдах бүсэд Хятадын зүүн хойд 3 муж, Өвөрмонгол, Хойд Солонгосын Насон эдийн засаг, худалдааны бүс, Монгол улсын Дорнод аймаг, Өмнөд Солонгосын Зүүн тэнгис (Японы тэнгис)-ийн эргийн боомт хот, түүнчлэн Оросын Приморын хязгаарын нэг хэсгийг нэмж оруулан шинээр тогтоосон бөгөөд гишүүн орнуудын засгийн газрын санаачлага гаргаж, НҮБ-ын хөгжлийн хөтөлбөрөөс үүнийг дэмжих хэлбэрээр төслийг явуулахаар шийдсэн.⁷

GTI -ийн үүрэг зорилгыг мөн өргөтгөж, бизнесийн хороо ба тээвэрлэлт, эрчим хүч, аялал жуулчлал зэрэг салбарын хамтын ажиллагааг явуулахаар шийдсэн. Санхүүгийн хувьд гишүүн орнууд зардлыг гаргаж, төрийн албан хаагчдыг илгээхээр болсон. 2006-2015 оны стратегийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний талаар тохиролцсон.⁸ Түүнээс хойш зөвлөх хорооноос бизнесийн зөвлөх хороо, эрчим хүчний хороо, аялал жуулчлалын хорооноос гадна байгаль орчны хамтын ажиллагааны үндэс суурийг бий болгож эхэлсэн бөгөөд тээвэрлэлтийн салбарын хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх, хувийн хэвшил, төр засгийн харилцаа, хамтын ажиллагаанд түлхүү чиглэсэн үйл ажиллагааг явуулах болсон.

2009 оны 11 сарын 5-ны өдөр Хойд Солонгос GTI хөтөлбөрөөс гарсан хэдий ч хөтөлбөр Хойд Солонгосгүйгээр цааш үргэлжлэн хэрэгжсэн. 2010 оны 9 сарын 2-ны өдөр “Орон нутгийн захиргаадын форум” зохиогдсон.

2011 оны 9-р сарын 28-ны өдөр GTI төслийн орон нутгийн захиргаадын хамтын ажиллагааны хороо(LCC) байгуулагдснаас хойш Хятадын Жилинь муж, Японы Тоттори муж ба Нийгата муж, Монгол улсын Дорнод аймаг, Хэнтий аймаг, Сүхбаатар аймаг, Өмнөд Солонгосын Ганвон муж, Пусан

⁷ Changchun Agreement [http://tumenprogramme.org/?info=551-1.html]

⁸ GREATER TUMEN INITIATIVESTRATEGIC ACTION PLAN for the years 2012 – 2015 [http://tumenprogramme.org/UploadFiles/pdf/Documents/Strategic%20Action%20Plan%202012–2015.pdf]

хот, Оросын Приморийн хязгаар, Хабаровск хязгаар зэрэг орон нутгууд оролцсон.

2012 оны 10 сарын 10-ны өдөр Владивостокт болсон GTI-ийн зөвлөх хорооны 13-р хурлаар тус хороог бие даасан байгууллага болгох асуудлыг хэлэлцсэн. Мөн 2012-2015 оны стратегийн үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн талаар тохиролцсон.⁹ 2013 оны 10 сарын 30-ны өдөр Улаанбаатар хотноо болсон GTI-ийн зөвлөх хорооны 14-р хурлаар визний тогтолцоо, улсын хилээр нэвтрэх асуудлыг хөнгөвчлөх үүднээс төр засгийн бодлогын талаар дурдсан. Түүнээс гадна “Германы Олон улсын хамтын ажиллагааны нийгэмлэг” (GIZ), НҮБ-ын Ази Номхон далайн эдийн засаг, нийгмийн хороо (UNESCAP), Азийн хөгжлийн банк (ADB) зэрэг олон улсын бусад байгууллагуудтай хамтын ажиллагааг явуулахаар тохиролцоонд хүрсэн бөгөөд гишүүн орнуудын экспорт, импортын банкуудын хамтын ажиллагаа чухал болохыг онцолсон.¹⁰

Түмэн голын бүсийг хөгжүүлэх асуудал гэх мэт Зүүн хойд Азийн олон талт хамтын ажиллагаанд ахиц гаргахад Солонгосын хойгийн хүйтэн дайны ул мөрийн нөлөөгөөр бий болсон улс төрийн асуудал, бүсийн орнуудын эдийн засгийн ялгаа ба эдийн засгийн тогтолцооны ялгаа (Одоо оршин тогтнож буй социалист улс болон хуучин социалист улсаас зах зээлийн эдийн засагт шилжиж буй шатанд буй улс), улс бүрт эзлэх Зүүн хойд Азийн бүсийн хувийн ялгаа,¹¹ зэрэг олон талын хүчин зүйлээс шалтгаалсан бэрхшээлүүдтэй тулгарч байна.

Гэхдээ эдгээр саад бэрхшээлийг даван туулах оролдлогууд хийгдэж, бүсийн улс орнуудын олон талт байдлыг анхаарч тусгаснаар хамтын ажиллагааг саадгүй явуулах, тэдний хувьд харьцангуй хялбар зүйлээс нь эхлэн хэрэгжүүлэх байдлаар Зүүн хойд Азид олон улсын хамтын ажиллагааг амжилттай өрнүүлэх боломжтой гэдгийг харуулж байна.

Зүүн хойд Азид өнөөгийн олон талт хамтын ажиллагаанд нэн түрүүнд шийдвэрлэх ёстой бэрхшээлтэй асуудлууд бол хувийн худалдаа, хөрөнгө оруулалт ба төр, засаг хоорондын хамтын ажиллагааг сайтар хослуулаагүй байгаа, эдгээр орнуудын орон нутгийн захиргаадын үзэл бодол нь төр засгийн түвшинд хүрэхгүй байгаа, түүнчлэн иргэдийн санал бодол олон талт хамтын ажиллагааны хүрээнд тусгагдаагүй байгаа зэрэг болно. Тэр дундаа олон талт хамтын ажиллагааг хариуцан хэрэгжүүлэгч нь голдуу бүс, мужийн захиргаагаар хязгаарлагдаж буйгаас шалтгаалан иргэд болон орон нутгийн захиргаадын сонирхол, шаардлагыг тусгахад хэцүү байгааг ямар нэг аргаар өөрчлөн сайжруулах шаардлагатай байна. Энэ асуудлын шалтгаан нь Орос, Хятадын эдийн засаг зах зээлийн эдийн засаг руу шилжих шатанд байгаатай холбоотой.

Иргэдийн хувийн худалдаа, хөрөнгө оруулалтыг хүлээн зөвшөөрч, хязгаартай хөрөнгөөр төслийг явуулахын тулд GTI-аас явуулж буй салбар бүрээрх ажлын хэсгийг зохион байгуулах, улс орнуудын төр засгийн холбогдох төлөөлөл, орон нутгийн захиргаадын төлөөлөл, мэргэжилтэн, хувийн хэвшил зэргийг оролцуулах хэлбэрээр эдийн засгийн харилцаанд нийцсэн бодлогыг хэлэлцэж, хувийн хэвшлийн хүсч буй хөрөнгө оруулалтын таатай орчныг бүрдүүлэх талаар бодит судалгаа хийх шаардлагатай. Санхүүгийн дэмжлэг гэдэг нь дан ганц засгийн газрын зүгээс хийж хүчрэх зүйл биш бөгөөд санхүүгийн хамтын ажиллагааны ажлын хэсэг ч байгуулах шаардлагатай болно.

⁹ GTI Strategic Action Plan2012– 2015 [http://tumenprogramme.org/UploadFiles/pdf/Documents/Strategic%20Action%20Plan%202012–2015.pdf]

¹⁰ Ulaanbaatar Declaration [http://tumenprogramme.org/UploadFiles/pdf/Documents/UB%20Declaration2013_14CC.pdf]

¹¹ Зүүн хойд Азид улс орон бүрээр эзлэх хувь
– Монгол,Өмнөд Солонгос,Хойд Солонгос газар нутагнь бүхэлдээ Зүүн хойд Азид багтах ба Түмэн голыг хөгжүүлэх бүсэд нэг хэсэг нь багтдаг.
– Хятадын хувьд зүүн хойдЗмуж баӨвөр МонголынӨЗО-ынилээдөргөн газар багтана.
–Оросын Байгаль нуураас зүүн хэсгийг Зүүн хойд Азигэх ч Түмэн голын бүсийг хөгжүүлэхэд Приморийн хязгаарыннэг хэсэг оролцсон ба100-д Хабаровск хязгаарч оролцдог.
– Япон газар нутагнь бүхэлдээ Зүүн хойд Азид багтах ч идэвхтэй харилцдаг нь Хоккайдо,Хоншугийн Зүүн тэнгисийн талд багтах нутаг болон Кюсю нутаг болно.

3. Зүүн тэнгисийн эргийн бүсийн 2 орны харилцаа

Зүүн хойд Азийн олон талт харилцаа нь дээр дурдсанчлан Европ ба Зүүн Өмнөд Ази шиг хурдацтай урагшлах боломжгүй юм. Нөгөө талаар хоёр улсын харилцааг харахад, хүйтэн дайн дуусгавар болсноос хойшхи 25 жилийн хугацаанд ихээхэн өөрчлөлт гарсан. Уг илтгэлдээ тэрхүү өөрчлөлтийн талаарх бодит жишээгээр Өмнөд Солонгос, Хятадын харилцаа, Орос-Хятадын харилцаа, Хойд Солонгос-Хятадын харилцааны өөрчлөлтөөс дурдах болно.

3.1 Өмнөд Солонгос-Хятадын харилцаа

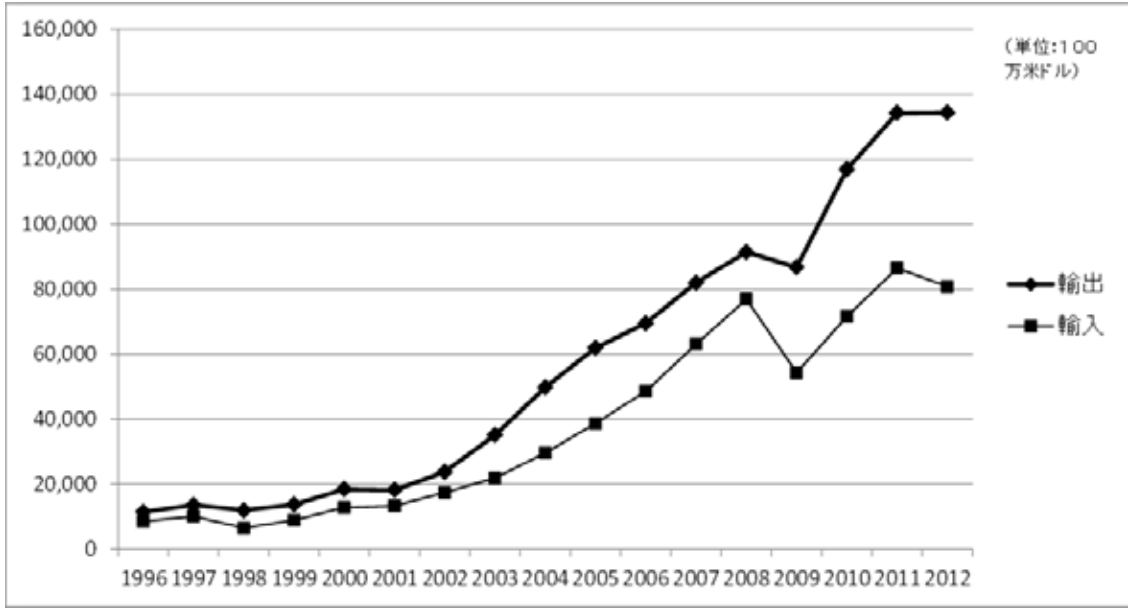
Энэ хоёр улс нь 1992 онд дипломат харилцаа тогтоосноос хойш 21-р зуунд худалдааны чиглэлээр идэвхитэй харилцсан. Зураг 1-д харуулсанчлан 1990-ээд оны сүүл үеэс хойш экспорт, импорт нийлээд 20 тэрбум доллар хүрэхтэй үгүйтэй байсан бол 2012 онд экспортын хэмжээ 130 тэрбум доллар давж, импорт 80 тэрбумаас дээш болж, Хятад Өмнөд Солонгосын худалдааны хамгийн том түнш болсон.

Зураг 1. Өмнөд Солонгос-Хятадын худалдааны үнийн дүн

□Эх сурвалж ERINA□Зүүн хойд Азийн мэдээллийн материал 2013□

“Римоны шок”-оос үүдэн 2 улсын хоорон эскпорт, импорт хэсэг хугацаанд удааширсан ч түүнээс хойш Өмнөд Солонгосоос Хятад руу гаргах экспорт эрс өссөн. Өмнөд Солонгос, Хятадын худалдааны огцом өсөлт нь Өмнөд Солонгосийн эдийн засагт Хятадын давамгайлсан байр суурийг нэмэгдүүлэх хүчин зүйл болох юм. Хятадын байр сууринаас харахад Өмнөд Солонгосын зах зээлийг алдах аюул байгаа ч тэрхүү аюул нь Өмнөд Солонгосын хувьд Хятадын зах зээлийг алдах аюултай харьцуулахад харьцангуй бага юм.

Зураг 1.Өмнөд Солонгос–Хятадын худалдааны үнийн дүн

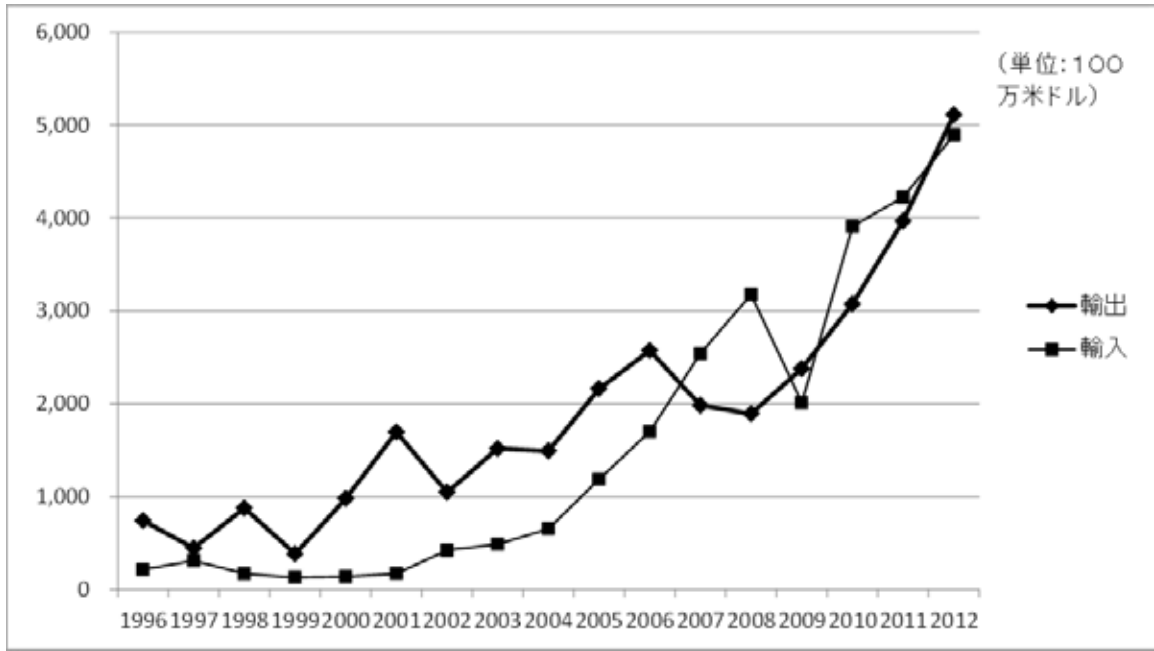
(Эх сурвалж ERINA 『Зүүн хойд Азийн мэдээллийн материал 2013』)

3.2. Орос-Хятадын харилцаа

Оросын Алс Дорнодын холбооны тойрог ба Хятадын эдийн засгийн харилцаа, нэн ялангуяа худалдааны харилцааг авч үзэхэд 2003 оноос Оросын Алс Дорнод ба Хятадын хооронд худалдаа эрс нэмэгдсэн бөгөөд 2008 оны “Римоны шок”-оос үүдэн түр зуур зогсонги байсан ч 2010 оноос хойш дахин өсч байна. Орос улсын хувьд Хятад нь Америк, Германы дараагаар орох чухал түнш болно. Мөн Япон, Өмнөд Солонгосыг багтаасан Зүүн Ази ба Хойд Америкийг хамтатгасан, эсвэл Европын

Холбооны талтай дүйцэх хэмжээний нэмүү өртөг эзэлнэ. Иймд Оросын хувьд Ази Номхон далайтай холбогдох үйл ажиллагаагаа сайжруулах нь эдийн засгийн хувьд зүй зохистой. Гэхдээ өдөр тутмын амьдрал дээр харахад эд барааны нийлүүлэлт зэрэг нь Хятадад түшиглэж байгаа бөгөөд Алс Дорнодын Холбооны тойрог, нэн ялангуяа Приморийн хязгаар, Хабаровск хязгаар, Амур муж ба Москва хотод “Хятадыг хамарсан Азийн чухал шинж”-ийн талаарх ойлголт харилцан адилгүй байна. GTI-аас санал болгож буй хилийн шалган нэвтрүүлэх ажиллагааг хөнгөвчлөх зэрэг орон нутгийн захиргаадын шаардлагыг Холбооны Засгийн газрын зүгээс нааштайгаар хүлээж авахгүй байгаа зэрэг асуудлууд байна.

Зураг 2 Оросын Алс Дорнодын Холбооны тойрог ба Хятадын худалдааны харилцаа

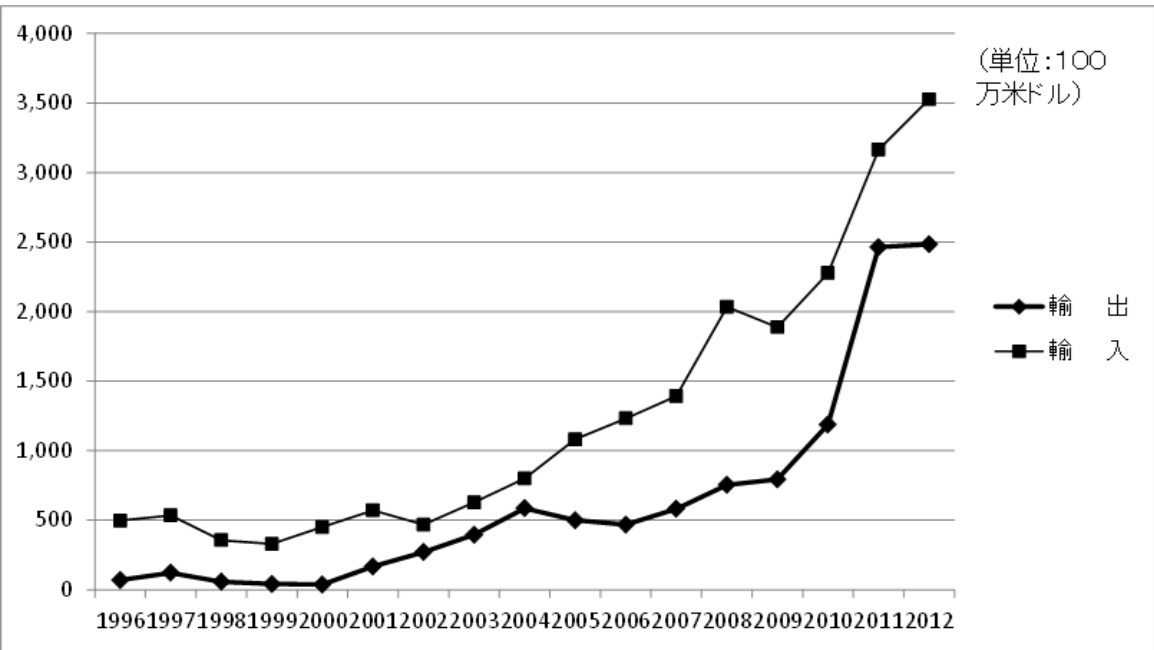
(Эх сурвалж) ERINA 『Зүүн хойд Азийн мэдээллийн материал 2008, 2013』

3.3 Хойд Солонгос-Хятадын харилцаа

Хойд Солонгос ба Хятад нь социалист системт улсын зэрэгцээ хүйтэн дайны үеийн холбоотон улс байсан билээ. Хүйтэн дайн дуусч, социалист тогтолцоо нуран унасан, Өмнөд Солонгос, Хятадын дипломат харилцаа, худалдаанд түшиглэсэн хатуу “валют” (Hard Currency) нэвтрүүлсэн, Хойд Солонгосын эдийн засгийн уналт гэх зэрэг шалтгаанаар Хятад улс нь 1990-ээд оны сүүл үе хүртэл Хойд Солонгосын хувьд хамгийн чухал худалдааны түнш байсан хэдий ч 1990-ээд оноос хойш харилцаа зогсонги байдалд орсон. Харин 2003 оноос хоёр улсын худалдаа эрс нэмэгдэж эхэлсэн ба цаашид ч нэмэгдэх хандлагатай байна.

2011 оноос Хойд Солонгос улс нь их хэмжээний антрацит (кокс) Хятадад экспортолж эхэлсэн бөгөөд үүнийг дагаад импорт ч нэмэгдсэн. Одоо Хойд, Өмнөд Солонгосын худалдааг оруулалгүйгээр Хойд Солонгосын гадаад худалдааны 80-аас дээш хувийг Хятад дангаараа эзэлж байна. Хятад улс Хойд Солонгост газрын тосны дэмжлэг үзүүлэх зэргээр эдийн засгийн дэмжлэг тусламж үзүүлж байгаа ч сүүлийн үед худалдааны үнийн дүнгийн өсөлт нь Хятадын дэмжлэгт түшиглэсэн бус, хоорондын

Зураг 3 Хойд Солонгос-Хятадын худалдааны хандлага

(Эх сурвалж) ERINA 『Зүүн хойд Азийн мэдээллийн материал 2013』

арилжаа наймаа ихэссэнтэй холбоотой

Дээрх 3 жишээнээс харахад нийтлэг нэг зүйл ажиглагдаж байна. Нэгдүгээрт, Хятадын эдийн засгийн үсрэнгүй өсөлт нь хөрш зэргэлдээ орнуудтай эдийн засгаар харилцахад ихээхэн өөрчлөлт гаргасан. Хоёрдугаарт, жишээ татахад Өмнөд Солонгос, Орос, Хойд Солонгос бүгд Хятадтай худалдааг эрс нэмэгдүүлсэн ба ихэнх нь зах зээлийн арилжаанд түшиглэсэн байна. Хятадын социализмын шинжтэй зах зээлийн засгийн өсөлт, нэн ялангуяа 2001 онд Дэлхийн худалдааны байгууллагад элссэнтэй холбогдуулан Хятадын эдийн засгийн глобалчлал гэх мэт нь зах зээлийн эдийн засгийг огцом нэмэгдүүлэх хүчин зүйл болсон:

Зүүн хойд Азид одоо хэрэгтэй зүйл бол глобалчлал ба түүнээс үүдсэн зах зээлийн динамик шинжийг хэрхэх тухай асуудал юм. Энэ бүсийн эдийн засгийн хамтын ажиллагаанд ашигтай шинж байгаа бөгөөд харин ард иргэдийг идэвхитэй хөрөнгө оруулах таатай орчныг бүрдүүлэх, түүнчлэн хоёр талт мөн гурван талт хамтын ажиллагааг хэрхэн бий болгож хэрэгжүүлэх зэргийг бодож үзэх хэрэгтэй.

3.4 Нэмүү өртгийн талаас авч үзсэн улс орнуудын гадаад худалдааны байдал

Зүүн хойд Азийн улс орнуудын эдийн засгийн харилцаа 21-р зуунд огцом нэмэгдсэн. Нэн ялангуяа Зүүн хойд Азийн улсууд нь “Дэлхийн үйлдвэр” болж, үй олон хөрөнгө, дундын материал, түүхий эд материал хил давж байгаа учир худалдааны статистик үзүүлэлтийг улс орнуудын худалдаанаас нэмүү өртөгийг гаргана гэж үзэх боломжгүй байна.

Хэлэлцүүлэг 1

«Чанчунь – Цилинь – Түмэн голын тэргүүлэх бүс» байгуулах болон “Зүүн тэнгисийн эдийн засгийн бүс”-ийг хөгжүүлэх тухай асуудлаарх БНСУ-ын үзэл бодол

Вон Дүн Үг

Солонгосын Дунг-А их сургуулийн Олон улс судлалын тэнхмийн багш

Хятад улс нь «Чанчун-Жилинь-Түмэн голын тэргүүлэх бүс» байгуулах төслийг хэрэгжүүлэх нь БНАСАУ болон БНСУ-ын хооронд эдийн засгийн харилцааг гүнзгийрүүлэх эсэх тухай асуудлаар Солонгос улсын хувьд харилцан ялгаатай үзэл баримтлалууд байдаг. Эдгээрийг ерөнхийд нь “Хятадаас болгоомжлох үзэл”, “Хятадын үүрэг оролцооны тухай үзэл” гэж 2 ангилж болно.

“Хятадаас болгоомжлох үзэл” -. Энэ чиглэлийн үзэл баримтлалд “Хятадын зүүн хойд бүсийн 4 мужийн тухай үзэл”, ”Уусган нэгтгэх үзэл (М&А)”, “Шинэ колонийн үзэл”, “Булаан эзлэх үзэл” зэргийг хамруулж болох бөгөөд, уг үзлээр бол БНХАУ-ын зүгээс авч хэрэгжүүлж буй Зүүн хойд бүсэд чиглэсэн төсөл, үйл ажиллагааны үр дүнд Хойд Солонгосын эдийн засагт Хятадын нөлөөнд орж, энэ нь улмаар Солонгосын хойгт Хятадын засаглал тогтоход хүргэнэ гэж үздэг. Энэ бүх аргумент баримтууд нь хоёр Солонгосын хоорондын харилцааг сайжруулах, БНСУ- БНАСАУ-ын хооронд эдийн засгийн хамтын ажиллагааг идэвхижүүлэх, түүнчлэн БНСУ-АНУ-ын хооронд харилцаа холбоог бэхжүүлэх шаардлагатай гэж үзэхэд хүргэх хүчин зүйлс болдог.

Нөгөөтэйгүүр үүний эсрэг өөр үзэл баримтлал, өөр байр суурь мөн бий. Тухайлбал БНХАУ, БНАСАУ-ын хооронд харилцан солилцоог улам бүр гүнзгийрүүлэх нь Хойд Солонгосын асуудлыг шийдвэрлэхэд эерэг нөлөө үзүүлэх боломжтой гэсэн “Хятадын үүрэг оролцооны тухай үзэл баримтлал” байдаг. Үнэхээр ч Хойд Солонгосын эдийн засгийн Хятадаас хамааралтай байдлыг нэмэгдүүлснээр тус улсын зүгээс үзүүлэх нөлөөг ихэсгэж, улмаар Хятадын тусламжтайгаар Хойд Солонгосын асуудлыг зохицуулж болох юм. Түүнчлэн Хятад улсын хөрөнгө капитал нь Хойд Солонгосд байршиж, хөрөнгө оруулалт хийгдсэний үр нөлөөгөөр Хойд Солонгост зах зээлийн эдийн засгийн тогтолцооны тухай үндсэн ойлголтууд бий болж, улмаар тус улсыг аажим аажмаар өөрчлөлтөнд хүргэхэд нөлөөлөх хүчин зүйлсийн нэг болж болох юм.

БНСУ, БНАСАУ-ын хооронд эдийн засгийн хамтын ажиллагааг идэвхижүүлэх асуудлаар манай улсад гол шүүмжлэгддэг зүйл бол БНСУ-ын “Концепцийн тодорхойгүй байдал” буюу өөрөөр хэлбэл Солонгос улс нь БНХАУ-ын зүгээс Хойд Солонгостой өнөө үед явуулж буй харилцаа хамтын ажиллагааны бодлогын тухайд тун санаачлагагүй ханддаг, үр дүнтэй арга хэмжээ болон өөр альтернатив хувилбар зэргийг төлөвлөж, авч хэрэгжүүлдэггүй гэсэн асуудал байдаг. Сүүлийн үед БНХАУ, БНАСАУ-ын хамтын ажиллагаанд “Их Түмэн бүс”-ийн гүйцэтгэх үүрэг нөлөө ихсэж байгаа нь эерэг болон сөрөг үр дагавруудыг дагуулж байна. Юуны өмнө энэ төсөл нь БНАСАУ болон БНСУ-ын хоорондын ил тод нээлттэй байдлыг бий болгон эдийн засгийн хөгжилд эерэгээр нөлөөлснөөр БНАСАУ-ын хувьд тусламж тусалцаа авах боломжийг хөнгөвчилж өгч байна. БНХАУ-БНАСАУ-ыг холбосон дэд бүтэц байгуулах зорилготой “Чанчун-Жилинь-Түмэн гол тэргүүлэх бүс” төслийн үзэж байгаагаар бол эдийн засгийн хамтын ажиллагааг бэхжүүлэх нөөц бололцоо хязгааргүй их байна гэж үзэж байгаа юм. Иймээс энэхүү төсөл нь БНАСАУ-ын ложистик системийг хөгжүүлэхэд томоохон үүрэг гүйцэтгэж, тус улсад эдийн засгийн шинэчлэл, ил тод нээлттэй байдлыг авчирна хэмээн найдацгаая. Ялангуяа “Их Түмэн” бүсийн ложистик дэд бүтцийг шинэчлэн сайжруулж, энд яригдаж буй эдгээр улс орнуудыг хооронд нь харилцан холбож өгч байгаа Хятад улсын голлох оролцоотойгоор Зүүн тэнгисийн “Ражин” боомтыг ч мөн сэргээн хөгжүүлж болох юм. Тус боомт нь Зүүн тэнгисийн ложистик болон эдийн засгийн гол төв бөгөөд одоогоор зогсонги байдалд байгаа

Хүснэгт 1. 2009 оны худалдааны үзүүлэлтэд үндэслэсэн худалдааны харилцагч орнуудын нэмүү өртгийн хувь

Partner	Total	Canada	Japan	Korea	United States	China	India	Indonesia	Russian Federation	EU27	NAFTA	Eastern Asia	ASEAN	BRICS
Australia	100.0%	1.4%	16.2%	5.1%	10.9%	18.3%	6.4%	2.3%	1.0%	12.9%	13.0%	42.3%	7.4%	28.0%
Japan	100.0%	2.4%	0.0%	4.5%	21.3%	14.0%	1.7%	1.8%	1.8%	19.2%	25.2%	23.3%	8.9%	19.6%
Korea	100.0%	2.1%	7.1%	0.0%	19.4%	14.9%	2.7%	1.4%	2.2%	18.0%	23.3%	23.7%	6.1%	22.0%
China	100.0%	3.0%	8.5%	2.8%	24.0%	0.0%	2.5%	1.1%	2.6%	25.2%	28.8%	14.0%	4.8%	7.4%
Russian Federation	100.0%	1.1%	3.7%	1.6%	10.6%	6.8%	1.9%	0.5%	0.0%	43.0%	12.2%	12.9%	2.5%	10.1%
United States	100.0%	12.6%	6.8%	2.5%	0.0%	6.2%	2.4%	0.9%	1.4%	29.3%	19.6%	17.5%	4.3%	13.3%
India	100.0%	1.4%	2.8%	1.6%	15.6%	6.7%	0.0%	1.1%	1.3%	23.3%	17.6%	12.4%	4.7%	10.8%
Indonesia	100.0%	1.3%	13.9%	4.8%	14.1%	9.7%	5.8%	0.0%	1.0%	16.6%	16.2%	31.1%	10.3%	19.0%
EU27	100.0%	2.9%	4.7%	2.0%	23.3%	7.3%	3.2%	0.9%	5.3%					

(Эх сурвалж) OECD.Stat-ын мэдээнд үндэслэн илтгэгч өөрөө хүснэгтийг гаргасан

Хүснэгт 1 нь Эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгууллага (OECD) 2009 онд худалдааны үзүүлэлтэд үндэслэн гаргасан улс орнуудын худалдааны харилцагч орнуудын нэмүү өртгийн хувийг харуулсан. Голлох улсаар, бүсээр хуваан шаргал өнгө нь 1-р байр, шар өнгөөр 2-р байр, ногоон өнгөөр 3-р байрыг харуулсан. Энэ үзүүлэлтээс харахад Япон, Хятад, Өмнөд Солонгос, Орос зэрэг улсууд Америктай харилцах худалдаанаас ч илүү их нэмүү өртгийг бий болгож байна. Орос улс нь Европын Холбоотой хийх худалдаагаар бусад улсыг бодвол илүү их нэмүү өртөг бий болгож (Орос Германтай худалдаагаар харилцах хувь 7.4 %-ийг эзэлнэ), харин Япон ба Хятад улс Зүүн Азитай худалдаагаар харилцахаас илүүтэйгээр Хойд Америктай худалдааг хийсэн нь мөн лүү их нэмүү өртгийг бий болгосон байна. Японы хувьд Зүүн Азитай хийсэн худалдаа нь 2-рт орох ба түүний дараагаар BRICS-тэй их худалдаа хийсэн байгаа бол харин Хятад улсын гадаад худалдаанд Европын Холбоо 2-рт орж, түүний дараагаар Зүүн Азитай харилцсан худалдаа 3-р байр эзэлж байна.

Худалдааны үнийг дүнгээс харахад Зүүн Азийн улсуудын бүсийн хэмжээний худалдаа Хойд Америкийн худалдааны дүнгээс их ч нэмүү өртөгийн талаар судлахад өөр үр дүн гарч байна. (2009 оны үзүүлэлт тул бодит байдлыг тусгаагүй болно.) Тиймээс үзүүлэлтийн талаар анализ хийхдээ газар дээр нь бодит бөгөөд уялдаатай анализ хийх шаардлагатай гэж хэлмээр байна.

4. Дүгнэлт

Цаашид Зүүн тэнгисийн бүсийн олон улсын хамтын ажиллагааг амжилттай явуулахын тулд өнөөдрийг хүртэл хийгдэж ирсэн олон талт хамтын ажиллагааны оролдлогуудаас сурах зүйл их бий.

TRADP, GTI зэрэг нь Мекуны бүс (Greater Mekong Subregion: GMS)-тэй эн зэрэгцэх хэмжээний эдийн засгийн үр дүнг бүсийн эдийн засагт авчирна гэж итгэхэд бэрх хэдий ч Зүүн хойд Азийн нөхцөл байдалд тааруулан олон улсын хамтын ажиллагааг явуулахад юу чухал болохыг бодогдоход хүргэнэ. Аливаа эдийн засагт зах зээлийн хүчийг орхигдуулахын аргагүй юм. Бүсийн улс орнуудын төр засаг болон орон нутгийн захиргааны хувьд зөвхөн өөрсдийн хүчин чадлын хэмжээнд хамтын ажиллагааг бодож төлөвлөх бус харин эдийн засгийн бодит байдал ба ирээдүйн чиг хандлагатай уялдуулж, хамтын ажиллагааны “Эдийн засгийн ашигтай шинж ба бизнесийн боломж”-ийг бий болгохуйц хэмжээнд урьдчилан харж төлөвлөх нь чухал. Ийм болохоор аливаа төслийг төлөвлөхдөө, компани, хувийн хэвшлийн нүдээр харж, үүнийг хувийн хэвшил хэрхэн авч явах гэдэг үүднээс бодон эдийн засгийн үр ашгийг нь тооцохыг хичээхийн зэрэгцээ энэ үйл ажиллагаанд хувийн хэвшлийг оролцуулах боломжийг бүрдүүлэх хэрэгтэй.

Мөн орон нутгийн захиргааны тухайд, бүс нутгийн эдийн засгийг идэвхжүүлэхийн тулд хилийн шалган нэвтрүүлэх болон гааль, зам тээврийн бодлого зэргийг төр засгаас зохицуулж өгөх шаардлагатай байдаг бөгөөд энэ нөхцлийг сайжруулахын тулд зөвхөн босоо чиглэлийн харилцаа төдийгүй олон улс, дотоодын хэвтээ чиглэлийн харилцаатай байх нь их ашигтай бөгөөд чухал.

NEAR Холбоо бол Зүүн тэнгисийн эргийн бүс хийгээд Зүүн хойд Азид орон нутгийн захиргаад хоорондын холбоо харилцааг бэхжүүлж, тэдний хамтын ажиллагаагаар дамжуулан төр засгийн үйл ажиллагааг идэвхжүүлэхэд чухал үүрэг гүйцэтгэх болно гэдэгт бат итгэлтэй байна.

билээ. Үүний дараагаар хил дамнасан чөлөөт худалдааны бүс байгуулагдаж, улмаар энэ нь Зүүн тэнгисийн бүс нутгийн эдийн засгийн бүсийг байгуулахад эерэгээр нөлөөлнө гэж найдаж болохоор байна.

Гэвч Зүүн тэнгисийн бүс нутгийг Транс-Солонгосын авто зам болон Ражин усан боомтод түшиглэн Еврази тивтэй холбох гэсэн удаан хугацааны төлөвлөгөө, Зүүн Хойд Азийн эдийн засгийн нэгдэл үүсгэх гэсэн Солонгосын санаачлага, Өмнөд, Хойд Солонгосын хооронд эдийн засгийн нэгдлийг байгуулах зорилгоор явуулж буй БНХАУ, БНСУ-ын эдийн засгийн хамтын ажиллагаанд зориулан зээллэгээр зарцуулж буй хөрөнгө мөнгөний хэмжээ зэрэг нь яваандаа БНАСАУ дахь үндсэн авто зам болон гол чухал цэгүүдийг Хятал болон Оросын хяналтанд оруулах гэх зэрэг сөрөг үр дагаваруудад хүргэж болох юм.

Расон мужийн хөгжилтэй холбоотойгоор, мөн Хятад улс төслийг удирдаж байгаа зэргээс шалтгаалан “Чанчун-Жилин-Түмэн гол” төсөлд БНСУ оролцохгүй байлаа гэж бодсон ч гэлээ, Зүүн Хойд Азийг эдийн засгийн хувьд нэгтгэхэд чиглэсэн суурь баазыг шинээр бий болгох замаар бүс нутгийн хамтын ажиллагааг идэвхижүүлэхийг эрмэлзэж буй тус улсын төлөвлөгөөтэй дээрх төслийн зорилго зайлшгүй давхцан нийлж байгаа юм. Түүнээс гадна Хятад улс удирдан ажиллах тохиолдолд Ражин боомт нь Зүүн тэнгисийн бүс нутаг дахь ложистикийн гол чухал төв гэсэн статусаа алдах, ингэснээр Солонгосын Хойгийг эдийн засгийн хувьд нэгдэхэд саад учруулж, улмаар ирээдүйд БНСУ болон БНАСАУ-ын эдийн засгийн хамтын ажиллагааны эрчийг бууруулж болох юм. Энэ бүхэн нь эцсийн дүндээ 2 солонгосыг нэгдэхэд саад тотгор болно.

Иймээс БНСУ нь БНХАУ, ОХУ-тай бодит хамтын ажиллагаагаа бэхжүүлэхийн зэрэгцээ нэн тэргүүнд БНАСАУ-тай харилцаагаа хэвийн болгож, эдийн засгийн хамтын ажиллагаагаа сэргээн тогтоох нь чухал байна. БНСУ, БНАСАУ-ын хоорондын харилцаа, хамтын ажиллагаа алдагдсан байгаа өнөөгийн энэ нөхцөлд манай улс нь “Их Түмэн бүс”-ийг хөгжүүлэх хил дамнасан хамтын ажиллагааны төсөлд дам байдлаар оролцох арга замыг олох хэрэгтэй болж байна. Энэ нь Хойд Солонгост дан ганц Хятад улсын нөлөө тогтохоос сэргийлэхийн зэрэгцээ Хойд Солонгосын зах зээлд шууд бус хэлбэрээр оролцох боломжийг БНСУ-д олгох юм. Түүнчлэн шинэ Хятадын зах зээлд солонгосын компаниуд өөрсдийн байр суурь эзэлж байгааг мөн ашиглах хэрэгтэй.

Дунд болон удаан хугацаанд геополитикийн өөрчлөлт хийх боломжийг бүрдүүлэхийн тулд Монгол, Орос, Япон, АНУ гэх мэт улсуудтай хамтран, хоёр, гурав болон түүнээс дээш олон талуудын оролцоотойгоор хил дамнасан хамтын ажиллагааны бүтцийг аажмаар өөрчилж, Зүүн Тэнгисийн эдийн засгийн бүс, Зүүн Хойд Азийн орнуудын эдийн засгийн нэгдэлд хүчний тэнцвэрт байдлыг хангах арга замыг олох хэрэгтэй юм.

Олон суурьт харилцааны бүтцэд шилжих гэдэг нь, ялангуяа БНАСАУ, БНХАУ, ОХУ-ын хил орчмын муж нутгуудын хил дамнасан хамтын ажиллагаа явуулах гэдэг нь үнэн хэрэг дээрээ тус бүс нутгийн ложистик дэд бүтцийг хөгжүүлэх процесс болохоор манай улс эдгээр төслүүдийг яах аргагүй дэмжиж оролцох ёстой юм. Учир юу вэ гэхээр ложистик дэд бүтцийн тусламжтайгаар улс гүрнүүдийн хамтын ажиллагаа, харилцан солилцоо хөгжиж, улмаар хамтдаа оршин тогтнож хамтдаа хөгжих гол түлхэц болдог билээ. Мөн төсөлд оролцогч улс орнуудын хувьд дотоодын бүтээн байгуулалт болон өөрсдийн илт давамгайллаа эрс багасгахаас өөр замгүй байдалд хүргэдэгт энэхүү хамтарсан төслийн нэг ач холбогдол, үр дүн нь оршиж байгаа юм.

Хэрвээ хоёр Солонгосын эдийн засгийг нэгтгэх замаар Солонгосын Хойгийг нэгдлийг хүсэж байгаа л бол манай орны Засгийн газар, орон нутгийн удирдлагууд, компаниуд “Ражин” боомт, (тус боомт нь Евроази тивтэй холбогдох хамгийн гол чухал объект болох магадлалтай) “Их Түмэн бүс” гэх мэт эдгээр төслүүдийг хэрэгжүүлэхэд Хятадын зүүн хойд 3 муж болон Оросын Алс Дорнодтой хамтран идэвхитэй оролцох зайлшгүй шаардлагатай юм.

Одоогийн байдлаар БНАСАУ-БНХАУ, БНАСАУ-ОХУ гэсэн 2 талт харилцааг БНСУ-БНАСАУ-БНХАУ юм уу БНСУ-БНАСАУ-ОХУ, БНСУ-БНАСАУ-БНХАУ-ОХУ гэсэн олон талт харилцаа болгон өргөжүүлэх боломжийг хайж олох нь чухал байна.

Хэлэлцүүлэг 2

“Зүүн тэнгисийн бүсийн хамтын ажиллагааны талаар”

Ж. Баттөр

МУИС-ын Олон улсын харилцааны сургуулийн багш

Намайг энэ хэлэлцүүлгийг бэлдэж байх хооронд зөвхөн Монгол болон Зүүн Хойд Азийн бүс нутгийн улс орнуудын хооронд хэд хэдэн хамтын ажиллагааны уулзалт гэрээ хэлэлцээр байгуулагдав. Юуны түрүүнд Монгол улс Хойд Солонгост газрын тос нэрэх үйлдвэр барихаар идэвхитэй хөөцөлдөж, энэ талаар Монгол улсын Ерөнхийлөгчийн тусгай элч Хойд Солонгост очиж энэ асуудлаар холбогдох албаны хүмүүстэй уулзалт хийсэн. Мөн Улаанбаатар хотноо Зүүн хойд Азийн мужийн захирагч нарын уулзалт болсон бөгөөд одоо Зүүн хойд Азийн зураачдын хамтарсан үзэсгэлэн гарч байна.

Монгол улсын ерөнхийлөгч Ц. Элбэгдорж 2014 оны 7-р сарын 22-23-нд Япон улсад айлчилж хоёр эдийн засаг, биенесийн хамтын ажиллагааг шинэ шатанд гаргахаар тохиролцлоо. Яагаад эдгээр жишээг дурдаад байна гэхээр өнөөдөр Зүүн хойд Азийн улс орон, мужууд, иргэдийн харилцаа, уулзалт, хамтын ажиллагаа урьд өмнөхөөс улам бүр идэвхижиж байна, үүнд бодлого боловсруулагчид, судлаачид, шийдвэр гаргагчид илүү их анхаарлаа хандуулах хэрэгтэй боллоо гэдгийг хэлэх гэсэн юм.

Хэлэлцүүлгийн тухайд, миний ойлгож буйгаар Японы эрдэмтэн MIMURA Mitsuhiro хэдийгээр нэлээд товчхон бичсэн ч гэсэн, Зүүн хойд Азийн хамтын ажиллагаанд нүдэнд үзэгдэж, гарт баригдахуйц хамтын ажиллагаа явуулах, тэр нь давуу талаа харуулах хэрэгтэй байгааг тэмдэглэжээ.

Юуны түрүүнд судлаачийн үзэл бодолтой 100 хувь санал нэгтэй буйгаа илэрхийлье. Аливаа улс орны хамтын ажиллагаа төдийгүй, хоёр хүний хооронд ч ямарваа байдлаар хамтран ажиллах болвол заавал харилцан итгэлцэл хэрэгтэй байдаг агаад, “Энэ хүнтэй ажиллах нь надад ашигтай, хэрэгтэй” гэсэн энгийн үнэн, энгийн ойлголт шаардлагатай байдаг. Түүнчлэн уг хамтран ажиллах гэж буй хүнийхээ талаарх нүдэнд харагдахуйц үйл ажиллагааг харах хэрэгтэй болдог.

Нэгэнт судлаач маань японы эрдэмтэн тул би Монгол-Японы харилцаан дээр төвлөрөн ярья. Энэ нь нэгд, Монгол улс болон ЗХА-ийн бүх орны хамтын ажиллагааны талаар ярихаас илүү цаг хэмнэнэ, хоёрт, ЗХА дахь эерэг, сөрөг олон асуудал манай хоёр орны хооронд байсан, тэдгээр үл итгэлцэл, дайсгалцлыг хэрхэн даван туулж, эдүгээ “Стратегийн Түншлэлийн хэлэлцээр” байгуулж, улмаар энэ удаагийн Монгол улсын Ерөнхийлөгчийн уулзалтаар Чөлөөт худалдааны Хэлэлцээр байгуулахаар тохиролцож чадсан нь ЗХА-ийн бусад улсуудад сайны жишээ болж, зөв мессэж болно гэж үзэж байгаа юм.

Монгол-Японы харилцаа төдийлөн дардан байгаагүй юм. Тэр бүү хэл, Монголчууд олон жил Японд дургүй, үл итгэсэн байдлаар хандаж ирсэн. Үүний үндэс гарвал нь бүр 1930-аад оноос эхлэлтэй юм. Энэ нь “Лхүмбийн хэрэг” гэдэг нэрээр нийгмийг цочроосон, зохиомол хэргээр маш олон хүнийг Японы тагнуул байсан гэж ялласан байдаг. Энэ нь нийгэмд айдас бий болгох, олон хүнийг дайсан бидний дунд, хаа сайгүй байна гэсэн хардлага сэрдлэг төрүүлэхийн тулд тухайн үеийн коммунист засаглалаас зохион

байгуулсан үйлдэл байсан билээ. Мөн Халхын голын дайн буюу Номонханы цэргийн мөргөлдөөн, 1945 оны Чөлөөлөх дайнаар Монголын арми Японы Квантуны армитай дайтсан зэрэг нь Монголын олон нийтэд Япончуудад үл итгэх, дургүйцэх үзэл хандлагыг бий болгосон юм. Ийм байдалтай явж ирсэн явц 1990-ээд оноос хойш эрс өөрчлөгдсөн.

1990 –ээд онд Монгол улсад коммунист тогтолцоо нуран унаж, үүнийг дагалдаад эдийн засаг эрс муудсан. Зүйрлэвэл өнөөгийн Хойд Солонгосын байдлаас ч дор байсан гэж хэлж болно.

Тэр үед Монголын удирдагчид Ардчиллын замыг тууштай сонгосон агаад нээлттэй гадаад бодлого явуулж эхэлсэн билээ. Мөн газар нутгаа “Цөмийн зэвсэггүй бүс” болгосноо зарлаж, цөмийн зэвсэг байрлуулахгүй, тээвэрлэхгүй, туршихгүй гэдгээ НҮБ-ийн Аюулгүй Зөвлөлөөр баталгаажуулсан юм. Эдгээр нь гадаад улс орнууд, түүний дотор ЗХА-ийн орнуудын тусламж ихээр орж ирэх үүдийг нээсэн юм. Энэ явцад урд нь дайсан явсан Япон улстай боловсрол, хөдөөд аж ахуй, банк санхүү, эрүүл мэнд, гадаад худалдаа гээд олон салбарт амжилттай хамтран ажиллах болсон. Энэ явцад Япон улстай хамтын ажиллагааг өргөжүүлэхэд хамгийн том түлхэц бол хоосон гоё яриа бус, бодитой, нүдэнд үзэгдэхүйц Монголчуудад ашигтай бүтээн байгуулалтууд байсныг дурдвал зохино. Тухайлбал, Улаанбаатар хотыг дундуур нь баруунаас зүүн тийш холбосон хурдны зам болох “Нарны зам”, өмнө болон хойд хэсгийг холбосон “Нарны гүүр” гэх мэт.

Наад захын жишээг дурдахад, Монголын нийгэм эдийн засгийн шилжилтийн үед хүнд байдалд ороод байсан боловсрол, эрүүл мэндийн салбарыг өөд нь татахын тулд Японы талаас 280 орчим сургууль, өрхийн эмнэлэг шинээр барих болон урьд нь байсан барилгуудыг өргөтгөсөн байдаг. Эдгээр жишээ нь жирийн иргэдийн дунд ихэд үнэлэгдэж Японтой хамтран ажиллахыг иргэд дэмжих болсон нь ойлгомжтой. Тийнхүү 10 хүрэхгүй жилийн дотор дайсаннан үздэг, бие биенээ үл итгэдэг байсан хоёр орон хамтран ажиллагч түнш орнууд болсон төдийгүй одоо итгэлцэл, хамтын ажиллагааны дээд түвшин гэж хэлж болох “Чөлөөт худалдааны хэлэлцээр” хийх түвшинд хүрлээ.

Чөлөөт худалдааны хэлэлцээр нь тийм амархан ажил бус. Наад зах нь Монголын талаас л гэхэд 80 гаруй хүний бүрэлдэхүүнтэй баг хоёр жилийн турш хэлэлцээрийн өмнөх шатанд ажилласан нөр их хөдөлмөр байсны дээр Монголын багийнханд ч том сургууль болсон байна. Нийт 16 бүлэг 10000 гаруй хуудас бүхий хэлэлцээрийн төсөл бэлэн болоод байна. Одоо хоёр орны Засгийн газрын тэргүүн нар уг хэлэлцээрийг үзэглэж, улмаар хоёр улсын хууль тогтоох байгууллага соёрхон батлах учиртай. Хоёр тал ирэх оны хагас гэхэд хэлэлцээрийг соёрхон батлуулахаар ажиллаж байна. Маш товчхондоо хэлбэл, Японоос машин техник, технологийн бараа, бүтээгдэхүүн орж ирвэл Монголын тал импортын татвараас чөлөөлөх агаад Монголын мах махан бүтээгдэхүүн, гурил, чацаргана гэх мэт хөдөөд аж ахуйн бараа бүтээгдэхүүнийг Япон улс татваргүй оруулна. Мөн визний нөхцөлийг эрс хөнгөвчилж, бизнес эрхлэгчид нэг жилийн виз олгох зэрэг заалтууд байна. Бас нэг том боломж нь Монгол орны байгалийн баялагийг Японы технологи, хөрөнгө оруулалтаар ашиглахад аль аль талаасаа дэмжлэг үзүүлэх заалт орж байна.

Өнөөдөр ЗХА-ийн улс орнууд 2 сонголтын өмнө ирээд байна. Нэг нь хамтран ажиллах замаар хөгжих, нөгөө нь хуваалцан талцах. Аливаа хоёр орны харилцаанд гэрэл гэгээтэй зүйл байхаас гадна, сүүдэртэй бараан цаг үе байдаг. Хэдийгээр далайд гарцгүй, эрс тэс цаг ууртай, дэлхийн хамгийн хүйтэн нийслэлтэй ч Монголчууд бид үргэлж гэрэл гэгээтэй ирээдүйд итгэн найдан амьдардаг. Тиймээс ч эхний сонголтыг хийдэг болов уу.

III-р хэсэг

Уур амьсгалын өөрчлөлт ба Зүүн хойд Азийн үйл ажиллагаа

Илтгэгчид

Уур амьсгалын өөрчлөлтийн аюул ба түүний эсрэг үйл ажиллагаа

Пак Хуан Иль- Самсунг эдийн засгийн судалгааны институтийн ахлах судлаач

Хятад, Орос, Солонгосын “Алтан гурвалжин” байгаль орчны хамтын ажиллагаа

Бернхард Зелигер- “Ханс Зайдель” сангийн Солонгос дахь төлөөлөгчийн газрын төлөөлөгч

Хэлэлцүүлэг

Уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг Зүүн Хойд Азийн орнуудын

хамтын ажиллагаа: Ололт болон бэрхшээлүүд

Чэн Ин Зы – БНХАУ-ын Жилинь Их сургуулийн Зүүн Хойд Ази судлалын институтын профессор

Олон улсын хамтын ажиллагаагаар уур амьсгалын өөрчлөлтын эсрэг тэмцэх нь

Окимура Тадаши - Япон улс, Шиманэ их сургуулийн, Улс төрийн факультетийн профессор

“NEAR-2014” олон улсын форумаар хэлэлцсэн асуудлуудаар ОХУ-ын байр суурь

Тулохонов Арнольд Крилович, ОХУ-ын ШУ-ны Академийн сурвалжлагч гишүүн, ОХУ-ын Их хурлын Дээд Танхимын Холбооны зөвлөлийн гишүүн

Илтгэл 1

Уур амьсгалын өөрчлөлтийн аюул ба түүний эсрэг үйл ажиллагаа

Пак Хуан Иль
Самсунг эдийн засгийн
судалгааны институтын ахлах судлаач

2000 оны дунд үеэс хойш дэлхий даяар хэт их халуун болох, ширүүн бороо орох, ган гачиг зэрэг томхон хэмжээний байгалийн сонин үзэгдэл давтагдах болж үүнээс үүдэн хүн, эд хөрөнгийн хохирол гарах нь ихэсч байна. Агаарын температур, хур тунадасны гэнэтийн өөрчлөлт бүхий уур амьсгалийн өөрчлөлт гарах нь ихэссэн нь анхаарал татах болсон. Агаарын температур, хур тунадас мэтийн хүчин зүйл нь тусгай онцлох хугацааны туршид өөрчлөлтийн хувь нь нэмэгдэхэд уур амьсгалын өөрчлөлтийн шинж ихэссэн гэж хэлдэг. Өнөөг хүртэл дэлхийн дундаж температур нэмэгдэж буйгаас дэлхийн дулааралд голлон анхаарч байсан бол сүүлийн үед уур амьсгалын ер бусын үзэгдлүүд давтагдаж гарах болсноор уур амьсгалын өөрчлөлтөнд анхаарлаа хандуулах болсон.

Уур амьсгалын өөрчлөлт нь байгалийн хүчин зүйл, хүний үйл ажиллагааны нөлөөгөөр үүдэн уур амьсгал нэгэн байдлаар өөрчлөгдөх байдлыг хэлнэ. Уур амьсгалын удаан хугацааны өөрчлөлт, чиг хандлагыг заахад ерөнхийдөө арваас дээш жилийн хугацаагаар тодорхойлдог. Уур амьсгалын өөрчлөлт нь уур амьсгалын хүчин зүйлс удаан хугацааны дунджаас дээш байх хэмжээг илэрхийлэх ба дунджаас өндөр юмуу доогуур байх нь давтагдан уур амьсгалын өөрчлөлтийн шинжийг бүрэлдүүлдэг. Агаарын температур, хур тунадас зэрэг уур амьсгалын хүчин зүйлийн дундаж урт хугацааны өсөлт мөн бууралт нь уур амьсгалын өөрчлөлтийг илэрхийлэх ба тархалт нэмэгдэх байдал нь уур амьсгалын хувиралт ихэссэнийг илэрхийлнэ.

Уур амьсгалын өөрчлөлтийн онцлогийг мэдэхийн тулд Сөүл, Гонконг, Токио зэрэг Зүүн хойд Азийн 3 хотод температур, хур тунадасны өөрчлөлтийг ажиглан судалсан. 2005 оноос 2012 он хүртэл 8 жилийн хугацаанд жилийн тундаж температурыг олон жилийн өмнөх буюу 1971 оноос 2000 он хүртэл 30 жилийн дундажтай харьцуулсан. Сүүлийн 8 жилийн хугацаанд Сөүлийн өдрийн дундаж температур 12.6 хэм байгаа нь өнгөрсөн жилүүдийн дундаж болох 12.2 хэмээс 0.4 хэмээр өссөн. Токиод сүүлийн 8 жилийн дундаж температур 16.5 хэм байгаа нь өнгөрсөн жилүүдийн дундаж 15.9 хэмээс 0.6 хэмээр өссөн байна.

Бүгчим халуун байдаг Гонконд 0.1 хэм өсөлттэй гарсан. Ийнхүү сүүлийн жилүүдэд жилийн дундаж температур өмнөх үеийнхээс улам нэмэгдэх хандлагатай байна. Жилийн дундаж хур тунадас ч ялгаагүй ихэссэн. Сүүлийн 8 жилд өдрийн дундаж хур тунадас Сөүлд өнгөрсөн жилүүдийг бодвол 22.4мл нэмэгдэж, Токиод 12.5 мл-ээр ихэссэн. Харин Гонконгд өнгөрсөн жилүүдээс 7.4мл-ээр багассан.

Голлох хотуудын өнгөрсөн жилүүдийн дундаж харьцуулалт (Хэмжих нэгж: C°, mm)

Хот	Ангилал	2005~2012 он (a)	Олон жил (1971-2000 он)(b)	(a)-(b)
Сөүл	Дундаж температур	12.6	12.2	0.4
	Хур тунадас	134.4	112.0	22.4
Токио	Дундаж температур	16.5	15.9	0.6
	Хур тунадас	134.8	122.3	12.5
Гонконг	Дундаж температур	23.2	23.1	0.1
	Хур тунадас	191.2	198.6	-7.4

Цаг уурын өөрчлөлт давтагдан гарах болсон 2011~2012 оны өдрийн дундаж температурыг олон жилийн үзүүлэлттэй харьцуулж үзэхэд дээрх 3 хотод зуны цагт температур олон жилийнхээс нэмэгдсэн байсан. Өөрөөр хэлбэл улам халуун болсон. 2012 онд Сөүл хотод зуны температур олон жилийнхээс 1.4 хэмээр их байсаан бөгөөд Токиод 2011, 2012 онд 1 хэм өндөр байсан. Гонконгд 0.4 хэм тус нэмэгдсэн бол өвлийн өдрийн дундаж температур олон жилийнхээс буурсан. Өөрөөр хэлбэл өвөл нь улам хүйтэрч байна. Сөүлийн өвлийн өдрийн дундаж температур 2011 оны олон жилийн дундажаас 1 хэм, 2012 оныхоос 2 хэмээр багассан. Токиод мөн онуудад 0.9, 0.5 хэмээр тус тус буурсан.

Энэ мэт байдал нь уур амьсгалын өөрчлөлт, хувиралтын ялгааг тод томруун харуулж байна. Өнгөрсөн 8 жилийн хугацаанд өдрийн дундаж температур олон жилийн дундажаас бүгд нэмэгдсэн байгаа нь уур амьсгалын өөрчлөлтийг илтгэж байна. Гэхдээ зун, өвлийг салгаж авч үзэхэд зун нь улам халуун, өвөл нь улам хүйтэрч байна. Иймэрхүү үзэгдэлээс харахад уур амьсгалын өөрчлөлт ихэсч байна.

Голлох хотуудын олон жилийнхтэй харьцуулсан дундаж температурын салт 2011, 2012 он

Үзүүлэлт	Сөүл		Токио		Гонконг	
Олон жилийн өмнөхтэй харьцуулахад	2011	2012	2011	2012	2011	2012
1 сарын дундаж температур	-4.7	-0.3	-0.7	-1.0	-2.9	-1.4
2 сарын дундаж температур	1.5	-1.7	0.9	-0.7	-0.5	-0.8
6 сарын дундаж температур	0.1	2.2	1.0	-0.4	0.4	0.0
7 сарын дундаж температур	-0.3	0.5	1.9	1.0	-0.2	0.1
8 сарын дундаж температур	0.4	1.7	0.4	2.0	0.8	1.1
12 сарын дундаж температур	-1.1	-4.3	-0.9	-1.1	-1.2	0.0
Зуны дундаж температур	0.0	1.4	1.1	0.8	0.4	0.4
Өвлийн дундаж температур	-1.0	-2.0	-0.9	-0.5	-1.1	1.2

Уур амьсгалын өөрчлөлт ихсэх нь нийгэмд төрөл бүрийн хохирол үзүүлдэг. Иймд уур амьсгалын өөрчлөлтийн аюул нэмэгдэж түгэх явц ба нөлөөллийг урьдаас мэдэж үүний дагуу арга хэмжээ авах арга замыг боловсруулах хэрэгтэй. Уур амьсгалын өөрчлөлтийн аюул нь олон янзын замаар дамжин хувь хүн болон нийгмийн амьдралын хэв маяг, компаний үйл ажиллагаа, улсын аюулыг хянах тогтолцоо зэргийг өөрчилдөг. Тэр тусмаа дэлхийн дулаарлаас гадна уур амьсгалын хувирал өөрчлөлт нэмэгдсэнээр удаан хугацааны аюул гэж тооцож байсан уур амьсгалын өөрчлөлт нь одоо бодит аюул дагуулж байна. Уур амьсгалын өөрчлөлт нэмэгдэж байгаа нь эрүүл мэнд, хувь хүн болон нийгмийн амьдралын хэв маяг, эрчим хүч зарцуулалт, хоол хүнс үйлдвэрлэл, төр засгийн санхүүгийн ажиллагаа зэрэг олон салбарт ихээхэн хохирол учруулдаг.

Тэр дундаас аж үйлдвэрийн салбарт хамгийн ихээр нөлөөлөх ба газар тариалан, эрчим хүч, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ зэрэг аж үйлдвэрийн бүхий л салбарт уур амьсгалын өөрчлөлтийн шинжтэй үйлдвэрлэл, худалдаа, хөрөнгө оруулалт зэрэг компанийн өдөр тутмын менежментийн үйл ажиллагаанд дам болон дам бусаар аюул учруулж байдаг. Уур амьсгалын өөрчлөлт хүрээгээ тэлэхэд эрчим хүчний эрэлт нийлүүлэлтэд хүндрэл үүсч, түүхий эд материал болон тээвэрлэлтийн өртөг нэмэгдэх зэргээр компанийн зардал нэмэгдэх болно. Бизнесийн эрсдэлээс гадна байгаль орчныг бохирдуулахгүй байх, нийгмийн орчныг сайжруулах гэх мэтээр нийгмийн хариуцлага ч мөн нэмэгдэж байна. Уур амьсгалын өөрчлөлт нь эрүүл мэнд, амьдралын хэв маяг, эрчим хүч зарцуулалт, хүнс үйлдвэрлэл, төр засгийн санхүүгийн үйл ажиллагаа хэмээх 5 салбарт дараах маягаар аюул учруулна.

1. Эрүүл мэндийн салбар : Хувь хүн болон нийгмийн эрүүл мэндэд олон талаар хохирол гарч байна. Хэт

их халах, үер, ган зэрэг цаг уурын эрс хувиралт үзэгдэл нь шууд хүний амь нас, бие сэтгэлд нөлөөлж байна. Халдварт өвчин тархалтын ихсэх, харшил үүсгэгч бодис олшрох, хоол хүнсний аюулгүй байдал, доголдлоос үүдсэн гэдэсний өвчин, маллари зэрэг өвчин гарч байна. Сэтгэл санаанд ч мөн нөлөөлөх ба шинээр гарч буй өвчин болон халдварт өвчиний тархалтын хурд нэмэгдэх, байгалийн гамшгаас үүдэлтэй нас барагсдын тоо, эмчилгээний зардал нэмэгдэх зэрэг нь аюул дагуулах гол хүчин зүйл юм.

Уур амьсгалын өөрчлөлт болон дэлхийн дулаарлаас үүдэн шинээр гарч буй өвчин нь нийгмийн эмх замбараагүй байдлыг бий болгож, эдийн засгийн хохирол амсуулж байна. Ялангуяа халдварт өвчин хурдацтай тэлж зарим эм тарианд дасан зохицох шинж хүртэл илэрч таслан зогсоох аргагүй байдалд хүрч байна. Дэлхийн улс орнууд урьдчилан анхааруулах үйл ажиллагаа явуулах, халдварт өвчний тухай мэдээллийн сүлжээ байгуулах, ойлголт мэдээлэл өгөх болон ухуулан таниулах тогтолцоог бэхжүүлэх зэрэг олон улсын гамшиг өвчинтэй тэмцэх нэгдсэн системийг ажиллуулж байна.

Америкийн өвчнөөс сэргийлэх төв “Дэлхийн өвчний цагдаагийн үүрэг” гүйцэтгэж буй бөгөөд судалгаа хийх, вакцин түгээх, өвчний тухай урьдчилан анхааруулах зэргээр халдварт өвчний тархалтыг багасгаж байна. Уур амьсгалын эрс өөрчлөлт нь хүний сэтгэл санаа уруудах, эрүүл мэнд муудахад хүргэж үүнийг дагаад сэтгэл санааны тогтворгүй байдлаас үүдэлтэй амьдрах хүсэл буурах шалтгаан болж байна. Уур амьсгалын ер бусын үзэгдлийг дагасан өвчин үүсгэгчийн тэлэлт, хур тунадасны хувиралтаас болж шумуулын үүлдэр өөрчлөгдөх зэргээр шинэ өвчин гарах магадлал ихэсч байна.

2. Амьдралын хэв маяг : Хувь хүний амьдрал төдийгүй нийгмийн амьдралд хохирол учруулна. Их хүйтрэх, хэт их халах нь ая тухгүй байдлыг үүсгэх ба хүйтэнд тэсвэртэй болон халууны эсрэг хөргөх, сэрүүцүүлэх зориулалттай бараа бүтээгдэхүүн худалдан авах нь ихэсч, төсөөлж байгаагүй нэмэлт зардал гардаг. Гадуур чөлөөт цагаа өнгөрөөх нь багасч ялангуяа барилга, тээвэрлэлт, цанын бааз, далайн эрэгт амрах зэрэг үйл ажиллагаанд саад учруулдаг. Салют наадам, мөсний наадам зэрэг улирлын шинжтэй байгалийн нөөц баялагт тулгуурласан төрөл бүрийн арга хэмжээ зохиогдох нь багасч ингэснээр тухайн нутгийн эдийн засагт нөлөөлдөг. Мөн үер, уул нуралт зэрэг гамшиг гарах нь давтагдаж оршин суух газрын аюулгүй байдалд аюул заналхийлж эд материалын хохирол амсах нь ихэсдэг.

3. Эрчим хүч зарцуулалт : Уур амьсгалын өөрчлөлт ихсэх нь эрчим хүч зарцуулалт тэр тусмаа цахилгааны зарцуулалтыг ихэсгэж, цахилгааны үнэ нэмэгдэхэд хүргэдэг. Зун өвлийн улиралд халаалт мөн сэнс, агааржуулагчийн зардал ихэссэнээр жилийн турш цахилгааны эрэлт ихсэх ба цахилгааны хэрэглээний дээд хязгаар улам ихэсч байна. Цахилгааны эрэлт хэрэглээг урьдчилан таамаглах аргагүй болж цахилгаан станц цахилгааны тогтвортой түгээх төлөвлөгөөг боловсруулахад хүндрэл гарах болно. Мөн үйлдвэрлэлийн зардал нэмэгдэх нэг хүчин зүйл болох ба цахилгааны эрэлт, нийлүүлэлтийн тогтворгүй байдал ихэсч ердийн өдөр тутмын амьдрал, ажилд ч таагүй байдал үүсгэнэ.

4. Хүнс үйлдвэрлэл : Өмнөд Солонгос цаг агаарын өөрчлөлтөд эмзэг мэдрэмтгий ногоо, жимс тариалалтын эзлэх хувь болон үр тарианы импортын эзлэх хувь өндөр учраас уур амьсгалын өөрчлөлт ихсэх нь Солонгосын хүнсний тогтвортой нийлүүлэлтэд бэрхшээл учруулж байна. Температур, хур тундасны өөрчлөлтөөс шалтгаалан цагаан будаа тариалалт, жимс ногоо тариалалтын үйлдвэрлэлийн бүтээмжид их өөрчлөлт гарч байна. Америк, Орос зэрэг үр тариа үйлдвэрлэгч орнуудад удаа дараагийн ган гачиг болсноос олон улсад үр тарианы үнэ нэмэгдэж, энэ нь бусад хүнсний үнэ өсөх болон хүнсний зарцуулалтад нөлөөлж байна. 2000 оны дунд үеэс хойш гэхэд л 2007, 2010, 2012 онуудад Орос, Америк зэрэг орнуудад 3 удаагийн хүнсний хямрал гарсан ба үр тарианы үнийн өсөлт нь бордоо тэжээл, мах, хүнсний бүтээгдэхүүний үнийг нэмэгдүүлэн, газар тариалангийн инфляцийг үүсгэдэг.

5. Төр засаг : Гамшгаас үүдэн хүн, эд материалын хохирол ихэсч барааны үнэ, эмчилгээний зардал гаргах зэргээр төр засгийн үүрэг нэмэгдэж байна. Уур амьсгалын өөрчлөлт ихэссэнээр гамшиг гарах аюул ихэсч, үүнийг дагаад төр засгаас хүн хүч, төсөв зэрэг улсын онцгой байдал, аюул ослыг шийдвэрлэхэд гарах зардал нэмэгдэж байна. Барилга байгууламж, боомт, зам тээвэр зэрэг аж үйлдвэрийн дэд бүтцийн хохирол ихсэх тусам түүнийг сэргээн босгох болон сэргийлэх зардал ихэсч, ингэснээр санхүүгийн хүндрэл үүсэн эдийн засгийн өсөлтөд сөргөөр нөлөөлнө. Улс орны төр засгийн газрууд гамшгийн эсрэг үр дүнтэй тэмцэхийн тулд хүчин чадлаа бэхжүүлж, олон нийтийн дунд байгууламж байгуулж байна. Английн Засгийн газар нь уур амьсгалын өөрчлөлтийн аюул нэмэгдэж байгаатай холбогдуулан 2008 онд Эрчим хүч уур амьсгалын өөрчлөлтийн яамыг (DECC: Department of Energy and Climate Change) шинээр байгуулсан.

Уурамьсгалын өөрчлөлтийн нөлөөлөл

Area	Гол аюул
Эрүүл мэнд	Сэтгэл санаанд нөлөөлөх (гуниглах, бухимдах)
	Шинэ өвчин гарах, халдварт өвчний тархалт хурдацтай нэмэгдэх (шувууны ханиад, шүлхий, SARS, халдварт өвчин)
	Байгалийн гамшгаас үүдэн амь насаа алдах тохиолдол ихсэх (уул хад нурах, үер)
Амьдралын хэв маяг	Урьдчилан таамаглаж байгаагүй зардлууд нэмэгдэх (Өвөл, зуны үед хэрэглэх халаалт, хөргөлтийн бүтээгдэхүүн, орон сууцтай холбогдох зардлууд)
	Гадуур чөлөөт цаг өнгөрөөх, амрах, аялал жуулчлалын салбарт нөлөөлөх (Барилга, ачаа бараа тээвэрлэлт, цана, далайн эрэгт амрах зэрэг)
	Оршин сууж буй газарт аюул учруулах, эд материалын хохирол ихсэх
	Улирлын онцлогтой баяр наадам, арга хэмжээ багасах (Сакура цэцгийн баяр, Мөсний баяр гм)
Эрчим хүч зарцуулалт	Цахилгааны ачаалал нэмэгдэх
	Цахилгааны үнэ нэмэгдэх
	Түгээлтийн хүртээмжгүй байдлаас үүдэн компанийн үйлдвэрлэл багасна
	Цахилгаан түгээлтийн хүртээмжгүй байдал нь хувь хүний амьдралд тав тухгүй байдлыг үүсгэнэ
Хүнс үйлдвэрлэл	Хүнсний бүтээгдэхүүний үнэ өснө (үр тариа, жимс, далайн бүтээгдэхүүн, ногоо)
	Хүнсний тогтвортой байдал алдагдана
	Дотоодын үйлдвэрлэх боломжтой хүнсний өөрчлөлт
	Хүнс тэжээлийн дутагдал
Төр засгийн гамшигтай тэмцэх үйл ажиллагаа	Зам, боомт зэрэг нийгмийн дэд бүтэц гамшигт өртөж сүйдэх
	Төр засгийн санхүүгийн зарцуулалт нэмэгдэнэ (Гамшгийн дараах сэргээн босголт, захиргааны зардал, эмчилгээний зардал нэмэгдэх)
	Бүс, орон нутгийн хэмжээнд гамшиг гарах болон түүнтэй тэмцэх хүчин чадалд ялгаа гарах

Уур амьсгалын өөрчлөлт зогсолтгүй нэмэгдэх хандлагатай байгаа нь хувь хүн, компани, төр засаг бүгдэд дотоод эрсдэл дагуулна гэдгийг ухамсарлаж үүнтэй уялдуулан үйл ажиллагаа явуулах цаг үе тулж ирээд байна. Өдөр тутмын амьдрал, бизнесийн үйл ажиллагаа, төр засгийн санхүүгийн асуудалд шууд бодит хохирол учруулах тул уур амьсгалын өөрчлөлтийг ихэсгэж буй хүчин зүйлийг арилгаж, тэмцэх чадвараа нэмэгдүүлэх хэрэгтэй.

Уур амьсгалтай холбоотой аж үйлдвэрээс өөр шинжлэх ухаан технологи, санхүүгийн салбарыг хослуулан тогтвортой хөгжилд хөрөнгө оруулалт, дэмжлэгийг нэмэгдүүлэх хэрэгтэй. Газар тариалангийн салбарт хөрөнгө оруулалтыг нэмэгдүүлж, уур амьсгалын өөрчлөлттэй тэмцэх арга замыг эрэлхийлэх хэрэгтэй. Түүнчлэн ирээдүйн эзэд болох хүүхэд залуучуудад уур амьсгал, байгаль орчны талаарх боловсрол, ухамсрыг сайн төлөвшүүлэх хэрэгтэй.

Компаниуд уур амьсгалын өөрчлөлтөд сайтар бэлдэж, шинэ боломжуудыг эрэлхийлэх хэрэгтэй. Өнөө үед ихэнх тэргүүлэгч компаниуд (86%) уур амьсгалын өөрчлөлтийн аюулд бэлтгэлтэй байгаа бөгөөд уур амьсгалын өөрчлөлтийг хөрөнгө оруулалт хийх шинэ боломж завшаан гэж үзэж байна. Уур амьсгалын өөрчлөлтийн аюул ихсэхийн хамт менежментийн систем болон урьдын бизнесийн гинжин хэлхээг шинэчилж, шинэ бизнесийн боломжийг эрэлхийлэх хэрэгтэй.

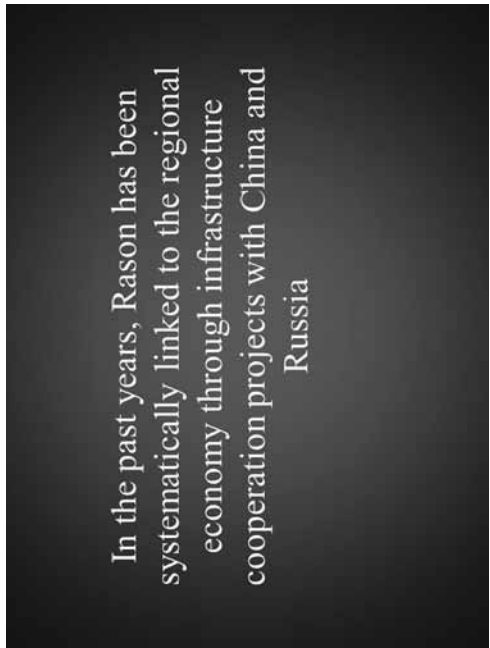
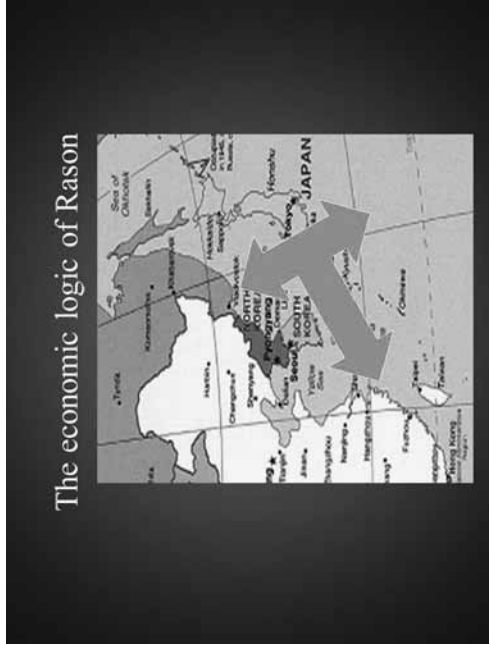
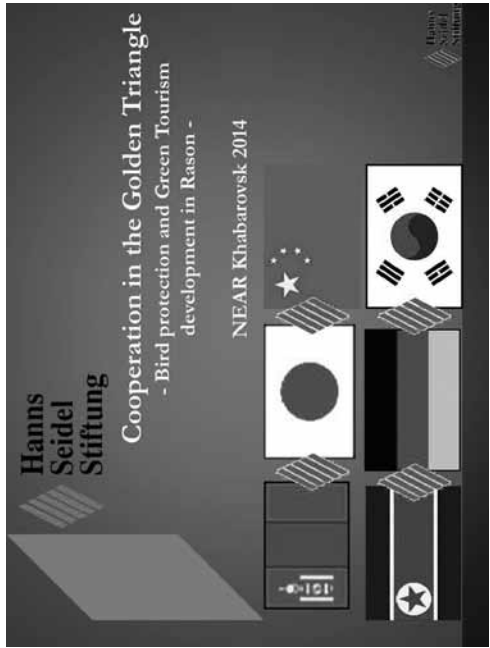
Солонгосын компаниудын хувьд үйлдвэрлэлийн өрсөлдөх хүч, интернет технологи, бизнесийн хурд зэрэг давуу талуудаа идэвхтэй ашиглан бизнесийн шинэ боломжуудыг эрэлхийлэх хэрэгтэй. Компани нь уур амьсгалын өөрчлөлтийг эрсдэлийн гол хүчин зүйлийн нэгж гэж үзэж, стратеги үйл ажиллагаандаа үүнийг тусгах хэрэгтэй. Уур амьсгалын өөрчлөлт болон дулаарал нь нийлүүлэлтийн сүлжээ, глобал нетворк, зах зээл зэрэгт бүхий л хүрээнд нөлөөлж буйг судлан холбогдох дэд бүтцийг байгуулах шаардлагатай байна.

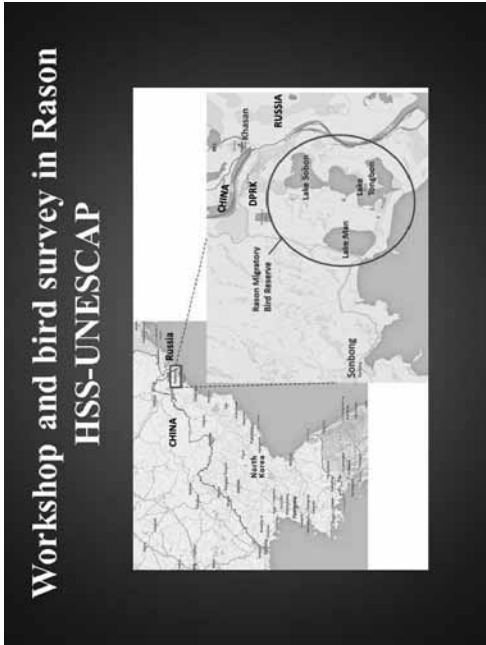
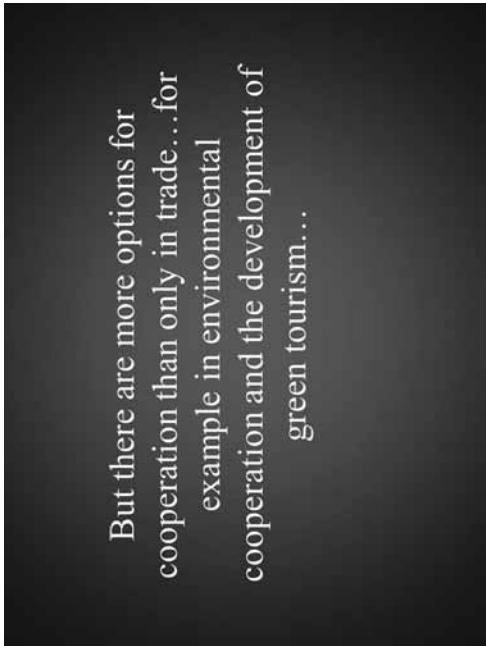
“Дюпун” химийн компани нь уур амьсгалын өөрчлөлтийн асуудал хариуцсан бүтэц шинээр байгуулж, удирдлага нь байгаль орчин, эрчим хүчний асуудлаа давхар хариуцаж ажиллаж байна. Уур амьсгалын өөрчлөлттэй үндсээр нь тэмцэхийн тулд удаан хугацаанд нөөц, эрчим хүч хэмнэх төлөвлөгөө боловсруулах хэрэгтэй. Түүнчлэн үйл ажиллагаа, үйлдвэрлэлийн процесс, тоног төхөөрөмж, байгууламжийн хувьд эрчим хүчийг хэмнэх, үр ашгийг сайжруулах арга замыг боловсруулан хэрэгжүүлэх хэрэгтэй.

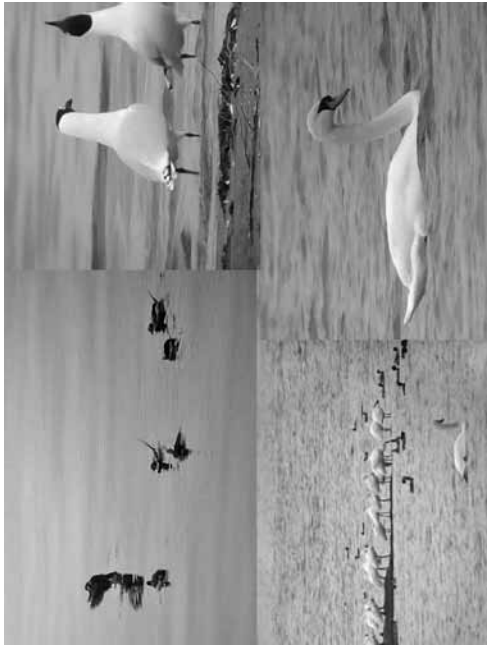
Өнөө үед уур амьсгалын таатай нөхцөлд амьдарна гэдэг үнэгүй хялбар олдох зүйл биш болж, түүнийг үнээр төлж авах хэрэгтэй гэсэн нийтлэг ойлголтыг бүрдүүлэх, үүний тулд хувь хүн, бүс орон нутаг, компани төр засаг хамтдаа хичээх нь чухал байна.

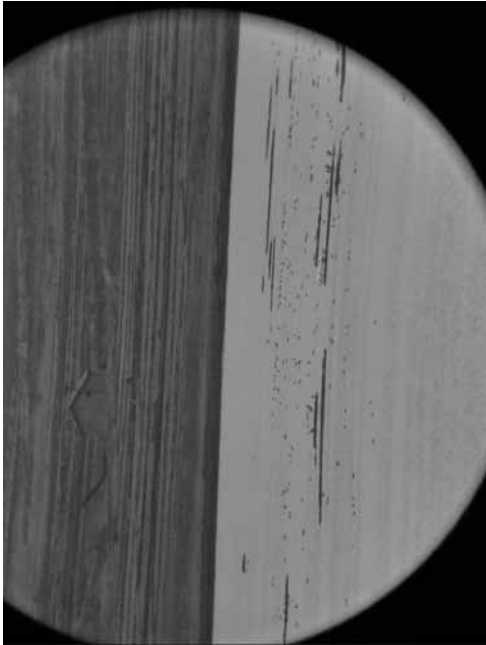
Хятад, Орос, Солонгосын “Алтан гурвалжин” байгаль орчны хамтын ажиллагаа

Бернхард Зелигер
“Ханс Зайдель” сангийн
Солонгос дахь төлөөлөгчийн газрын төлөөлөгч

Key findings of the rapid assessement

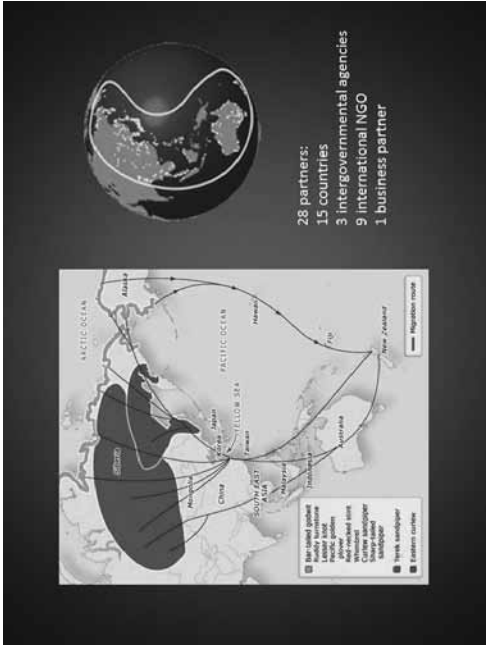
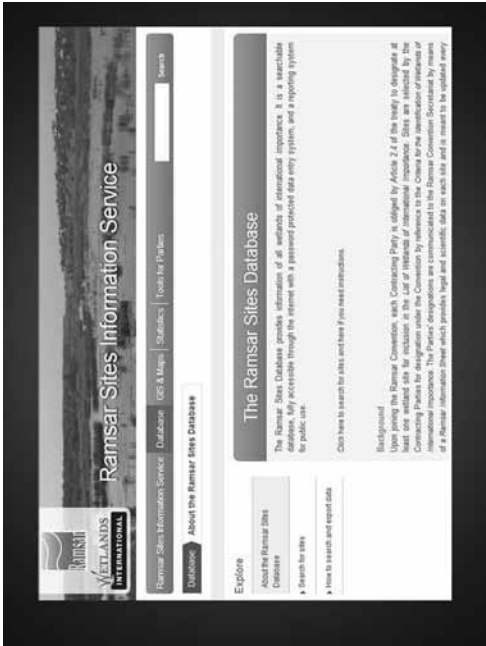
- Important habitats we surveyed included freshwater and brackish lakes; rocky shores and marine waters; rice-fields; river- and grassland edge and pine forest.
- During the rapid assessment, separately and combined both Manpo and Sonbongpo meet Ramsar criteria as "internationally important wetlands".
- We estimate that Manpo supported more than 20,000 waterbirds during the rapid assessment. These included internationally important concentrations of swans, falcated ducks etc.
- We estimate that "West Po" supported more than 22,000 waterbirds, especially towards the seaward part of the lake, including different kinds of cranes.
- Globally-threatened and globally near-threatened species were also recorded on Dongbongpo (*Larus relictus*), in rice-fields (*Coturnix japonica*, *Grus monacha*, *Grus vipio*), in reed-beds (*Emberiza yessoensis*) and also in the coastal zone (*Calidris temminckii*, *Nycticorax nycticorax*) including in marine waters (Changallayemals).

A “green vision” for Rason

- Development of a wetland management programme for the Sonbong Migratory bird site
- Development of a green tourism project alongside the protection programme
- Improvement of the livelihood of local communities as precondition for sustainable protection efforts in the region

Environmental cooperation is an international challenge... DPRK has to be integrated in treaties and regional networks like the Ramsar convention, NEASPEC and EAAPF...

Environmental cooperation is also a capacity building challenge...

Capacity-building for protection of the Sonbong Migratory bird site

- Training of staff as bird-watchers and park rangers
- Awareness raising for local authorities as well as for the local population, e.g. through campaigns in schools etc.
- Training of local farmers in appropriate farming techniques for sensitive sites (e.g. organic farming, management of reed fields etc.)

(continued... Capacity-building)

- Training of staff as guides for bird watchers, green tourism
- Training of local development planners for green development, green tourism
- Training of staff in the hospitality industry, tourism industry
- Training/ consulting for local authorities on the creation of an appropriate legal and administrative framework for green tourism development

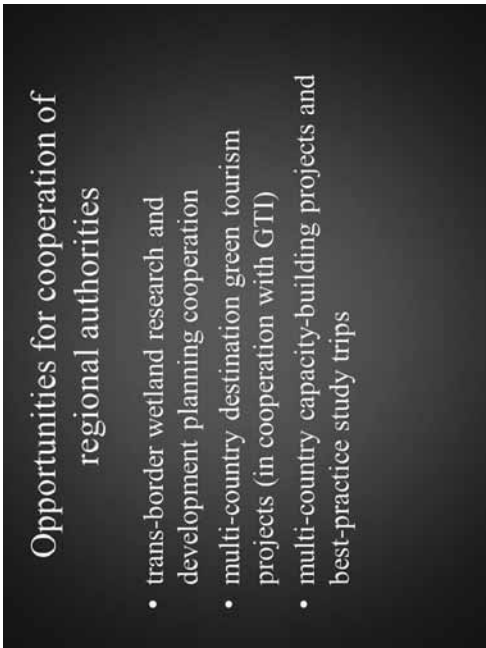
Environmental cooperation and green development needs funding and offers business opportunities...

Funding needs for green development in the Rason area

- Funding for training (see above)
- Funding for tourism infrastructure (e.g. preparation of watching sites for bird watchers) apart from private investment
- Funding for modernization of local farming and improvement of the livelihood of the local population in areas adjacent to protected areas

Business opportunities in green development in the Rason area

- Travel agencies specializing in green tourism projects (not only bird watching, e.g. bicycle tourism along the Tumen river)
- Hospitality industry
- Real estate development

Хэлэлцүүлэг 1

Уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг Зүүн Хойд Азийн орнуудын хамтын ажиллагаа: Ололт болон бэрхшээлүүд

Чэн Ин

Зы

БНХАУ-ын Жилинь Их сургуулийн
Зүүн Хойд Ази судлалын институтын профессор

Үндсэн агуулга:

Уур амьсгалын өөрчлөлт нь зөвхөн нэг муж, улсаар хязгаарлагдахгүй нийт дэлхийг хамарсан асуудал учир үүнд бүхий л олон улсын нийгэмлэгүүдийн хамтын хүчин чармайлт шаардлагатай юм.

Зүүн Хойд Азийн бүс нутгийн улс орон бүрийн хувьд дэлхийн уур амьсгалын өөрчлөлтийн өнөөгийн нөхцөл байдлыг сайжруулахын тулд байгаль хамгаалал, хүрээлэн буй орчны салбарт хамтын ажиллах нь нэн чухал ач холбогдолтой, бүс нутгийн хувьд хамгийн түрүүнд анхаарал хандуулах шаардлагатай асуудал юм.

Илтгэлүүдэд яригдаж буй судалгаа, баримтууд нь Зүүн Хойд Азийн бүс нутагт хүрээлэн буй орчны салбарын хамтын ажиллагаа зайлшгүй шаардлагатай харуулж байгаа бөгөөд дэлхийн уур амьсгалд гарч буй өөрчлөлтийн эсрэг тэмцэх арга замыг бүс нутгийн хэмжээнд хайж олоход чиглэсэн байна.

1. Уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх хэрэгцээ, шаардлага:

Зүүн Хойд Азийн бүс нутгийн улс орон бүр нэгдсэн зорилготой хамтран ажиллахын зэрэгцээ тус тусын эрх ашгийн үүднээс шаардагдах өөрсдийн ашиг сонирхлоо мөн илэрхийлж болно.

Байгаль орчин, уур амьсгалын асуудал нь улс орон бүрт тэр дундаа технологи, санхүүгийн салбарт ихээр нөлөөлдөгийн зэрэгцээ бүс нутгийн орнууд нь цаг агаар, уур амьсгалын хувьд харилцан уялдаа холбоотой, хамааралтай байдаг учраас энэ нь бүх улс орны хувьд стратегийн нэгдсэн чухал ач холбогдолтой асуудал юм.

2. Байгаль орчин, уур амьсгалын салбар дахь Зүүн Хойд Азийн бүс нутгийн хамтын ажиллагааны хөгжил, ололт амжилт

Өнөөг хүртэл хугацаанд энэ салбарт судалгааны ажлууд төдийлэн их хийгдэж амжаагүй хэдий боловч энэ асуудлаар бүс нутгийн хамтын ажиллагааны талаар санаа тавьж, анхаарал хандуулж эхэлсэн. Хамтын ажиллагаа нь процедур болон статусын хувьд хэдийнэ хэрэгжиж эхэлсэн бөгөөд тодорхой хэмжээний үр дүн ч гарч эхэлсэн байна.

3. Зүүн Хойд Азийн бүс нутгийн байгаль орчны салбарын хамтын ажиллагааны ирээдүй, төлөв

Улс орон бүрийн эдийн засгийн хөгжлийн түвшнээс шалтгаалан уур амьсгалын өөрчлөлтөд нөлөөлж буй хүлэмжийн хий, нүүрстөрөгч ялгаруулалтыг багасгах боломж харилцан адилгүй байна. Түүнчлэн уур амьсгалын өөрчлөлтийн асуудлын үүднээс нь авч үзэхэд улс орон бүр дэлхий нийтийн өмнө үүрэг хариуцлага хүлээх, байр суурийн тал дээр бүгд тодорхой хэмжээгээр ялагдаж байгаа гэж үзэж болно.

Улс орнуудын хоорондын үзэл бодлын ялгаа, зөрчилдөөн нь байгаль орчин, экологийн салбарт холбоо тогтоож, хамтран ажиллахад төвөгтэй болгож байгаа хэдий боловч энэ салбарт хамтран ажиллах боломж, бололцоог нарийвчлан судалж үзэх нь Зүүн Хойд Азийн улсуудын хоорондын харилцааг хөгжүүлэхэд ч мөн тус дөхөм болох юм.

Хэлэлцүүлэг 2

Олон улсын хамтын ажиллагаагаар уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг тэмцэх нь

Окимура Тадаши

Япон улс, Шиманэ их сургуулийн, Улс төрийн факультетийн профессор

Ноён Пак Хван Илийн илтгэлийн тухайд хэлэхэд уур амьсгалын өөрчлөлт нь зөвхөн Зүүн Хойд Азийн бүс нутагт төдийгүй дэлхий дахинд тулгарч буй асуудал гэдгийг онцлон хэлэх хэрэгтэй. Энэ асуудал нь нэлээдгүй хугацааны өмнөөс ард иргэдийн амьдралд мэдэгдэхүйц нөлөөлж эхлээд байна. Уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг “Киотогийн протокол”-ыг 1997 онд анх санаачилж, 2005 онд хүчин төгөлдөр болон мөрдөж эхэлснээр энэ асуудалд дэлхий нийт анхаарал хандуулж эхэлсэн юм.

Ирэх 2015 онд болох “Уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг орнуудын COP-21” уулзалт болох бөгөөд тус уулзалтаар дэлхийн улс орнууд энэ асуудлаар нэгдсэн зөвшилцөл шийдлийг хайж, хэлэлцэнэ. Уур амьсгалын өөрчлөлтийн асуудал нь тухайн улс орон бүрийн эдийн засаг, эрчим хүчний бодлоготой салшгүй холбоотой байдгаас шалтгаалан ашиг сонирхлын ихээхэн зөрчил гардаг учир олон улсын хувьд нэгдсэн шийдэлд хүрэхэд амаргүй байдаг. Гэвч эрчим хүчний энергийн ашиглалт, үр дүнг сайжруулна гэдэг нь аль ч улс орны хувьд тагталзах асуудал биш гэдэг нь маргаангүй учраас энэ салбарт улс гүрнүүд хоорондоо хамтран ажиллах боломж бий гэж бодож байна. Түүнчлэн Зүүн Хойд Ази нь зөвхөн улс гүрний Засгийн газар хооронд биш, орон нутгийн засаг захиргааны хооронд ч мөн байгаль, экологийн салбарын хамтын ажиллагаа тогтоож байна. Төр засгийн байгууллагуудаас гадна хувийн хэвшил ч мөн адил “Ногоон хөгжлийн механизм”-ын нэгэн хэсэг болж, Киотогийн протоколын хүрээнд хүлээн зөвшөөрөгдсөн олон улсын хамтын ажиллагааны хөтөлбөрт тодорхой үүрэг хүлээж хамтран оролцож байгаа гэх мэтээр уур амьсгалын өөрчлөлтийн эсрэг хамтын ажиллагааг Зүүн Хойд Азийн бүс нутагт олон хэлбэрээр өрнүүлж байна.

Ноён Берхард Ж.Зелигерийн илтгэлийн тухайд, нүүдлийн шувуудыг хамгаалах тухай асуудал нь Зүүн Хойд Азийн байгаль, экологийн салбарын хамтын ажиллагаанд анхаарах гол чиглэлийн нэг юм. Учир нь БНАСАУ нь бусад олон улсын хамтын ажиллагаанд оролцдоггүй хэдий ч экологийн асуудлаарх олон улсын хамтын ажиллагаанд оролцдог. Хүйтэн дайны үед Европын улсууд ч мөн адил агаарын бохирдлын эсрэг олон улс хамтын ажиллагаагаа зогсоогоогүй, хэвээр хадгалж байсан гэдгийг санах хэрэгтэй. Хойд болон Өмнөдөд хуваагдсан Солонгосын Хойгийн хувьд хичнээн зөрчилтэй цаг үе байлаа ч байгаль, экологийн салбарын хамтын ажиллагааны өнөөг хүртэлх ололт, амжилтыг хадгалан үлдэх нь чухал гэдгийг дээрх жишээ харуулж байна.

БНАСАУ нь “Зүүн Хойд Азийн экологийн хамтын ажиллагааны дэд бүс нутгийн хөтөлбөр (NEASPEC)”-ийн гишүүн учраас энэ салбарт бодитойгоор хамтран ажилласнаар Зүүн Хойд Азийн бүс нутгийн зарим зөрчилдөөнтэй асуудлыг намжааж, уур амьсгалыг зөөлрүүлэхэд ч мөн нэмэр болно гэж миний хувьд үзэж байна.

Зүүн Хойд Азийн бүс нутагт тулгарч буй экологийн асуудлууд нь Пак Хван Илийн илтгэлд

дурьдсанчлан дэлхий нийтийн хэмжээний глобал асуудлууд ч байна, мөн ноён Берхард Ж.Селигерийн илтгэлдээ дурьдсанчлан муж нутгийн хэмжээний асуудлууд ч мөн байна. Мөн түүнчлэн шар шороон шуурга, хүчлийн бороо гэх мэт 2-3 улсын хил дамнасан шинжтэй уур амьсгалын өөрчлөлтийн үзэгдлүүд ч мөн байна. Үүнийг “үзэгдэлд өртөж буй нутаг”, “үзэгдлийн үүсгэгч нутаг” гэж ангилж болно. Байгаль орчин, уур амьсгалын эдгээр асуудлууд нь хил дамнаж улс орнуудыг хамарсан байдаг, мөн тэдгээр орнуудын ашиг сонирхлын ялгаа, хоорондын харилцааны төвөгтэй байдал гэх мэтээс шалтгаалан энэ салбарт бодитой хамтын ажиллагааг явуулах нь ч амаргүй байж болох юм. Япон улсын Засгийн газрын толгойлж буй “Зүүн Ази дахь хүчиллэг хур тунадасыг ажиглах мониторингийн олон улсын систем”, БНСУ-ын Засгийн газрын толгойлж буй “БНСУ-БНХАУ-Япон улсын хил дамнасан агаарын бохирдлын эсрэг төсөл” зэргээр үйл ажиллагаа явуулж байгаа хэдий боловч өнөөгийн байдлаар хил дамнасан агаарын бохирдлын асуудлыг шийдвэрлэхэд хэн ч, аль ч улс орон хангалттай хувь нэмэр оруулж чадахгүй байгаа билээ.

Гэлээ гэхдээ экологийн салбарын хамтын ажиллагаа төрөл бүрийн шугамаар тасралтгүй явагдаж байгаа явдал нь улс хоорондын сөргөлдөөн, зөрчилдөөнийг тодорхой хэмжээгээр багасган намжааж байгаа юм. Ялангуяа дээр дурьдсанчлан, экологийн асуудал нь улс орнуудын хамтын ажиллагааны системийг бий болгох хамгийн хялбар гарц юм.

Зүүн Хойд Азийн бүс нутагт Япон, БНСУ, БНХАУ, ОХУ, Монгол улс, БНАСАУ зэргийг эгнээндээ багтаасан “NEASPEC”, “Зүүн Азийн орнуудын Байгаль орчны сайд нарын Дээд хэмжээний уулзалт”, “БНСУ-БНХАУ-Япон улсын Байгаль орчны сайд нарын Дээд хэмжээний уулзалт”, Япон, БНХАУ, БНСУ, Энэтхэг, АНУ, ОХУ-ыг хамарсан ASEAN болон экологийн асуудал, экологийн бодлогын чиглэлээрх хоёр болон олон талт хамтын ажиллагааны олон төрлийн сүлжээ, байгууллагууд үйл ажиллагаа явуулж байна.

Далайн орчмын байгаль экологийн асуудлаар бол «НҮБ-ийн Хүрээлэн буй орчныг хамгаалах хөтөлбөр (ЮНЕП)»-ийн хүрээнд “Номхон далайн Баруун хойд хэсгийн далай, далайн эрэг орчмыг эзэмших, хамгаалах үйл ажиллагааны төлөвлөгөө”-г (NOWPAP)» батлан хэрэгжүүлж байна. “НҮБ-ийн Хөгжлийн хөтөлбөр (UNDP)”-ийн удирдлагын хэсэгт “Зүүн Азийн тэнгисийн түншлэл (PEMSEA)” оролцдог бөгөөд түүнээс гадна энэ чиглэлээр хэд хэдэн олон улсын байгууллагууд үйл ажиллагаа явуулдагийн нэг нь “Ази Номхон далайн эдийн засаг, нийгмийн салбар комисс (UNESCAP)” байгууллага юм. Энэ чиглэлээр ажилладаг байгууллагуудын тоонд Засгийн газар болон байгууллага хоорондын шинжтэй хамтын ажиллагааны байгууллагуудын сүлжээнээс гадна мөн олон улсын байгууллагуудын сүлжээнүүд ч мөн нэмэгдэнэ.

Түүнчлэн энэ хамтын ажиллагаанд “Зүүн Хойд Азийн бүс нутгийн Засаг Захиргааны Холбоо” (NEAR) зэрэг захиргааны байгууллагуудын холбоо, “Ханс Зайделийн сан” гэх мэт хувийн байгууллагуудын сүлжээ оролцсоноороо олон улсын эдийн засгийн хамтын ажиллагааг ч мөн боловсронгуй болгоно гэж үзэж байна. Энэ бүхнийг хэрэгжүүлж чадвал Зүүн хойд Азийн бүс нутагт экологийн салбарын хамтын ажиллагааг хөгжүүлэхийн зэрэгцээ бүс нутгаараа хамтын хөгжилд ихээхэн хувь нэмэр болно гэдэгт миний хувьд итгэлтэй байна.

Хэлэлцүүлэг 3

“NEAR-2014” олон улсын форумаар хэлэлцсэн асуудлуудаар ОХУ-ын байр суурь

Тулохонов Арнольд Крилович

ОХУ-ын ШУ-ны Академийн сурвалжлагч гишүүн,
ОХУ-ын Их хурлын Дээд Танхимын Холбооны зөвлөлийн гишүүн

Юуны өмнө форумын бүхий л илтгэлүүд сонирхолтой бөгөөд шинэлэг байсныг хэлэх нь зүйтэй. Гэвч сэдвийн хувьд өөр хоорондоо огт адилгүй, ихээхэн ялгаатай байсан нь илтгэл тус бүрээр нэгбүрчлэн дэлгэрэнгүй анализ хийхэд бэрхшээлтэй болгож байлаа. Ингээд миний хувьд илтгэлүүдтэй холбогдуулан дараахь санал, дүгнэлтэнд хүрлээ. Үүнд:

1.Профессор Сон Вон Енгийн илтгэлийн хувьд юуны өмнө “Зүүн Хойд Ази” гэсэн нэр томъёоны газар зүйн тодорхойлолтуудыг тодорхой болгох шаардлагатай юм. Еврази тивд сүүлийн үед болж байгаа геополитикийн үйл явдлууд (Шанхайн хамтын ажиллагааны нийгэмлэг байгуулагдсан явдал, Евразийн холбоо, Барууны зүгээс ОХУ-ын авсан хориг арга хэмжээ гэх мэт) нь ОХУ, БНХАУ, Казахстан, Монгол, Солонгос улсуудыг өөр хоорондоо харилцан ашигтай эдийн засаг, соёлын хамтын ажиллагаагаа улам бүр ойртуулж нягтруулах хэрэгтэйг сануулан харуулж байна.

Үндэслэлүүд: - ОХУ-ын хувьд Казахстан, Хятад болон Монгол улсуудтай хамгийн урт шугамаар хиллэдэгийн зэрэгцээ эдгээр орнуудтай ЗХУ-ын үеэс эхтэй эдийн засаг, соёлын уламжлалт харилцаатай.

- Эдгээр улсууд нь Ази тив дэхь эртний төр улсууд болон нүүдэлчин ард түмнүүдийн түүхэн үндэс суурийг ихээр агуулсан “Их тал нутаг”-т байрладаг. (Хүннү улс, Чингис хааны эзэнт гүрэн, Их могол улс г.м);

- Генетикийн шинж байдлаараа Төв Азийн монгол хэлтэн ард түмэн нь солонгос, япон, алеут болон Америкийн хойд нутгийн индиануудтай их ойр, төстэй байдаг.

- Шанхайн хамтын ажиллагааны нийгэмлэг, мөн БРИКС (Бразил, ОХУ, Энэтхэг, Хятад, Өмнөд Африк зэрэг 5 улсын холбоо) болон Еврази тивүүд хамтран ажилласнаар дэлхийн улс төр, санхүү дэхь АНУ, Европын давамгайллыг арилгаж, дэлхийн улс төр, эдийн засгийн төвийг дорно зүгт, Ази тивд шилжүүлнэ.

- Энэ бүс нутагт дэлхийн ой мод, ундны ус болон стратегийн ач холбогдолтой ашигт малтмалын үндсэн нөөцүүд төвлөрсөн байдаг.

- Хойд Ази нь ойрын ирээдүйд хүн төрөлхтөний хоол тэжээл, хүнсний үйлдвэрлэлд шаардагдах байгалийн нөөц баялгаараа дэлхийд тэргүүлэх нутаг.

- Энэ бүс нутагт “Торгоны их зам”, “Цайны их зам” гэх мэт”Өрнө Дорно”-ыг холбосон түүхэн их замууд байрладаг.

- Хойд Ази нь өнөөгийн байдлаар Транссибирь, Казахстангаар дамжуулан тээвэрлэх хамгийн хурдан бөгөөд найдвартай ачаа, зорчигч тээврийн транзит бөгөөд ирээдүйд Хойд тэнгисийн замаар далайн тээвэр ч мөн явуулах боломжтой.

- Европоос Зүүн өмнөд Ази, Өмнөд Азиас Хойд Америк руу, АНУ-ын баруун эргээс Азийн зүүн эрэг хүрэх агаарын тээврийн хамгийн богино зам Оросын нутгаар дайран өнгөрдөг.

Өрнө-Дорнын хоорондын эсрэгцэл ялгаа улам бүр нэмэгдэж, байгалийн болон хүнс тэжээлийн нөөц хомсдож байгаа өнөөгийн энэ нөхцөлд Зүүн Хойд Азийн бүсийн улс орнууд эдийн засгийн хувьд улам илүү өөр хоорондоо харилцан уялдаатай байж, төрөлжүүлэн хөгжүүлэх нь ирээдүйнх нь гол баталгаа болох юм.

2. Ноён Шүрхүүгийн илтгэлийн тухайд: Монгол орны гол бэрхшээлтэй асуудал нь эрдэс, түүхий эдийг эцсийн бүтээгдэхүүн болгон боловсруулахгүйгээр экспортод гаргаж байгаа явдал болохыг онцлон тэмдэглэх зайлшгүй шаардлагатай. Үүнд мэргэшсэн боловсон хүчин, цахилгаан эрчим хүч, тээвэр, дэд бүтэц болон усны нөөц хүрэлцээгүй, маш дутмаг байгаа нь ажиглагдаж байна.

Улсын хүн амын тэн хагас нь зөвхөн Улаанбаатар, Дархан, Эрдэнэт хотуудад хэт ихээр төвлөрөн суурьшсан байгаа нь улс орны хөгжилд сөргөөр нөлөөлж байгаа нэг шалтгаан юм. Эдийн засгийн болон байгаль экологийн асуудлуудыг шийдэхийн тулд Хятадын Ховогтын хийн хоолойгоор дамжуулан газар хийг авч, хэрэглээнд нэвтрүүлэн ашиглаж эхлэх хэрэгтэй. Мөн гадаадын хөрөнгө оруулалтыг хууль эрх зүйн хувьд хангалттай дэмжиж чадахгүй байгаагаас шалтгаалан улсын эдийн засгийн хөгжил хязгаарлагдмал байдалд байна.

Хүн ам багатайгаас (3 сая хүн) шалтгаалан тээврийн салбарын хувьд амжилттай ажиллах зах зээл бий болж чадаагүй байна. Гэсэн хэдий ч мөн энэ хэмжээний цөөхөн хүн амтай боловч гадны ажиллах хүчийг татан зөв ашигласнаар өөрийн улсын ард иргэдээ хангалуун түвшинд амьдруулах бүрэн боломжтойг харуулсан Арабын Эмиратын жишээ байна. Арабын Эмиратын хувьд тус улсад ажиллаж буй гадаадын иргэдэд нийгмийн халамжийн болох бусад хөнгөлөлт, эрх эдлэхгүй байхаар хууль эрх зүй нь зохицуулагдсан байдаг.

Монгол улс болон Өмнөд Сибирийн хувьд хөдөө аж ахуйд тохирох өргөн уудам газар нутагтайн хувьд химийн бодис, бэлдмэл ашиглаагүй органик чиглэлийн хөдөө аж ахуйн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх өргөн боломжтой юм.

3. Ноён У Хаогийн илтгэлийн тухайд гэвэл, Хятадын хойд болон зүүн бүсийн 5 мужид хөгжлийн тусгай хөтөлбөр гарган хэрэгжүүлсэн туршлага нь Зүүн Хойд Азийн орнуудын сонирхлыг ихээр татаж байгааг онцлон хэлэх хэрэгтэй. Тус хөтөлбөр нь Оросын Азийн бүс дэх зах зээлийг хангадаг Хятадын "хуучин үйлдвэржилтийн" таван мужийн эдийн засгийн хурдацтай хөгжлийн гол түлхүүр болж байгаа юм.

Ойрын хугацаанд энэ нутагт үр тариа болон бусад бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлийн Хятадаа томоохонд орох бааз суурь болон хурдын замын магистралууд шинээр байгуулагдах болно. Иймээс улсын гадаад худалдааны бодлогод муж, бүс нутгийг онцгойлон үзэх, тэр дундаа хил орчмын бүс нутгийн эрх ашгийг нэн тэргүүнд тавьж, эдийн засгийн асуудлуудаа бие даан шийдэх боломжийг нь тэдэнд олгох бодлогыг авч хэрэгжүүлэх нь чухал юм.

Форумын ерөнхий сэдвийн хүрээнд хэлэхэд, Бээжин-Улаанбаатар-Байгаль-Алс дорнод-Сөүл гэсэн маршрутаар Дорно-Азийн зорчигч болон ачаа тээврийн тойрог, маршрутыг бий болгох боломжийг судалж үзэх нь зүйтэй.

4.Ноён Пак Хван Илийн илтгэлийн хувьд энэхүү асуудлыг зөвхөн хотын уур амьсгал гэдгээс илүү өргөн хүрээнд авч үзэх нь зүйтэй гэж онцлон хэлэх нь зүйтэй. Юуны өмнө, Төв Азийн тал нутагт хуурайшилт ихээр явагдан байгаль, экосистемийн тэнцвэр ихээхэн алдагдаж байгааг судалгаанууд батлан харуулж байна.

Хөдөөгийн хүн ам хот суурин газар луу ихээр шилжин төвлөрөх болсны үр дагавараар тоос,

тоосонцор маш хол зайд тархаж байгаа нь томоохон хотуудад агаарын бохирдол үүсгэх нэг нөхцөл болж байна.

Сүүлийн жилүүдэд Амар, Лена, Обь мөрний сав газраар үер усны аюулын тоо огцом нэмэгдэж байгаа. Уур амьсгалын хуурайшилтаас шалтгаалан ой хээрийн түймэр, тэр дундаа зуны улирлын сүүлч үед ихээр гарах боллоо. Зуны улиралд унах хур тунадасны хэмжээ багассанаар сибирийн гол мөрнүүдийн усаар сэлбэгдэх хугацааг богиносгож, үүнээс үүдэн хойд нутгуудад мөн ус, чийгийн хомсдол үүсэж байна.

Нөгөөтэйгүүр сүүлийн жилүүдэд Хойд Азид явагдаж буй цаг уурын дулаарал нь Оросын Арктикийн мөсөн бүрхүүлийн талбайг багасгаснаар Хойд тэнгисийн дамжин Дорно Азиас Европ хүрэх далайн тээврийг замыг сэргээх нэг боломжийг бий болгож байна. Энэ замаар тээвэрлэлт хийх нь Суэцийн сувгаар дамжиж буй одоогийн замаас цаг хугацааны хувьд илүү богино, аюулгүй мөн хямд тусах юм. Ойрын ирээдүйд энэ маршрутаар явагдах ачаа тээвэрлэлт эрс нэмэгдэх ёстой.

Өнөөдөр Улаанбаатар, Бээжин хотуудад агаарын бохирдол дээд хэмжээнд хүрснийг харж болохоор байна. Агаарын бохирдлыг үүсгэж байгаа хүчин зүйл нь зарчмын хувьд тодорхой байгаа учир одоо зөвхөн асуудлыг шийдвэрлэх арга замыг олж, санхүүгийн нөөц бололцоог эрж хайх л юуны түрүүнд шаардлагатай байна.

5.Ноён Берхард Ж.Зелигерийн илтгэлийн тухайд миний зүгээс дараахь санал дүгнэлтэнд хүрлээ. Ус-намгархаг газрын судалгаа, нүүдлийн шувуудын шилжилт хөдөлгөөний чиглэлээр туршлага солилцох хамтарсан хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх нь зүйтэй. Миний бие Оросын ШУА-ийн гишүүний хувьд энэ зорилгоор, Рамсарын конвенцэд хамаардаг “Сэлэнгэ мөрний доод бэлчир дэх Байгаль нуурын байгалийн өв газар”-ийг хамгаалах тухай сэдвээр ажил хэргийн хэргийн семинаруудын нэгийг зохион байгуулахыг санал болгож байна. Энэ нутагт шаардлагатай бүхий л чиглэлийн мэргэжилтэн, боловсон хүчин, багаж хэрэгсэл, бага оврын завь, агаарын дельтаплан болон бусад тээврийн хэрэгслээр иж бүрэн хангагдсан шинжилгээ судалгааны томоохон өртөө байрладаг юм.

Иймээс ирэх жил хамтарсан судалгаа явуулах ажилд холбогдох мэргэжилтнүүд та бүхнийг урьж байна. Хэрвээ шаардлагатай бол миний зүгээс энэ сэдвээр илтгэл, танилцуулга бэлтгэж тавихад бэлэн байна. Форумын чөлөөт хэлэлцүүлгийн хүрээнд Байгаль нуур, Сэлэнгэ мөрний сав газар болон “Байгалийн ертөнц” сэдэвт гүнд шумбагч аппаратаар хийсэн экспедицийн судалгааны үр дүн зэргийг мөн танилцуулж болох юм.

Зүүн Хойд Азийн бүс нутгийн Засаг захиргаадын Холбоо

Зүүн Хойд Азийн бүс нутгийн засаг захиргаадын Холбоо

БНСУ, Кёнсанбүг муж, Пухан хот, Намгү Жигугдун 601,
Пухан Техно парк, 3 давхарт
Tel : +82-54-223-2311~20, Fax : +82-54-223-2309
www.neargov.org